

ÁRSRIT
Skógræktarfélags Íslands
1949

TIMBUR

og fensar aðrar

BYGGINGAVÖRUR

er best að kaupa

hjá

stærstu

tímburverzlun

landsins.

TIMBURVERZLUNIN

VÖLUNDUR H.F.

REYKJAVÍK

ÁRSRIT

SKÓGRÆKTARFÉLAGS ÍSLANDS

1949

- Gefið út í 5000 eintökum -

REYKJAVÍK - 1949 - PRENTSMÍÐJAN ODDI H.F.

EFNISYFIRLIT:

	Bls.
Reidar Bathen: <i>Frá ferð minni til Íslands 1948</i>	5
Hákon Bjarnason: <i>Skóggræðsluför Norðmanna til Íslands vorið 1948</i>	10
Jón Jóhannesson, Ól. Bergsteinsson og Svavar Jóhannsson: <i>Skógræktarför til Norður-Noregs 1949</i>	19
Ólafur Bergsteinsson: <i>Landgræðslusjóður</i>	50
Hákon Bjarnason og Einar G. Sæmundsen: <i>Fræsöfnun, sáning og gróðursetning</i>	53
Hákon Bjarnason: <i>Tveir látnir merkismenn</i>	80
-,,- <i>Störf Skógræktar ríkisins árið 1949</i>	84
<i>Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands 1948</i>	94
<i>Skýrslur skógræktarfélaganna árið 1948</i>	128
<i>Reikningar Skógræktarfélags Íslands yfir árið 1948</i>	135
<i>Reikningar Landgræðslusjóðs yfir árið 1948</i>	138
<i>Ríkisstyrkur til skógræktarféлага árið 1948</i>	140

Kápumynd: Síberíska lerkið á Hallormsstað, sem gróðursett var 1938.

Myndina tók Jón Gestur Vigfússon í Hafnarfirði.

REIDAR BATHEN :

Frá ferð minni til Íslands 1948.

Mér þykir vænt um að fá rúm fyrir stutta grein í Ársriti Skógræktarfélags Íslands og fá tækifæri til þess að senda kunningjum mínum frá síðasta sumri kveðju mína og óska þeim alls góðs í framtíðinni.

Eins og ég hef getið um áður, var ferð mín til Íslands á þann veg, að það er aðeins hægt að bera hana saman við æskudrauma, þegar lesið var um ókunn lönd, í ljómandi ævintýrum. Ég varð fyrir nýjum áhrifum á hverjum degi og varð að breyta hugsanagangi mínum í samræmi við það. Reynsla og skoðanir, sem ég hafði áður, dugðu mér ekki lengur.

Ég man greinilega vonbrigði mín, er ég flaug yfir Reykjanesskagann og sá hin víðlendu og flatlendu eyðihraun, auðnir, þar sem augað sá aðeins gráa og brúna liti. Ég hefði nú ef til vill átt að verða hrifinn af að sjá svona stórkostlegt verkefni fyrir framan mig, sem biðu

þess, að eitthvað yrði að gert, og af því, að ég fengi að taka ofurlítinn þátt í því mikla starfi. Slíkt hefði verið eðlilegt fyrir bjartsýnan mann. En þessi sýn var allt of ömurleg, hugmyndaflugið reyndist of lítið, það skorti eitthvað til að byggja á í þessum ógurlega, gráa grjótheimi. - Trúin reyndist of lítil.

Hákon Bjarnason sótti mig til Keflavíkur. Á leið til Reykjavíkur sá ég að vísu, að ofurlítill jarðvegur var innan um hraunin. Ég sá ofurlítinn grasvott og svolítið kjarr, og í Hellisgerði í Hafnarfirði var dásamlegt. En ég sá ekki neitt, sem gæti gefið mér aftur trúna á skóginn. Og ég býst við að Hákonni hafi virzt lítið eftir af bjartsýnismanninum frá Troms.

Við ferðuðumst svo nokkuð saman. Ég sá ýmislegt, í Reykjavík og nágrenni, svo og gamla gróðurreitinn á Þingvöllum. - Ég vissi, að þau tré voru af of suðlægum uppruna til þess, að búast mætti við miklu af þeim. Þau gátu því ekki verið nein úrvalstré. Svo sá ég friðað birkiskóglendi á Þórsmörk. Þetta var enn of ungt til þess að geta sýnt mikinn árangur. Yfirleitt sá ég hvergi nógu mikinn vöxt og þroska á trjánum til þess að öðlast trúna á ný, úr því hún var einu sinni brostin.

En svo kom ég í Vaglaskóg, og nú fór að birta á nýjan leik, þó átti ég enn erfitt með að trúa því, að það væri maðurinn, sem hafði valdið svo óhugnanlegum skemmdum, með vægðarlausu skógarhöggi og þó enn frekar hin gengdarlausa beit. Það var með ólíkindum, að heilt land væri svo gjörsamlega rúið, án þess að veðurfarið væri ekki aðal orsök. Þegar ég hins vegar sá tré, sem gróðursett höfðu verið á Akureyri, greni, furu, lerki og láglandisbjörk af dönskum uppruna, og hve stór og gild þau tré gátu orðið á tiltölulega skömmum tíma, við erfið skilyrði, þá gat maður ekki lengur verið í vafa um möguleika fyrir skóggræðslu.

Og hefði nokkur vafi verið eftir í huga mér, hlyti hann að hafa horfið, þegar við komum að Hallormsstað, og þá

ekki sízt að Eiðum og í Eiðahólma, við að sjá, hvernig barrtrén höfðu vaxið í þessum litla hólma úti í miðju vatni. Við fyrstu sýn virðist það fásinna að friða 600 hektara lands til skóggræðslu á jafn næðingssömum stað og Eiðum. En þegar maður tekur eftir því, hvernig litlar bjarkir teygja úr sér, þá er ekki lengur unnt að efast. Hér vex upp skógur. - Og hér verður stór skógur. Þegar samfelldur skógur hefur vaxið upp á 6 ferkílómetra landi, þá er veldi vindanna brotið á bak aftur á Eiðum.

Að sjálfsögðu má búast við erfiðleikum og að hægt kunni að miða fyrstu árin, bæði við Eiða og annars staðar, þar sem græða á skóg á bersvæði, án skjóls af nokkurri átt. Gera verður ráð fyrir óhöppum og að gróðursetning kunni að mistakast. - Það þarf að trúa á málstaðinn, og kjark þarf til þess að hefja slíkt verk. Og það þarf mikinn kjark, bjargfasta trú og ótrúlega seiglu til að hefja slíkt verk og bera það fram til sigurs. En eins og ég hef þegar sagt, þarf varla að efast um árangurinn, ef verkinu er haldið áfram eins og það er hafið.

Þótt ég dveldi ekki nema stuttan tíma á Íslandi, varð ég þess fullviss, að landið hefur allt verið skógi vaxið í fyrndinni. Ég er ekki heldur í neinum vafa um, að aðalorsökin til skógaeyðinga hefur verið vetrarbeitin. Það er vetrarbeitin, sem jafnt og þétt öld eftir öld, hefur unnið á nýgræðingnum og lagt landið í auðn. Og ég er ekki í nokkrum vafa um, að þessi mikla beit muni smám saman eyða öllum beitolöndum og þar með útrýma öllum beitarbúskap. Á Íslandi er óhemju víðlent beitoland, svo að það er ekki minnsti vafi á, að hægt er að beita mikið, án þess að það leiði til slíks ófarnaðar fyrir land og þjóð. - En það er ekki unnt að halda áfram eins og hingað til, með ótakmarkaðri beit, án þess að taka upp ræktun beitolanda. Og að beita eftir að gróður er visnaður, frá hausti til sumars, getur maðurinn ekki leyft sér án þess að gjalda fyrir. Slíkt beit verður að greiðast með landeyðingu.

Ég get ekki hugsað mér skógrækt á Íslandi í stórum stíl,

án þess að breytt verði um beitaraðferðir og ræktun beitolanda tekin upp að einhverju leyti í því sambandi. Virðist gilda svipað á Íslandi og í Tromsfylki. - Ræktun beitolanda er ef til vill bezta skóggræðsluaðferðin víðsvegar um fylkið. En þar sem landrýmið á Íslandi er nóg, þá er auðvitað unnt að græða skóg á friðuðum svæðum, án þess að skeyta nokkuð um beitina. Og sjálfsagt eru til nógu mikil lönd til þeirrar skóggræðslu, sem ein kynslóð getur af hendi leyst. En þrátt fyrir það, þá er sú ræktun aðeins byrjun og undirbúningur að því, sem koma skal. En það er skóggræðsla um land allt, skóggræðsla, sem byggist á því, að gróðursetja skóg og láta hann yngja sig sjálfan, en þá verður að gera ráðstafanir til að takmarka beit og rækta beitolöndin.

Sá, sem vill fást við skóggræðslu, mun ávalt spyrja: Hvaða trjátegundir á ég að gróðursetja? - Þessu er erfitt að svara til að byrja með, áður en tilraunir hafa sýnt, hvernig fara eigi af stað. Erfitt er að ráða fram úr þessu með samanburði við önnur lönd, því að víðast hvar er skjóllítið á Íslandi og jarðvegur þess lítið súr eða jafnvel basískur. En af því, sem ég fékk séð, held ég, að þar séu góð vaxtarskilyrði fyrir skógarfuru og þó jafnvel öllu heldur fyrir rauðgreni, en þó eru skilyrðin bezt þar sem leifar eru af birkiskógi og þar munu menn fá beztan árangur. En í skjólminnstu stöðunum verður maður ef til vill að mynda skjól með harðgerðari trjám. Og þar virtist mér bæði sitkagreni og lerki koma að góðum notum. Hinn náttúrlegi birkiskógur getur mjög víða myndað gott skjól fyrir ungviðið. Víða kæmi líka upp birkiskógur af sjálfsdáðum, ef land væri friðað fyrir beit. Þess sá ég mjög mörg dæmi. En svo er fjöldi staða, þar sem skógur er alveg upprættur og svo langt til næstu skóga, að þeir geta ekki flutzt þangað af sjálfsdáðum. Þar, sem kostur er á að fá upp birkiskóga, er langtum hægara um vik. Þar fæst skjólið fljótlega og samtímis eldiviður.

En ég er í nokkrum vafa um, hvort íslenzka björkin er

góð til smíðaviðar. Hún virtist all blönduð, og hún kann að hafa úrkynjast fyrir það, að við skógarhöggið hafa menn ávallt tekið beztu og fegurstu trén, en skilið kjarrið og kræklurnar eftir. Menn hafa því farið eftir þeirri aðferð, „að setja á kálfa undan lélegustu kúnum“.

Svo er og líklegt, að norskar gróðursetningaraðferðir og sáning henti ekki alltaf á Íslandi. Þar sem jarðvegurinn er ósúr, getur verið, að nota megí allra auðveldustu aðferðirnar. Sums staðar er mikil hætta á skemmdum af völdum holklaka, og þar ríður mest á að róta ekki meira við gróðursverðinum en nauðsyn krefur. Ég sá tilraun með sáningu, sem Hákon Bjarnason hafði gert í Haukadal. Svo einföld og ódýr aðferð, sem þar var beitt, hefði varla borið nokkurn árangur í venjulegum jarðvegi í Troms fylki. - En í þessum jarðvegi virtist hún hafa tekizt mjög vel. Fræið hefur spírað vel og plönturnar voru frísklegar og barmiklar. Ein tilraun er ekki nóg til að byggja á, því að maður getur ekki verið viss um sama árangur annars staðar, en hún gefur að minnsta kosti vonir um, að í íslenzkum jarðvegi megí komast langt með ódýrum og einföldum sáningar og gróðursetningaraðferðum.

Að endingu vil ég óska Skógræktarfélagi Íslands til hamingju með starf sitt, sem ég vona að eflist á komandi árum, svo að Íslendingar framtíðarinnar geti gengið í skjóli barrviða og lauftrjáa í ættlandi sínu.

Reidar Bathen.

HÁKON BJARNASON:

Skógræðsluför Norðmanna til Íslands vorið 1949.

Upphaf og aðdragandi að komu ungra norskra kvenna og manna hingað til lands vorið 1949 var á þá leið, að vorið 1948 kom Reidar Bathen fylkisskógarmeistari hingað til lands og dvaldist hér 4 vikur. Skömmu áður en hann fór, hittust þeir Torgeir Anderssen-Rysst, sendiherra Norðmanna hér á landi, Reidar Bathen og Valtýr Stefánsson, form. Skógræktarfélags Íslands. Talið barst bæði að skógræktarmálum Íslands og gagnkvæmum kynnum Norðmanna og Íslendinga. Sendiherrann vildi auka persónuleg kynni milli þjóðanna og reyna, hvort eigi mætti um leið nota starfsorku þeirra, sem færu milli landa, til þess að gróðursetja skóg, jafnframt því, sem ferðafólkinu væri gefinn kostur á að sjá nokkuð af landi og kynnast fólki. Með þessu var hugmyndin fengin að gagnkvæmum skiptum æskulýðs þessara tveggja landa, og sú hugmynd varð að veruleika vorið 1949, er 30 Norðmenn komu hingað með plöntur og fræ, en 31 Íslendingur fór til Tromsfylkis til þess að vinna að skógræðslu og ferðuðust hóparnir loftleiðis báðar leiðir.

Oft er erfið leið milli hugmyndar og framkvæmda, og margir voru erfiðleikarnir á því að koma máli þessu í höfn. En sá maður, sem leysti flesta erfiðleikana og barg

Norska skógræktarfélagið á Akureyri.

Ljósma.: E. Sigurgeirsson.

málinu, var sendiherra Norðmanna, Anderssen-Rysst. Án hans hefði þetta aldrei getað orðið nema hugmyndin ein.

Aðfaranótt hins 6. júní héldu 9 stúlkur og 22 piltar af stað úr Reykjavík með flugvélinni Heklu til Osló, en þaðan fóru þau viðstöðulaust til Bardufoss í Troms. Flugvélin kom aftur næstu nótt og flutti hingað 6 norskar stúlkur og 24 pilta. Eftir dagsstundar hvíld í Reykjavík og stutta bílferð að Reykjum í Mosfellssveit var haldið að Haukadal í Biskupstungum. Þar var dvalið í gistihúsinu við Geysi frá 8. til 15. júní,

Hinn 8. og 9. júní voru sett niður um 2000 sitkagreni, 7 ára gömul, umhverfis Svartagilshvamm. Þessi greni eru ættuð frá Copper River Valley í Alaska. Hinn 9., 10. og fram til hádegis hinn 11. júní voru sett niður 3500 rauðgreni frá Fagerlidal í svæði, sem rutt hafði verið í Miðhlíðinni, en auk þess voru þar sett nokkur lerki, 2 ára, einnig frá Fagerlidal, en upp af fræi frá Hakasskoja, Bogradski-

héraði í U. S. S. R. Ennfremur voru nokkur sitkagreni af fyrrnefndum stofni sett nyrzt í hlíðina. Samþykkt var á fundi með Norðmönnnum og Íslendingum að nefna þessa hlíð Austmannabrekku í framtíðinni og að setja þar lítinn stein með áletruðu nafni.

Eftir hádegisverð laugardaginn 11. júní var farið að Gullfossi, en þá var fremur vont veður, rigning og kalsi, svo að sú ferð varð ekki eins ánægjuleg og skyldi. Sunnudagsmorguninn hinn 12. júní var gróðursetningarstörfum hagað eins og venjulega fram til hádegis. En eftir hádegið var fyrst beðið eftir Geysisgosi all lengi, og þegar það kom var það fremur lítilfjörlegt og stóð stutt, enda var kalsaveður. Síðar um daginn kom fjöldi ungmennafélaga úr Biskupstungum og næstu sveitum til þess að heilsa upp á Norðmennina. Voru þá nokkur ræðuhöld og samsöngur, glímusýning og loks dans, og munu allir hafa skemmt sér vel fram eftir kvöldi. Dr. Björn Sigfússon hélt og erindi um sögu Haukadals meðan Norðmennirnir dvöldu þar.

Mánudaginn 13. júní var farið austur í Fljótshlíð, og var veður þá mjög gott um miðbik dagsins og fram eftir kvöldi. Farið var yfir Brúarhlöð og niður Hreppa og þaðan austur í Múlakot. Þar var Norðmönnunum sýndur reiturinn í Múlakoti, Bleiksárgljúfur, og loks var haldið að Tumastöðum, þar sem aðalgróðrarstöð landsins er að rísa. Á heimleið var drukkið kaffi á Hellu í boði Ingólfs Jónssonar alþm., en að því loknu fór hópurinn heim að Ægissíðu, þar sem bóndinn sýndi nokkra helztu hellana í túninu, og þóttu þeir hin mesta furðusmíð. Frá Ægissíðu var haldið beint að Geysi, og var plantað og sáð í Haukadalsgirðinguna hinn 14. júní, Þá var sett niður skógarfura frá Maalselvdal í holtið norður af Marteinshver, en jafnframt var sáð furufræi í Kotholtið austur af Beiná. En vestur af holtinu var einnig sáð nokkru af íslenzku birkifræi.

Í Haukadal settu Norðmennirnir alls 6050 skógarfurur, 3500 rauðgreni. 2200 sitkagreni og 1650 síberísk lerki. Auk

Drjár af norsku stúlkunum við gróðursetningu í Haukadal.

Ljósm.: H. B.

Þess var sáð furufræi í röska 2 hektara lands. Alls voru því gróðursettar 13400 trjáplöntur í Haukadal og varið til þess 4,5 vinnudögum.

Hinn 15. júní var haldið frá Geysi um Grafningsveg til Þingvalla. Í Hagavík var staldrað við um 4 klukkutíma, og voru þar settar niður 600 skógarfurur og 2100 rauðgreni frá Fagerlidal, í landareign dr. Helga Tómassonar læknis. Komið var til Þingvalla um áttaleytið um kvöldið og gengið til náða eftir góða máltíð.

16. júní var veður enn kalt og gekk á með smáskúrum. Haldið var að Ölkofrahól austan við Skógarkot, en þar voru sett nærri 3000 rauðgreni og 3000 skógarfurur þann dag. Gróðursett var í framhaldi af gróðursetningu frá árinu áður, er 25 þúsund plöntur voru settar þarna. Hér er því kominn gróðurreitur með yfir 30 þús. plöntum, öllum frá Norður-Noregi, og er mest greni frá nyrztu vaxtarstöðum þess í Noregi. Hinn 17. júní var unnið fyrri hluta dags,

en þá var gróðursett í brekkuna norður af furulundinum. Þar voru settar 150 sitkagreniplöntur og nokkuð á annað þúsund rauðgreni. Á Þingvöllum voru alls settar 6850 trjáplöntur.

Síðari hluta dags hinn 17. hélt dr. Jón Jóhannesson erindi fyrir Norðmennina á Lögbergi og skýrði sögu staðarins. Síðar um daginn var gengið um Þingvöll og að því búnu haldið heim í Valhöll, þar sem ágætar veitingar biðu.

Laugardaginn 18. júní var haldið af stað frá Þingvelli kl. 8 að morgni áleiðis norður. Ferðin sóttist seint, sakir þess að margir voru bílveikir framan af. Þetta batnaði, er á daginn leið, og þegar komið var norður í land, var kominn steikjandi hiti, sólskin og logn, sem hélzt allan tímann, meðan dvalið var fyrir norðan. Komið var til Akureyrar um tíu leytið um kvöldið, og sá Skógræktarfélag Eyfirðinga fyrir öllum móttökum þar. Gistu nokkrir á hóteli, en flestir hjá félagsmönnum, og fengu allir hinn bezta greiða. Sunnudaginn 19. júní var haldið austur í Vaglaskóg, og varð að fara út í Dalsmynni, sakir þess að Vaðlaheiðarvegur var ófær. Á leiðinni var staðnæmzt í Laufási, þar sem Norðmennirnir fengu að skoða gamla Laufásbæinn. Komið var í Vagli, er á leið daginn, og var þá orðið of seint að hefja vinnu. Var ferðafólkinu sýndur skógurinn og gróðrarstöðin, en að því búnu matast og gengið til náða. Næsta dag var hafizt handa um gróðursetningu og fyrsta daginn voru sett 3000 lerki, sömu ættar og áður getur, 2100 rauðgreni og 80 sitkagreni. Þetta var sett sunnarlega í skóginn, skammt ofan við greniplöntunina frá því árið áður. Um kvöldið var haldinn dansleikur í hótelinu að Brúarlundi, og kom margt manna úr nágrenninu.

Hinn 21. júní kom Sigurður O. Björnsson prentsmiðjustjóri með fjölda jeppabíla og flutti allt fólkið suður að Sellandi, þar sem hann hefur hafið allmikla skógrækt. Þar voru settar niður 5000 skógarfurur og 500 rauðgreni, en auk þess var sáð furufræi í hálfan hektara lands. Sigurður

veitti mat af mikilli rausn, og undu allir sér hið bezta í góðviðrinu um daginn.

Hinn 22. júní var haldið áfram gróðursetningu í Vaglaskógi, og voru nú settar niður 1600 rauðgreniplöntur og 3600 skógarfurur. Alls voru settar 15880 plöntur í Fnjóskadal á 3 dögum, eða um 175 plöntur á mann á dag, auk sáningar í hálfan hektara lands.

Fimmtudaginn 23. júní skyldi haldið til Akureyrar og um leið gróðursett í girðingu Skógræktarfélags Eyfirðinga í Vaðlaheiði. Vegurinn um Vaðlaheiði var enn ófær stórum bílum, en Sigurður O. Björnsson gerði ekki endasleppt við ferðafólkið. Hann kom með 13 jeppabíla, sem fluttu alla yfir heiðina, og sparaði mönnum langan krók á þann hátt. Síðan var unnið við gróðursetningu í Vaðlaheiðarbrekkum í 4-5 tíma, og unnu nú um 30 Íslendingar með Norðmönnum. Skógræktarfélag Eyfirðinga sá um mat og drykk, meðan á vinnu stóð, en afköst urðu með minna móti, ekki nema um 3600 plöntur, sakir þess að tíminn fór aðallega í samtöl manna á milli eftir beztu getu. Ferðafólkið kom til Akureyrar seinni part dags og skoðaði þá bæinn.

Um kvöldið hafði bæjarstjórn Akureyrar boð inni fyrir Norðmennina á Hótel KEA, og var þar mikil veizla og góður matur. Að matnum loknum voru sýndar fagrar kvikmyndir, en myndir frá Heklugosinu vöktu þó mesta athygli gestanna. Að sýningu lokinni söng karlakórinn Geysir nokkur lög við mikla hrifningu.

Hinn 24. júní var haldið til Reykjavíkur og gíst þar á flugvallarhótelinu. Næsta dag sátu gestirnir hádegisverð í boði bæjarstjórnar Reykjavíkur, og síðan fóru menn að skoða Háskóla Íslands eða um bæinn eftir vild, og um kvöldið var dansað á hotelinu.

Hinn 26. júní að morgni dags kom flugvél DNL með Íslendingana frá Noregi, og um hádegið hélt Nordmannslaget mikinn hádegisverð fyrir þá, sem komu, og hina, sem ætluðu að leggja upp. Í því boði voru margir góðir gestir, og þar kvaddi utanríkisráðherra Íslands gestina og þakkaði

fyrir komuna hingað. Seint á degi gat flugvélin loks farið af stað, og snemma næsta morgun voru Norðmennirnir komnir heim heilu og höldnu. Þá var þessu mikla ævintýri lokið, og munu flestir hafa verið hinir ánægðustu, bæði Íslendingar og Norðmenn.

Þegar litið er á þá þýðingu, sem þessi ferðalög æskumanna milli Noregs og Íslands kunna að hafa, kemur margt til greina, en þó er einkum tvennt, sem hefur geisimikla þýðingu fyrir skógræktarmálin á Íslandi.

Hið fyrra er gagn það, sem beinlínis fæst við vinnu þeirra, er hingað komu. Nú má segja, að við þessa fyrstu tilraun hafi ekki orðið það gagn af, sem kostur hefði verið á, en samt mun óhætt að meta þessa vinnu til fjár samkv. núverandi verðlagi allt að 14 þúsund krónum. En verði framhald á slíkum ferðum sem þessari, þá er unnt að koma þeim fyrir á nokkuð annan veg, þannig að íslenzkir sjálfbóðaliðar vinni með gestunum, og á þann hátt ætti að mega fá miklu meiri vinnuafköst án tilfinnanlegs aukakostnaðar.

Hið síðara er án efa miklu meira virði fyrir skógræktarmál Íslands í framtíðinni, en það er ekki unnt að meta til fjár á nokkurn hátt. För Íslendinganna til Noregs hefur fært þeim öllum heim sanninn um, að barrskógar geti vaxið á Íslandi, úr því að þeir sáu með eigin augum víðlenda furuskóga og mjög þroskamikla grenilundi í héruðum, sem liggja 500 kílómetrum norðar á hnettinum en Ísland er, þar sem sumarið er mánuði styttra. Sú vissa, sem þetta fólk hefur fengið með ferð sinni til Norður-Noregs, og sú trú, sem það hefur fengið á framtíð íslenzkrar skógræktar, mun reynast óbifanleg. Og er þetta fólk segir frá ferð sinni, hver í sínu bygðarlagi, þá munu fleiri sannfærast um fánýti þeirrar kenningar, að skógrækt á Íslandi sé föndur eitt og hugsjón án tilgangs.

Frá sjónarmiði skógræktar í Noregi og á Íslandi kemur

og enn eitt atriði til greina, sem alls ekki er lítills virði fyrir báða aðila. Þeir menn, sem vinna að skógrækt á Íslandi og Noregi, komast í enn betra samband hver við annan með þessum ferðum, og báðir munu geta lært nokkuð hver af öðrum. Þótt Norðmenn hafi lengri reynslu í þessum efnum en við á Íslandi, þá höfum við um undanfarin ár haft betri sambönd vestur á bóginn, og við erum nú með ýmsar tegundir frá Alaska, sem hafa gefið ágæta raun hér á landi og mun líka geta gefið hana í Noregi. Þessar ferðir verða því og óbeinlínis til þess að miðla bæði trjátegundum og þekkingu milli landa, sem ómögulegt er að segja, hvers virði getur orðið í framtíðinni. En líkur eru til þess, að sitkagrenifrá það og sitkagreniplöntur þær, sem héðan hafa verið sendar til Noregs, muni vaxa enn betur og hraðar á ströndum Norður-Noregs heldur en hið norska rauðgreni.

Og loks kemur enn eitt atriði til greina við þessar gagnkvæmu kynnisferðir, sem hefur ómetanlega þýðingu á ýmsan hátt, enda þótt skógræktarmálin njóti ekki góðs af slíku. Það eru kynni þau, sem ferðafólkið hefur af landi og þjóð á hverjum stað. Með ferðum þessum komast Íslendingar til Norður-Noregs, þar sem lífsskilyrði eru að mörgu leyti lík og á Íslandi, þeir kynnast fólki, sem býr við svipuð kjör og verður að haga lífsbaráttu sinni á líkan hátt. Eins munu Norðmennirnir hafa séð ýmislegt hér, sem minnti þá á heimkynni sín, en þó er það ávallt svo, að hver þjóð hefur sínar venjur og siði, sem oft má af læra. Norðmennirnir furðuðu sig mjög á alls konar vinnuvélum hér og ýmsu öðru, en Íslendingarnir munu geta margt lært af þeirri nægjusemi, sem þeir fyrir hittu víða á ferðum sínum, svo að nokkuð sé nefnt.

Þegar litið er á þessa ferð í heild, verður ekki annað sagt, en að hún hafi tekizt með ágætum í alla staði. Og hún hvetur til þess að slíkar ferðir verði endurteknar eins oft og kostur er á.

Hákon Bjarnason.

Hinir norsku þátttakendur í skógræðsluferð til Íslands vorið 1949.

Fararstjóri:

Erling Messelt, Andselv, Målselv, skógarvörður.

Aasmund Wibe, Tromsö, garðyrkjumaður.

Astor Kvammen, Gibostad, Lenvik, kennari.

Sigfred Johansen, Tromsö, birgðavörður.

Hans Höydal, Bjorelvnes, Lenvik, stúdent.

Olaf Jakobsen, Tromsö, nemandi.

Björg Lyshaug, Sörreisa, ungfrú.

Tryggve Thomassen, Oksfjorhamn, Skjervöy, kaupmaður.

Hugo Straumsnes, Rossfjordströmmen, Lenvik, nemandi.

Fritz Eilertsen, Flakkstadvåg, Senja, búfræðingur.

Erling Liljedal, Tromsö, bókhaldari.

Ottar Nydal, Lundenes, Trondenes.

Willy Ovesen, Sörreisa, stud. jur.

Åse Jörgensen, Solöy, Lavangen, ungfrú.

Oddbjörn Bårdsen, Straumsbukta, Tromsö, bóndasonur.

Odd E. Larsen, Gibostad, Lenvik, verkamaður.

Ella Nysted, Bardu, skrifstofustúlka.

Harald Jensen, Målsnes, nemandi.

Harald Berg, Svensby, Ullsfjord, búfræðingur.

Johs. Fredriksen, Skaland, Senja, verzlunarstjóri.

Selmer Thomassen, Valanhamn, Skjervöy, trésmiður.

Kjell Arnesen, Bardu, nemandi.

Magne Lyshaug, Sörreisa, pípulagningamaður.

Jermund Johansen, Borkenes, Kvefjord, verkamaður.

Kristian Robertsen, Grovfjord, verkamaður.

Einar Frøyshoel, Tromsö, kennari.

Karin Messelt, Andselv, Målselv, ungfrú.

Martin Sandberg, Straumfjordnes, Skjervöy, bílstjóri

Synnöve Lövhau, Bakkehaug, Målselv, skrifstofustúlka.

Ruth Engenes, Breivik, Harstad, skrifstofustúlka.

JÓN JÓHANNESSON, ÓLAFUR BERGSTEINSSON,
SVAVAR JÓHANSSON:

Skógræktarferð til Norður-Noregs 1949.

AÐDRAGANDI.

Fyrir atbeina Thorgeirs Anderssen-Rysst sendiherra Norðmanna í Reykjavík og Reidars Bathen fylkisskógræktarstjóra í Troms kom til orða sumarið 1948 að efna til kynnisferðar ungs fólks frá Íslandi til Tromsfylkis í Norður-Noregi og fólks þaðan hingað.

Ferð þessari skyldi þannig hagað, að báðar þjóðirnar hefðu sem mest gagn af henni og nánari kynni hæfust með frændþjóðunum. En sérstaklega áttu Noregsfaramir að kynna sér skógræktarmál í Troms, þar sem veðráttu og landsháttum svipar mjög til Íslands.

Í aprílmánuði 1949 var ákveðið, að ferðin yrði farin, og undirbúningur hafinn.

Öllum skógræktarfélögum landsins var gefinn kostur á þátttöku, en þessi félög tóku boðinu, og komu frá þeim eftirtaldir fulltrúar:

Skógræktarfélag Mýrdælinga:

Erla Einarsdóttir, skrifari, Vík.

Skógræktarfélag Rangæinga:

Ágúst Guðmundsson bóndi, Stóra-Hofi.

Ólafur Bergsteinsson bóndi, Árgilsstöðum.

Skógræktarfélag Árnesinga:

Helgi Jónsson bankamaður, Selfossi.

Jóhannes Helgason garðyrkjumaður, Hvammi.

Skógræktarfélag Hafnfirðinga:

Ingibjörg Ingvarsdóttir nemandi.

Sigmundur Bjarnason skipasmiður.

Skógræktarfélag Reykjavíkur:

Kristjana Hallgrímsdóttir skrifari.

Jón Jóhannesson cand. mag.

Vilhjálmur Sigtryggsson nemandi.

Þórhallur Ólafsson garðyrkjumaður.

Skógræktarfélag Borgfirðinga:

Björn Jónsson bóndi Deildartungu.

Ragnheiður Jónsdóttir Deildartungu.

Skógræktarfélag Vestur-Barðastrandarsýslu:

Svavar Jóhannsson sýsluskrifari, Patreksfirði.

Skógræktarfélag Vestur-Ísfirðinga:

Þorvaldur Zóphaníasson.

Skógræktarfélag Ísfirðinga:

M. Simson ljósmyndari.

Skógræktarfélag Skagfirðinga:

Sigurpáll Árnason garðyrkjumaður, Varmahlíð.

Sverrir Briem iðnnemi, Sauðárkrók.

Skógræktarfélag Siglufjarðar:

Jóhann Þorvaldsson kennari.

Skógræktarfélag Svarfdæla:

Valdimar Óskarsson verzlunarmaður, Kóngsstöðum.

Skógræktarfélag Akureyrar:

Stefanía Ármannsdóttir.

Brynjar Skarphéðinsson.

Skógræktarfélag Suður-Þingeyinga:

Sigurður Gunnarsson skólastjóri, Húsavík.

Þórunn Á. Björnsdóttir Grenivík.

Skógræktarfélag Norður-Þingeyinga:

Halldór Sigurðsson bóndi, Valþjófsstöðum.

Skógræktarfélag Austurlands:

*Anton Jakobsen, formaður
skógræktarfélagsins í
Tromsfylki, og Reidar Bathen,
fylkisskógarmeistari.*

Ljósma.: M. Simson

Bertha Johansen nemandi, Reyðarfirði.

Guðrún Sveinsdóttir nemandi, Skriðdal.

Héðinn Emilsson, Eskifirði.

Sigurður Magnússon, Jökuldal.

Fararstjóri var Garðar Jónsson, skógarvörður, Tumastöðum,
Fljótshlíð.

FERÐIN HAFIN.

Lagt var af stað frá Reykjavíkurflugvelli 6. júní. Hákon Bjarnason skógræktarstjóri, Guðmundur Marteinnsson formaður Skógræktarfélags Reykjavíkur og Einar G. E. Sæmundsen skógarvörður fylgdu okkur á flugvöllinn, en lagt var af stað stundu fyrir óttu. Við komum til Gardermoenflugvallar hjá Osló klukkan átta og biðum þar nokkurn tíma eftir tveim flugvélum, sem komu að flytja okkur til Norður-Noregs. Flugferðirnar tóku um tólf klukku-stundir, en flestum leið ágætlega á leiðinni.

Um sexleytið lentu flugvélnar á Bardufossflugvellingum við bæinn Andselv, en þar átti aðalbækistöð okkar að vera.

Voru flestir fegnir að vera komnir á leiðarenda. Menn höfðu lítt notið svefns á leiðinni. Eftir ágætar móttökur var okkur vísað til svefnskála, og innan stundar höfðu allir gengið til náða.

Þriðjudagur sjöundi júní rann upp. Sólin skein og sendi geisla sína um hinn undurfagra Maalselvdal. Öllum fannst þeir vera komnir í annan heim. Skógurinn teygði sig um ása og hæðir, svo langt sem augað eygði.

Reidar Bathen kom til fundar við okkur í gróðrarstöð skógræktarfélags Tromsfylkis. Flutti hann þar erindi og skýrði frá reynslu sinni eftir tuttugu og átta ára skógræktarstörf í fylkinu. Þegar hann kom þangað fyrst, var björkin óræktarleg, en nú gátum við séð, hver áhrif skipulegrar ræktunar hefur á hana. Og hann benti á nokkur íturvaxin birkitré, er stóðu þarna í nágrenninu.

Björkinni er þannig farið, að með skynsamlegri grisjun nær hún fyllri þroska en ella. Ef mannshöndin kemur ei til hjálpar og grisjar hana, er hætt við, að hún verði rengluleg og vanþroska. Krónur hennar verða rýrar og vinna ekki nægilegt kolefni úr loftinu. En það leiðir til þess, að tréð sveltur. Skynsamleg grisjun er eina leiðin til þess, að slíkir skógar nái eðlilegum þroska. Bathen tók það skýrt fram, að birkiskóga mætti ekki grisja um of, ofgrisjun gæti leitt til þess, að skógurinn gjöreyddist.

Laust fyrir hádegis var lagt af stað í bifreiðum og Bardudalurinn skoðaður. Hann er vaxinn birki og furuskógi.

Í Setermoen, sem er smáþorp skammt frá Andselv, sáuð við nýstárlega sjón. Það var Lappafjölskylda hjá tjöldum sínum. Reyndum við að tala við Lappana, en þeir vildu ekkert við okkur mæla og fóru inn í tjöld sín. Komumst við brátt að raun um, hver ástæðan var. - Einhver úr hópnum hafði tekið mynd af Löppunum án þess að biðja um

*Grenilundur í Bardudal.
Hæð trjáanna um 15 m.*

Ljósm.: M. Simson.

leyfi. Þöldu þeir það auðvitað ekki. Var skotið að þeim nokkrum skildingum, og féll þá allt í ljúfa löð.

Nokkru eftir hádegi vorum við í boði ungmennafélagsins Bardujord. Það á hús, sem stendur á undurfögnum stað, innarlega í dalnum. Þarna var fjöldi fólks samankominn til þess að taka á móti okkur.

Formaður félagsins heilsaði okkur með ræðu, og þarna mættum við þegar þeirri einstöku hlýju, sem einkenndi allar móttökurnar í Noregi. Fararstjóri þakkaði, en Sigurður Gunnarsson stjórnaði söng. Þar næst var skoðaður skógur í grennd við ungmennafélagshúsið. Mesta athygli vakti grenilundur með 15-20 m. háum trjám, er níræður maður sýndi okkur. Hann var einn þeirra, sem unnu að gróðursetningu trjáanna.

Hinn aldni bændahöfðingi hvatti okkur til þess að gróðursetja grenilundi, er við kæmum heim. - Ekkert gæti glatt okkur meira í ellinni og orðið þjóð okkar til meira

gagns í framtíðinni. Það leyndi sér ekki að þessi orð voru sögð í fyllstu einlægni, og gnæfandi lundurinn hans var ógleymanleg sönnun. Og seinna komumst við að raun um, að Norður-Noregur er byggður fólki með slíku hugarfari.

Á leiðinni til Andselv var skoðaður stórvaxnasti furuskógur, sem við sáum í Noregi. Stóðu þarna aldagömul furutré, en þau stærstu voru 25-30 m. á hæð. Í brjósthæð var ummál þeirra tveir faðmar. Í þessum furuskógi hélt Reidar Bathen fróðlegt erindi um furuna. Hún mun vera eitt nægjusamasta tré, sem þekkest. Furan breytir eyðilendum, þar sem annar trjágróður þrífst ekki, í verðmæt skóglendi. Það má fullyrða, að okkur hefði aldrei komið til hugar að gróðursetja tré í slíkan jarðveg á Íslandi. Bathen fullyrti, að furan þyldi ekki að standa í frjóum jarðvegi í Troms, hún yxi þar langt fram á haust og væri þá hætt við kali. Sama lögmál myndi gilda á Íslandi. Jarðvegsgæði og lengd sumra þarf ætíð að hafa í huga, þar sem fura er ræktuð.

Furan er ein þeirra fáu trjátegunda, sem hafa stólparót. Verður því að vanda gróðursetningu sérstaklega. Ef rótum plöntunnar er kuðlað niður, er vonlaust, að hún geti orðið að þroskuðu tré.

Næsti áfangi var Eggen. Þar reisti frumbyggji Bardudals býli 1791. Hann hét Ole Olsen, og byggja afkomendur hans dalinn. Bjálkakofi frumbyggjans stendur þar enn, og hefur honum verið breytt í byggðasafn fyrir Bardudalinn.

Var nú áliðið dags og því haldið til Andselv, þar sem kvöldverður beið okkar. Kvöldið notuðu menn til þess að ganga um nágrenni Andselfar og skoða trjágróður, sem þar vex. Sérstaka athygli vakti birkið, því að mikill munur er á því og íslenzku björkinni. Hæð þess er 18-20 m., og standa trén þarna í þyrpingu, þráðbein og íturvaxin. Og ef til vill eiga þessi tré eftir að yngja sig upp á Íslandi, því að skógrækt ríkisins fær nú birkifræ frá Norður-Noregi.

Björn í Deildartungu furðar sig á gildleika furunnar í Bardudal.

Ljósm.: M. Simson.

Að morgni næsta dags, kl. tíu, voru allir mættir í gróðrarstöð skógræktarfélagsins. Reidar Bathen sýndi okkur stöðina, lýsti uppeldi plantnanna og skýrði frá vexti þeirra í græðireitunum. Stöðin er rekin af miklum myndarbrag. og er árleg framleiðsla hálf önnur milljón plantna. Vinna þar milli sextíu og sjöttíu manns á hverju vori.

Þegar gróðrarstöðin hafði verið skoðuð, var haldið af stað í Maalselvdalinn. Þetta er ein frjósamasta og fegursta byggð í Troms.

Bændur dalsins hafa miklar tekjur af furuskóginum, og eru þeir því betur efnaðir en aðrir íbúar Norður-Noregs. Um aldamótin 1900 bundust fáeinir bændur í Maalselv samtökum um að efla skógræktina þar og hefja tilraunir með ræktun annarra barrviða. Við Fredriksberg settu þeir á stofn gróðrarstöð og hófu uppeldisstarfsemi. Fengu þeir greniplöntur frá Rana og gróðursettu smálund í grennd við gróðrarstöðina. Var þó álitð vonlaust verk að

*Greniplöntun frá 1908. Myndin tekin árið 1915.
Nú er hæð trjáanna hin sama og næsta mynd sýnir.*

Ljósm. úr Tidskrift for Skogbruk.

gróðursetja greni í Troms. Gamli tíminn hélt fast við þá skoðun, sem var næstum orðin að trúarjátningu, að „grana veks ikkje nord om Rana“.

Og Magnus Helgesen, bóndi að Fredriksbergi, kunni góð skil á þessari sögu. Faðir hans var brautryðjandi skógræktar þarna í dalnum.

Hann sagði, að faðir sinn hefði orðið að þola mörg hnýfilyrði vegna þess, að hann hefði aldrei hvikað í baráttunni fyrir skógrækt og aukinni gróðurvernd. En grenitrén, er voru gróðursett árið 1908, hafa sannfært okkur um, að hér geta vaxið greniskógar. Og þau hafa gerbreytt hugsunarhætti dalbúa, því að nú keppast bændur í Maalselv við að auka og bæta skóglendi sín. Og Magnus tekur mynd upp úr veski sínu og sýnir okkur.

Hann hefur áreiðanlega séð furðusvipinn á okkur. Hér

Skólaplöntun frá 1908.

Ljósm.: M. Simson.

getið þið séð, hvernig þessi grenilundur leit út 1915, en hann hefur nú notið algerrar friðunar í þrjátíu og fjögur ár. Það voru skólabörn, sem unnu að gróðursetningunni 1908.

Níundi júní rann upp, og það var rigning.

En enginn lét það á sig fá, því að þennan dag áttum við fá tækifæri til þess að vinna með Norðmönnum og sjá, hverjum tókum þeir tækju skógræktarstörf.

Til þess að auðvelda þetta, var hópnum skipt í þrjá flokka.

SENJA.

Stærsti hópurinn fór til Senju, og var Halvard Mowinkel, norskur skógfræðingur, fararstjóri.

Vegalengdin frá Andselv til Senju er sjötíu km. Eftir hálfa aðra klukkustund nánum við staðar í Finnsnesi. Það er smábær með um 1000 íbúa.

Bæjarstæðið er mjög fagurt, á skógivöxnum hamrahæðum. Örmjótt sund skilur eyna og meginlandið. Senja er önnur stærsta eyja Noregs, og eru þar um 12000 íbúar. Lifa þeir mestmegnis á landbúnaði og fiskveiðum. Um fjögurleytið lögðum við af stað yfir sundið til Senju og biðum þar í veitingahúsi í Olsborg eftir áætlunarbíl, sem gengur til Gibostad. Var nú ekið um birkiskóga til þess staðar, sem við skyldum dvelja á. Eftir drygklanga stund var staðnæmzt við skógargötu. og beið þar maður, er flutti farangur okkar upp að Sörli.

Svo er landslagi háttað á Sörli, að grunnur, þröngur dalur gengur eftir eyinni með ávölum hálsum að sunnan, en brattari birkihlíðum að norðan. Að baki rísa há og snævipakin fjöll, er gefa landslaginu tign og töfra. En á dalmótum taka við mörg smávötn og veita umhverfinu mynd, sem er táknræn fyrir Noreg. Á Sörli var gamalt hús, er verið var að breyta í skógarmanabústað. Kvöldsett var og menn þreyttir eftir ferðina, og var gengið til náða.

Að morgni næsta dags var vinna hafin. Bauð Mowinkel okkur velkomin og óskaði, að hinn sanni félagsandi mætti ríkja þann vikutíma, sem við dveldum á Sörli. Vonaði hann, að við hyrfum þaðan auðug af góðum minningum og áhugi og elja í þágu skógræktar á Íslandi mætti glæðast við þessa dvöl.

Þann vikutíma, sem við dvöldum á Sörli, var unnið að gróðursetningu furu og lerkis. Einnig var unnið að grisjun og skógarhöggi á svæðum, þar sem birkiskógurinn var felldur, en fura og lerki eiga að nema land að nýju. Mowinkel reyndist frábær kennari, og er vonandi, að við getum hagnýtt okkur hér heima leiðbeiningar hans. Eins og fyrr getur, er það vandaverk að gróðursetja furu. Verður því að treysta samvizkusemi hvers einstaklings.

Mowinkel bað okkur í eitt skipti fyrir öll að muna þetta, bæði hér í Noregi og er við færum að gróðursetja í íslenska mold.

Norðmenn hafa sáð furufræi, þar sem skógurinn á að

Frá Senju.

Ljósm.: Troms skogselskap.

standa í framtíðinni, og sparað þannig uppeldiskostnað í græðireit. Þessi aðferð getur aðeins tekizt, þar sem grasvöxtur er lítill. Annars kæfir hann ungviðið. Og þetta kemur vél heim við norska staðháttu, því að Norðmenn rækta furu í grýttum og ófrjóum jarðvegi. Menn leggja nú aukna áherzlu á ræktun lerkis í Norður-Noregi, sérstaklega út við ströndina og á eyjunum. Féll það því í hlut okkar að gróðursetja allmikið lerki á Senju. Plönturnar voru gróðursettar í grýttan og ófrjóan jarðveg, þar sem birki hafði verið fellt. Þær voru mjög smáar. Járnkarlar einir voru notaðir við gróðursetningu, þar sem jarðvegur var óvenju grýttur, en það er gert í því augnamiði að forðast jarðrask. Er þá minni hætta á, að moldin næst rótunum þorni um of. Þar næst er plantan sett með varúð í holuna, og fær hver þeirra skammt af mómold. En að því loknu er

þrýst að rótinni með plöntupinna, og er þá gróðursetningu lokið. Það er rétt að taka það fram, að Norðmenn nota yfirleitt mómold við gróðursetningu, þegar trjáplöntur eru settar í lélega og þurra jörð. Við gróðursetningu nota Norðmenn nær eingöngu haka. Þykir rétt að drepa hér á tvær helztu gróðursetningaraðferðirnar. Aldrei verður nægilega brýnt fyrir fólki að vanda hana.

a) *Plöntun við lóðréttan barm*: Grasrót er numin brott á smábletti. Þá er hakanum höggvið lóðrétt niður og smáhola grafin þannig. Einn veggur hennar skal vera lóðréttur. Plantan er síðan tekin úr plöntuskrínu með vinstri hendi og sett niður í holuna. Skal sett þétt að veggnum, en gæta verður vel rótanna. Þá er holan fyllt mold og þrýst að rótarhálsi. Skal nú plantan standa jafndjúpt og hún stóð í græðireit.

b) *Flatróttaraðferð*: Fyrir skömmu tóku Norðmenn að nota þessa aðferð við gróðursetningu. En nú ryður hún sér æ meira til rúms. Grasrót er tætt brott á sama hátt og við fyrrgreinda gróðursetningaraðferð. En hola er ekki gerð.

Efsta lag jarðvegsins er losað, mulið og ýtt til hliðar. Þá er plantan tekin með vinstri hendi og lögð í jarðsárið. Hægri hönd er notuð til þess að greiða vel úr rótum, svo að þær greinist lárétt út frá stofni plöntunnar. Loks eru þær huldar mold, og skal henni þjappað vel að rótunum. Á þá plantan að vera vel föst, en standa jafndjúpt og í græðireitnum.

Norðmenn gera nú tilraunir með fleiri gróðursetningaraðferðir og sáningu fræs beint í skóglendin. En það mun koma í hlut skógræktar ríkisins að reyna þessar tilraunir og fá úr því skorið, hvort þær muni henta hér.

Þar sem ræktun birkis mun fyrst um sinn verða eitt höfuðviðfangsefni þeirra einstaklinga, sem hefja skógrækt hér á landi, er rétt að taka þetta fram: Norðmenn telja vonlaust verk, er menn reyna að koma til þroska birkitrjám eða bjarkarlundum með því að gróðursetja strjál. En þetta er alsíða á Íslandi, hjá þeim, sem eru óvanir skógrækt.

Gróðursetja skal í þéttar raðir, helst ekki minna en 8 til 10 raðir samsíða. Grisja skal síðar svo sem vöxtur og þroski beztu trjána heimtar, þá munu að lokum þroskamestu einstaklingarnir mynda hinn fullvaxna skógarteig. En svo að þessi orð valdi ekki misskilningi, er hér miðað við gróðursetningu, þar sem næðingssamt er. Um skróðgarðarækt í skjóli gegnir öðru máli. -

Nú hefur verið dregið á þá hagnýtu þekkingu í skóg-ræktarmálum, sem okkur hlotnaðist í Noregsförinni. Skal því horfið að tómstunda- og skemmtihlið Senjudvalarinnar.

Það hefur áður verið tekið fram, hvílík ástúð og hlýja mætti okkur hvarvetna í Noregi. Sú vinsemd kom einna skýrast í ljós frá hendi nágretta okkar á Sörli. Kvöldin voru notuð til smágönguferða um nágrennið, og fólkið heimsótti okkur með ríkulegar veitingar að skilnaði. Og það fer ekki hjá því, að við munum ætíð minnast eyju miðnætursólarinnar með söknuði.

Sunnudaginn 12. júní var ákveðið að fara til kirkju í Lenvik, sem er á meginlandinu gegnt Gibostad. Var bátur við bryggjuna, er við komum þangað. Iðgræn tún, reisuleg bændabýli og blikandi skógarhlíðar blöstu við, svo langt sem augað eygði. Kirkjan stendur stutt frá lendingarstaðnum. Við kirkjuna stendur mikill varði með nöfnum þeirra héraðsbúa, er féllu í styrjöldinni.

Prófasturinn á Senju, Hans Höydal, flutti áhrifaríka ræðu og hvatti menn, hvar í stétt og stöðu, sem þeir stæðu, að rækja skyldurnar við landið, gróður þess og menningu.

Að lokinni guðsþjónustu bauð prófasturinn öllum Íslendingunum heim á prestssetrið. Okkur var tekið af þeirri ástúð og hlýju, að allir urðu djúpt snortnir. Nokkra stund var setið og rætt saman, og spurði prófasturinn margs frá Íslandi. Þá var sett að hinu ríkulegasta veizluborði. Það var skreytt norskum og íslenskum fánum.¹⁾

Að því loknu var haldið til Sörli, með endurminningar

1) Sonur Höydals prófasts var meðal Noregsfaranna á Íslandi.

Prestssetrið í Lenvík.

Ljósm.: Helgi Jónsson.

um ógleymanlegan dag. Að morgni 16. júní var haldið til Finnsness. Þar var enn skipt liði, og nú urðu hóparnir tveir. Fór annar til Ramfjarðar, en hinn til Andselv.

ANDSELV.

Einn flokkurinn varð kyrr eftir í Andselv. Norskur skógfræðingur að nafni Ollendorff tók nú við forsjá þar og reyndist ágætur kennari og félagi.

Þennan dag sýndi Ollendorff okkur merkilegt safn, sem skógræktarfélag Tromsfylkis á í Andselv. Sýnir það vöxt og viðgang skóganna í Tromsfylki. - Þar eru sýnishorn af ýmsum trjám, sem vaxa í fylkinu. Getið er um aldur þeirra, hæð og rúmtak.

Sýnishorn af trjánnum eru þannig tekin, að neðst er sagaður um þriggja þumlunga bútur af trénu, annar tveim metrum ofar og svo koll af kolli. Þessum bútum er svo raðað.

Við Andsvatn.

Ljósm.: M. Simson.

Stuttar upplýsingar eru skráðar á hvert tré. Þarna eru einnig fjöldi mynda og línurita frá skógunum og skógræktinni í fylkinu.

Sérstaka athygli okkar vakti líkan af timburfleka, sem verið er að fleyta ofan eftir á. Og gamli tíminn kom hér fram. Þarna voru gömul tæki til kolagerðar, en erfitt hefur verið að stunda hana. Ný tæki, sem voru þarna, sýndu það bezt.

Hinn 10. júní hófst vinnan. Gróðursett var fura, greni og lerki við Andsvatn, sem er í fjögurra kílómetra fjarlægð frá Andselv. Í öðrum kafla þessa ferðabáttar er sagt frá gróðursetningarstörfum, og verður því ekki skýrt frá þeim hér.

Þar, sem við gróðursettum, nefndi Ollendorff Íslendingaskóg. Setti hann þar nafnspjald, og var nafnið skráð í bækur skógræktarfélagsins. Mikið af gróðursetningartímanum fór í útskýringar, frásagnir og tilsögn. Ollendorff

reyndist okkur mjög vel og þau hjónin bæði. Hann er maður léttur í lund og lét spaugsyrðin oft fjúka. - Sjálfan sig kallaði hann „slavedriveren“, þótt við fyndum lítt fyrir þrælasvipu hans. Og þarna ríkti glaðværð, enda var Simson ljósmyndari með okkur allan tímann.

Við kynntumst ýmsum þarna í héraðinu og ferðuðumst um það allvíða. Fólkið tók okkur alls staðar opnum örmum og vildi allt fyrir okkur gera. - Snyrtimennska og þrifnaður einkenndi sveitaheimilin þarna. Íbúðarhúsin eru máluð sterkum litum, og fer það vel í hinu græna skróði. En útihús standa í skugga skógarlunda og spilla því ekki heildarmynd býlanna.

Þéttbýli er hér mikið, og fólkið er félagslynt og glaðvært. - Þegar það skemmtir sér, skemmtir það sér af lífi og sál. Það býr við þröngan kost á okkar mælikvarða, en vinnur kappsamlega að því að bæta kjör sín. Í þeirri hagsmunabaráttu er skógræktin Norðmönnum mikils virði, því að skógarhögg gefur þeim drýgstar tekjur.

Mörg brosleg atvik komu fyrir okkur, og get ég ekki stillt mig um að segja frá tveim þeirra.

Sunnudag nokkurn fórum við til þess að horfa á knattspyrnuleik í Moen, sem er í fjórtán km. fjarlægð frá Andselv.

Þegar við karlmennirnir komum inn í bifreiðina, voru stúlkurnar í miklum vanda staddar, því að bílstjórinn vildi með engu móti trúa, að þær væru íslenskar. Hann var þó ekki viss, hværrar þjóðar þær væru, en hélt helzt, að þær væru pólskar. Við hlógum mikið að þessari niðurstöðu bílstjórans, en þó mest að svipnum á stúlkunum, sem fannst sér stórlega misboðið.

Bílstjórinn, sem var kominn langt að og hafði ekki haft spurnir af okkur, lét þó að lokum sannfærast.

Í annað skipti vorum við á ferðalagi og fórum á bílferju yfir Maalselv. Þegar ferjustjórinn hafði hlustað nokkra stund á samræður okkar, spurði hann, hvaða mál við töluðum og hværrar þjóðar við værum. Við sögðum honum,

Frá hátíðahöldunum 17. júní.

Ljósm.: M. Simson.

að við töluðum norrænu og værum Íslendingar. En hann trúði því með engu móti. Ekki trúði hann því heldur, að við værum frá neinni Norðurlandaþjóðanna, Englandi né Ameríku; það sannaði málfar okkar. - En loks fann hann það út, að við hlytum að vera Hollendingar. Ekki vildi hann sannfærast, fyrr en ég sýndi honum vegabréf mitt. Frá Andselv fórum við til Sörli á Senju og dvöldumst þar til tuttugasta og fyrsta júní.

Sautjándi júní héldum við Noregsfarar hátíðlegan. Einn flokkurinn var í Tromsö, annar í Narvík, en við héldum kyrru fyrir í Sörli. - Þar gerðu menn sér ýmislegt til hátíðabrigða. Sungin voru ættjarðarljóð, lesin upp íslenzk kvæði, en Sigurður Gunnarsson hélt fullveldisræðu. Fólk úr nágrenninu tók þátt í þessari samkomu.

Um hádegi færði húsmóðirin á næsta bæ okkur rjómagraut, en Norðmenn neyta þessa þjóðréttar á fullveldisdegi sínum.

Í SKÓGARMANNABÚSTAÐ.

Minnsti hópurinn fór til skógarmannabústaðar á Breiðvíkureiði skammt frá Tromsø.

Leiðin liggur um Maalselvdalinn, en við Olsborg er haldið í norðaustur í áttina til Balsfjarðar. Við Takvatn endar byggð, en við taka heiðalönd, vaxin kjarri og lynggróðri, sem ná niður að byggðum Balsfjarðar. Hjá veitingarstað í Vollan var numið staðar og furulundur skoðaður. Hann var gróðursettur 1939, er ónýtu birkikjarri hafði verið rutt brott, og voru hæstu trén um mannhæð. Eftir fjögurra klukkustunda ferð var áfangastað náð, en hann var Fagranes við Ramfjörð.

Þar beið okkar Jakobsen yngri og konan hans. Var nú haldið til skógarmannabústaðarins, en hann er miðja vegu milli Fagraness og Breiðvíkur við Úlfsfjörð. Eiði þetta er um 20 km langt og liggur 100 m yfir sjávarmál. En breidd þess er mikil, og er því þarna víðáttumikið undirlendi. Upp frá því ganga skógivaxnar hlíðar, en há fjöll eru á báða vegu.

Birkiskógurinn er hér ónothæfur nema til eldsneytis. Í hlíðunum er hann svo þéttur, að illt er að komast um hann. En á undirlendinu skiptast á móar, mýradrög og ásar, klæddir fjalldrapa. Á nokkrum stöðum hafði kjarrinu verið eytt með öllu. Þar var landið blásið og örfoka.

Fyrr á öldum reikuðu villt hreindýr um þessar slóðir, en *Lappar* frá Svíþjóð eyddu þeim.

Þeir voru þarna á sumrin með hjarðir sínar. Enn hafa þeir leyfi til þess að dvelja hér nokkurn tíma sumarsins.

Á Breiðvíkureiði er nú verið að vinna að tilraunum með ræktun barrviða. Banki í Tromsø keypti mikið land, sem áður var lítt nýtt, og hefur nú hafið stórfelldar tilraunir í skógrækt á landi sínu. Það er A. Jakobsen bankastjóri, sem hefur beitt sér fyrir þessum framkvæmdum, en hann er formaður skógræktarfélags Tromsfylkis.

Fyrr meir ruddu Norðmenn kjarrlendi þau, sem þeir

tóku til skógræktar, með öxi. En það reyndist erfitt og kostnaðarsamt. Á seinni árum hafa þeir brennt kjarrið, þar sem land er deiglent. Askan er ágætur áburður og kemur ungum barrplöntum fljótt að notum.

En gæta verður varúðar, þar sem jarðvegur er laus og þurr veður eru tíð. Á þeim stöðum er hætt við uppblæstri, áður en barrplönturnar eru farnar að skýla landinu á ný.

Norðmenn hafa og sáð furufræi, þar sem kjarri hafði verið eytt með eldi. En þeir leita stöðugt að nýjum ráðum, sem auðvelda skóggræðsluna. Og nú vona íbúar Troms, að norska ríkið setji á stofn tilraunastöð í skógrækt fyrir Norður-Noreg. En eins og kunnugt er, eru tvær tilraunastöðvar í Noregi. Er önnur vestan fjalls, en hin austan.

Landið, sem bankinn ætlaði að taka til skóggræðslu í vor, var um tíu hektarar, en þar átti að gróðursetja furu. Það var vaxið kjarri, en nú var búið að eyða því með eldi. Var nú landið plægt og plógstrengjunum velt við, en í þá átti að setja plönturnar. Bilið milli plógstrengjanna var lítið, en metri skyldi vera á milli plantnanna í hverjum streng. Þarna var jarðvegur svo grunnur, að lífvana sandur kom upp úr plógarinu. En með því að bylta strengjunum við varð „humuslagið“ tvöfalt. Fyrstu dagana, sem við dvöldumst á Breiðvíkureiði, gróðursetturn við greni í hlíðarnar fyrir ofan kofann. En seinni hluta tímans unnum við að gróðursetningu í þetta land. Þar voru einnig að verki unglingar frá næstu bæjum.

Við gróðursetningu voru notaðir plöntupinnar, en með hverri plöntu var sett örlítið af mómold. Skólabörn og kennarar frá Tromsö áttu að koma til Ramfjarðar, á meðan við dvöldumst þar, en því miður varð að seinka för þeirra þangað.

Ekki verður spáð neinu um það, hvort auðið reynist að notfæra sér þessa gróðursetningaraðferð á Íslandi. Holklakinn mun reynast hér erfiður, en Norðmenn hafa minna af honum að segja.

En margt ættum við að geta lært af þessu. Það sýnir

ljóst, hve íbúar Norður-Noregs eru ötulir skógræktarmenn. Þeir taka ekki smáspildur til gróðursetningar. heldur stór landssvæði. Og engum þarf að koma til hugar, að öflugasti bankinn í Tromsö væri að ráðast í stórfellda skóggræðslu af einskærri rómantík. Forráðamönnum hans er ljóst, að það fé, sem lagt er til þessara framkvæmda, gefur margfaldar rentur og vöxtu. Á þennan hátt gerast þeir forvígismenn þeirra hugsjóna að breyta örfoka og gróðursnauðum landsvæðum í blómleg menningarhéruð.

Það er komið kveld, en á morgun eigum við að yfirgefa kofann. Döggvot jörðin glitrar, og ilmur bjarkarinnar berst að vitum manns. Hér ríkir ró í skauti friðsællar náttúru. Ég er staddur á heimili Ingvars Knudsen í Storslet, en hann segir frá lífinu þarna, baráttu þess og framtíðardraumum. Hér er erfitt að búa. Snjóá leysir ekki að fullu fyrr en í byrjun júní, og sláttur hefst í fyrsta lagi um miðjan júlí. Í byrjun október skella á gaddhörkur. Býlin eru smá. Bændur hafa fjóra til sex nautgripi og nokkrar kindur. Samgöngur eru erfiðar að vetrarlagi sökum fannkingi. Ingvar skýrir álit sitt á skógræktartilraununum þarna. Hann er viss um, að þessi byggð muni blómgast og efnahagur bændanna batna, þegar skógurinn fer að gefa arð. Og í því sambandi getur hann um Maalselvdalinn. En flestir bændur á þessum slóðum eru vantrúaðir og álíta, að nytjaskógur geti aldrei vaxið á Breiðvíkureiði. Og Ingvar gengur út og bendir mér á nokkur grenitré, er voru gróðursett 1917. Þau voru fimm metra á hæð og vel vaxin. Við getum ræktað skóg. Hvert tré, sem við gróðursetjum, gefur nýja von um viðreisn landsins. Þessi grenitré eru boðberar betri og farsælli tíma hér í norðurbyggðum. Þetta eru orð gamals og örþreytts einyrkja.

Nú hefur verið getið þeirra daga, sem við unnum að skógrækt í Noregi. Sú reynsla, er við fengum á þessum fáu dögum, var mikilsverð, því að vinna við skóggræðslu án hagnýtrar þekkingar er verk út í bláinn. En sú trú og vissa, er við fengum á mátt skógarins á ferð okkar um

skerjagarðinn, mun þó reynast þyngri á metunum. Við erum sannfærðir um, að allir þátttakendur munu kappkosta að efla þekkingu sína á skógrækt eftir þessa ferð um eyjar Norður-Noregs. Þar sáum við talandi dæmi þess, hvernig breyta má ófrjóu landi í ágætt skóglendi. Og við *vonum*, að þessar kynnisferðir verði fastur þáttur í íslenzkri skógræktarfræðslu. Þá mun æska þessa lands segja rányrkjunni stríð á hendur, en Ísland breytast í land ræktunar og alhliða menningar.

FERÐ UM SKERJAGARÐINN.

Allir Íslendingarnir eru staddir í Sandvík á Finnsnesi. Það er þriðjudagur 21. júní, og í nótt á eyjaferðin að hefjast. Allir eru fullir eftirvæntingar, því að við höfum heyrt frásagnir af landgræðslunni þarna á eyjunum. Nú áttum við að sjá með eigin augum, hvort hér væri um lýgisögu eina að ræða. Margir voru þeirrar skoðunar. - Ungmennafélagið Örninn tók á móti okkur og veitti ríkulega. Það er rótgróið félag, sett á stofn 12. desember 1897.

Klukkan tólf á miðnætti var stigið út í bát, sem átti að flytja okkur um skerjagarðinn. Veðrið var unaðslegt. Miðnætursólin varpaði geislum yfir landið, en fuglakvak heyrðist frá skógunum í fjarska. Hér var gott að vera.

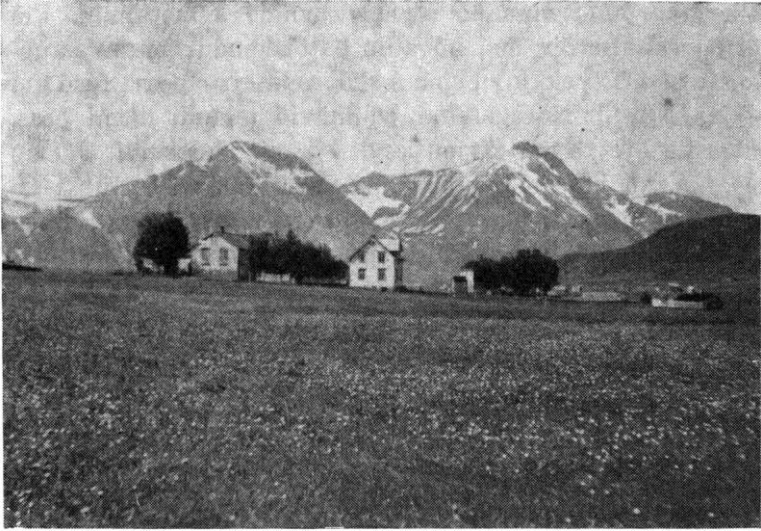
Báturinn skríður hægt úr fjörðinn. Það er nótt, en fáum er svefnsamt. Stundum finnst mannverunni lífið þess virði að lifa því. Þá birtast heillavættir, sem sagt er frá í gömlum bókum. Og þá má enginn láta svefninn freista sín.

Árla morguns stigum við á land á hinum sögufræga stað, Bjarkey.

BJARKEY.

Söngflokkur tók á móti okkur við hús ungmennafélags eyjarinnar og söng norska ættjarðarsöngva. Því næst þágum við ágætar veitingar í boði ungmennafélagsins.

Kennari eyjaskeggja, H. Olsen, flutti snjalla ræðu og

Bændabýli á Bjarkey.

Ljósm.: Ág. Guðmundsson.

lét í ljós ánægju sína yfir því, að svo margir Íslendingar gætu skoðað Bjarkey, en hún kæmi mjög við frásagnir Heimskringlu. Myndum við nú fá lifandi mynd af þessum fræga sögustað.

Nú var haldið út í skóg, og þar mættu okkur sýnir, er aldrei munu finnast. Landslag eyjarinnar líkist íslenzku landslagi. Há fjöll og berar klappir, sem hörð veður og vatnsagi hafa sorfið, setja íslenzkan svip á umhverfið. Lágir ásar vaxnir birkikjarri eru um miðbik eyjarinnar, en blómleg bændabýli niður við ströndina. Bjarkey var fyrrum vaxin furuskógi, en sagnir herma, að Rússar hafi brennt hann á seytjándu öld. Frá þeim tíma óx aðeins birki á eyinni. En birkiskógurinn gekk æ meir til þurrðar, því að eyjaskeggjar voru fjármargir. Og þeir hirtu lítt um skógana. Þegar skóglendin eyddust, þvarr annar gróður, og eyðilendur tóku að myndast.

Ungur greni og lerkiskógur á Bjarkey,

Ljósm.: M. Simson.

Fyrir atbeina norska skógræktarfélagsins hófst nýr þáttur í ræktunarmálum Bjarkeyjar. Forráðamönnum félagsins var ljóst, að þessi sögufrægi staður myndi leggjast í auðn, ef ekkert væri aðhafzt. Þeir hófu baráttu fyrir því, að nokkur svæði eyjarinnar yrðu friðuð gegn ágangi búfjár og þar yrði skóggræðsla hafin. Búfjáreigendur sýndu málinu tómlæti, því að þeim fannst hlutur sauðkindarinnar borinn fyrir borð. En 1912 fengu skógræktarmenn því áorkað, að all stórt furubelti var gróðursett í tilraunaskyni. Þessi tilraun bar svo góðan árangur, að átta árum seinna var hafin stórfelld gróðursetning á eyinni.

Nú var sigurinn unninn. Bændur eyjarinnar viðurkenndu, að rányrkjan yrði að hverfa, en skynsamleg beit og gróðurvernd að koma í kjölfar hennar.

Og það var táknræn sjón, er mætti augum vegfarandans þarna á Bjarkey.

Innan skógræktargirðinganna stóð fagur og þroskavænlegur ungskógur, en utan þeirra skiptust á moldarrof, kræklótt beitarkjarr og fúin mýradrög.

Við erum stödd í lerkilundi. Hér er fróðlegt að dveljast, og Reidar Bathen heldur einn af sínum snjöllustu skóg-ræktarfyrrlesturum.

Lerkið er landnemi í norsku skógunum. Það er ættað frá Síberíu, en hefur farið sigurför víða um hin köldu lönd. - Á Íslandi hefur það vaxið best allra trjáa á Hallormsstað.

Hér voru um tíu þúsund lerkitré, er voru gróðursett laust fyrir 1940. Vöxtur þeirra var með ágætum, stærstu trén voru á aðra mannhæð. Ekkert bar á kali, og þau voru beinvaxin. Því hefur verið haldið fram, að lerki þyldi ekki að standa nærri sjó. En þessi tré virtust kunna vel við sig, þótt þau yxu á smáeyju út við íshaf. Fróðlegt verður að fréttu um vöxt þeirra í framtíðinni, og getur það orðið mikilvægt fyrir okkur Íslendinga. Miklum erfiðleikum hefur verið bundið að fá lerkifræ hingað. Ef þessi tré vaxa jafnvel og þau hafa gert og kræklast ekki, yrði áreiðanlega fundið fé að fá fræ af þeim til Íslands.

Ef til vill mætti rækta tré af þessu fræi nærri sjó, en hingað til höfum við ekki fengið lerkiplöntur, er þola að standa á slíkum stöðum. Á sama tíma höfðu Bjarkeyingar gróðursett um fimmtíu þúsund furuplöntur í belti hjá lerkireitnum. Vöxtur þessarar furu var ekki jafngóður. Þetta var afbrigðið *Pinus silvestris lapponica*. En þessar plöntur höfðu hlotið hörmuleg afdrif. Veturinn var óvenju mildur, og hlýindakaflí kom í byrjun aprílmánaðar, svo að furan tók að vaxa. Jörð var freðin, og gátu plönturnar því ekki tekið næringu frá henni. Eyddu þær því forðanæringu úr barri og stofni, og var meginhluti trjáanna gulur og dauðalegur. Bathen sagði, að þessa gætti stundum hjá ungum furuplöntum, þar sem umhleyppingasamt væri. En þær næðu sér þó oftast, og skyldu menn forðast að rífa slíkar plöntur upp, fyrr en fullreynt væri, að þær væru

dauðar. Það gætu liðið nokkur ár, þar til barrið hefði fengið réttan lit að nýju.

Á suðurhluta Íslands eru umhleyplingar tíðir. Er það þýðingarmikið fyrir skógrækt okkar í framtíðinni að fá úr því skorið, hvort hætta er á, að ræktun furu sé ótrygg á þessum stöðum sökum þeirra. En við eigum völ á sitkagreni og rauðgreni til gróðursetningar á þessum stöðum auk fjölmargra lauftrjáa. Og það þarf að þrautreyna lerkið, því að það er bæði fljótvaxið og gefur ágætan efnivið.

Á Bjarkey var margt merkilegt að sjá, en því miður vannst ekki tími til þess að skoða sögustaði og rifja upp gamlar sagnir í sambandi við þá. Kennari eyjaskeggja var með okkur í skógargöngunni. en hann er hinn fróðasti maður. Hann benti okkur á, hvar Þórir hundur hefði búið, en sagnir um hann lifa enn á Barkey. Sá staður heitir Frihaugen.

Þegar komið var að ungmennafélagshúsinu, voru menn orðnir göngumóðir. Þágum við í annað sinn veitingar í boði ungmennafélagsins, en Arnljót Eidnes hélt ræðu, er við kvöddum. Undruðust allir þekkingu hans á fornsögum okkar. Hann þuldi ættartölur úr Egilssögu og Heimskringlu. Árnaði hann okkur heilla og sagðist vona, að þessi heimsókn til Bjarkeyjar mætti efla skógræktaráhuga okkar, því að hér mætti sjá talandi dæmi ræktunar og rányrkju hlið við hlið.

Um hádegi var siglt frá Bjarkey, og var ferðinni heitið til Lundaness á Grjótey. Eftir þriggja tíma siglingu vorum við komin á áfangastað. Fjöldi fólks úr ungmennafélaginu Solhov tók á móti okkur. En við stigum ekki á land í Lundanesi, og kom fólk um borð til okkar. Var þar þröng á þingi, því að báturinn var aðeins fjörutíu tonn, en farþegar á annað hundrað.

KJEEY.

Var nú tekin stefna á Kjeey. Þetta er smáeyja, 50 ha. að stærð, og er eign bóndans á Lundanesi. Hann heitir

Oskar Olsen. Engin byggð er í eyinni, en hún var notuð til beitar. Árið 1930 vildi svo illa til, að eldur kom þar upp og reyndist ókleift að slökkva hann. Ferðamenn höfðu farið þar um og ekki gætt elda sinna. Skógur eyjarinnar brann í sex vikur, og annar gróður gjöreyddist.

Nú hefur eyjan verið friðuð í nítján ár, og er þar þroskavænlegur skógur í uppvesti. Birkifræ barst þangað frá nærliggjandi eyjum, en fyrstu greni- og furuplönturnar voru gróðursettar 1932. Furan á hér erfitt uppdráttar eins og á Bjarkey, en rauðgreni vex vel. Merkasta tilraunin var gerð hér árið 1935, en þá var sáð lerkifræi í brunasárin. Upp af þessu fræi hafa vaxið þriggja til fjögurra metra há tré. Hér virðist lerkid kunna vel við sig, og var Bathen mjög ánægður með þennan árangur.

Allir undruðust, hve gróskumikil eyjan var, þar eð aðeins nítján ár voru liðin frá hinum mikla eldsvoða. Friðun eyjarinnar hefur átt mestan þátt í þessu. Ef hún hefði verið beitt strax og gróður fór að myndast að nýju, má búast við, að hún hefði blásið upp og orðið örfoka. En í stað þess að beita eyjuna hafði Oskar bóndi hafið þar skóggræðslu í samráði við ungmennafélagið Solhov. Hann sagði mér, að gróðursetningu yrði haldið áfram, þar til eyjan yrði alklædd fögrum nytjaskógi. Og Oskar bætti við, en bros færðist um andlit þessa vingjarnlega öldungs : „Það var sonur minn, Ivar Olsen, sem fékk mig til þess að beita ekki Kjeey. Hann er formaður ungmennafélagsins okkar. Ég trúði þá ekki, að svo fagur skógur gæti vaxið hér. En er stundir líða, geta útlendingar, sem sigla hér fram hjá, séð, að eyjaskeggjar Norður-Noregs eru ötulir skógræktarmenn. Ég veit, að þú verður einn þeirra, og þá heimsækirðu okkur í Lundanesi. Við skulum gefa þér fræ af lerkinu í Kjeey, og þú sáir því í íslenzka mold.“

Þegar við höfðum skoðað gróður eyjarinnar, veitti ungmennafélagið kaffi, en formaður þess flutti kvæði og óskaði okkur fararheilla.

ÞRÁNDARNES.

Næsti áfangi var Þrándarnes. Það er á Hinney, en hún er stærsta eyja Noregs, um 300 km² með tuttugu þúsundir íbúa. Þrándarnes er ævafornt höfðingjasetur. Hér var lengi háð fylkisþing, og mikil helgi hvílir nú yfir þessum stað.

Skólastjóri Lýðháskólans í Þrándarnesi tók á móti okkur. Var strax gengið til hinnar fornfrægu kirkju, en gamall listfræðingur sýndi okkur hana. Smíði hennar hófst á dögum Hákonar gamla, en lokið var að reisa kirkjuna 1321. Nú er verið að gera við hana, en hún er að sjálfsögðu látin halda fornum helgidómum. Skammt frá er rússneskur grafreitir. Þar hvíla átta hundruð Rússar, er höfðu látizt í fangabúðum nasista. Tortíming styrjaldarinnar blasir hvarvetna við. Á bryggjunni, sem Þjóðverjar létu gera, liggur geysimikið af ónýtum hergögnum. Ljótir hermannaskálar fylla nesið, en nú eru þeir notaðir fyrir flóttafólk frá Finnmark. Þetta fólk flyzt aftur til heimkynna sinna, þegar það fær húsnaði. En þá verður nesið rutt. Hæst á nesinu gegnt aðalsiglingaleið skerjagarðsins komu Þjóðverjar fyrir stórum fallbyssum. Hlaupsvídd þeirra er 46 cm. Þegar skotum var hleypt úr þeim, brotnuðu rúður í Harstad.

Í Þrándarnesi hefur um langa hríð verið Lýðháskóli. Nýtt skólahús var reist 1948, og rúmar það 110 nemendur. Skólastjórinn sýndi okkur þessa glæsilegu byggingu. Íbúðir og vinnuskilyrði nemenda eru framúrskarandi góð. Og á öllu sást, að verklegt nám skipaði hér virðulegan sess. Skólinn á gott bókasafn, og sáum við þar margar kennslubækur í skógrækt.

Um kvöldið dvöldumst við í Harstad, sem stendur á fögrum stað við friðsælan vog. Íbúar eru um fimm þús. Bærinn er verzlunarstaður fyrir þéttbýlar sveitir eyjarinnar. Hér er ekki gróskumikill trjágróður, og virtust trén sízt fegurri en bezt trjágróðurinn í Reykjavík.

Þarna er allmikið af reynivið, en hann er öllu lakari en vel vaxinn íslenzkur reyniviður. - Nokkur hlyntré sáum við, en ekkert skara þau fram úr hlyninum í Reykjavík. Og yfirleitt er lítið um skróðgarða í Harstad.

Ný gróðrarstöð var tekin í notkun í Ervik fyrir skömmu, í nágrenni við Harstad. Ervik kemur mikið við sögu Norður-Noregs. Laust fyrir aldamótin átjánhundruð bjó þar J. Holmboe fógeti. Holmboe var ötull ræktunarmaður og hóf þarna kornrækt. En nafn hans er nú kunnugt vegna þess, að hann átti mestan þátt í því, að byggð var reist í Maalselvadal að nýju.

Gróðrarstöðin í Ervik mun hafa þýðingu fyrir okkur Íslendinga í framtíðinni, því að sennilega fáum við plöntur þaðan til gróðursetningar sunnanlands.

SENJA.

Árla morguns 23. júní komum við til Senju, og var stigið á land í Lekangssundi. Þessi staður er syðst á eyinni. Ferðinni var heitið til Svartnesakurs, um hálf tíma gang frá landingarstað. en þar vex strandfura. Hún hefur áður fyrr myndað þarna stóra furuskóga, en þeir voru höggirnir miskunnarlaust. Á stórum landsvæðum hafði öllum skógi verið rutt brott, en afleiðing þess varð sú, að landið tók að blása upp.

Nú eru þarna stór svæði, sem eru ekki annað en blásnar klappir og örfoka melar. En á milli eru grasivaxin mýrardrög, sem bleyta hefur hlíft við uppblæstri. Á stöku stað eru furulundir með tólf til fimmtán metra háum trjám, en veðurbarið birkikjarr er á milli þeirra. Nú er byrjað að gróðursetja þarna að nýju. En landnámið er erfitt og sækist seint. Allmikill munur er á þessari furutegund og þeirri, sem vex inn til dala. Barr hennar er grófgerðara og börkur hrjúfari. Hún hefur mun gildari greinar, sem detta seint af, og verður viðurinn því kvistóttur. Hann þykir lakari til smíða en viður dalafurunnar,

Strandfura á Senju.

Ljósm.: M. Simson.

sem er kvistlítill. En strandfuran þolir miklar úrkomur og vex ágætlega við sjóinn.

Það er brýn nauðsyn fyrir okkur Íslendinga að gera glöggan greinarmun á þessum tveim furuafbrigðum. Norðanlands, þar sem úrkoma fer ekki yfir 600 mm. árlega, er sjálfsagt að rækta dalafuru. En þar sem úrkoma er meiri og umhleyppingasamt er, verður að gróðursetja strandfuru, ef auðið er að fá fræ eða plöntur af henni. Þegar við höfðum skoðað strandfuruna, veitti félagið *Ny dag* rjómagraut, því að nú var Jónsmessudagur.

LILLE GRÖSNES.

Frá Senju var haldið til Lille Grösnes við Gratangenfjörð. Þar er reisulegt bændabýli, og tók bóndinn þar, Mikel Normann Ursin, á móti okkur og veitti öllum kaffi. Snyrtimennska og þrifnaður einkenndi þetta heimili, og

auðséð var á öllu, að hér var rótgróið menningarsetur. Þarna voru fegurstu skógarbeltin, sem við sáum í Troms.

Niðri við ströndina var grenilundur, sem var gróðursettur 1914. Voru trén um átta metra á hæð. Jarðvegur var góður, en stormasamt var þarna við ströndina. Ursin sagði okkur, að í fyrstu hefði gengið illa að fá plönturnar til að dafna. Var þá gróðursett skjólbelti af birki út við sjóinn, og það réð úrslitum. Nú gátum við séð árangurinn.

Þrjá kílómetra frá Lille Grönsnes er furuskógur, sem skólabörn gróðursettu 1912. Hæð trjánna er um sex metra.

Reidar Bathen lét svo um mælt, að hér hefði átt að gróðursetja greni, því að jarðvegur væri of góður til þess að eyða honum undir furu. En fullvaxið greni getur staðið allt að helmingi þéttar en fullvaxta fura. Reidar Bathen sagði, að þessir staðir út við skerjagarð Norður-Noregs er við hefðum nú ferðast um, hlytu að minna okkur á staðhættina heima á Íslandi. En hér væri stórfelld skóggræðsla hafin, sem færðist í aukana ár frá ári; - það félli í okkar hlut að flytja þetta starf til Íslands.

Um sjöleytið veitti ungmennafélagið Idyll í Myrlandshaug okkur, en seinna um kvöldið sátum við boð í skólahúsi í Andörja. Það er eyja skammt frá Grantangenfirði. Flutti skólastjóri kvæði á norrænu, og rómuðu menn flutning kvæðisins. Um nóttina vorum við á dansleik í boði ungmennafélagsins, því að það var Jónsmessunótt. En þá sefur enginn um gjörvallan Noreg.

Snemma morguns 24. júní var haldið frá Andörja til Gibostad. Þar er myndarlegur búnaðarskóli, og skoðuðum við hann. Var nú haldið upp að Sörli, og skyldu nú vegir skyljast. Og allir fundu nú, að líf þeirra hafði auðgast við þessa Noregs dvöl.

Síðdegis var haldið frá Gibostad til Tromsö með farþegaskipi, og neyttum við þar kvöldverðar í boði skógræktarfélagsins. Þar flutti A. Jakobsen bankastjóri hvatningaræðu og bað okkur að flytja íslenzku þjóðinni skóg-

arkveðju. En hann er einn ötulasti skógræktarmaður í Troms.

Tromsö stendur á samnefndri eyju skammt undan landi. Þetta er gamall og hlýlegur bær. Íbúar eru um tíu þúsund og stunda verzlun og fiskveiðar. Þar er mikill ferðamannastraumur á sumrin, og þar er á boðstólum alls konar smávarningur fyrir ferðamenn til minja. En mesta athygli vekja hlutir, sem Lappar hafa unnið. Eru margir þeirra mjög listrænir. Í Tromsö er hið fræga „Polarsafn“, en á stríðsárunum var það flutt úr húsakynnum sínum. Gátum við því ekki séð það. Og margt minnir hér á stríðið, þótt um engar stórskemmdir væri að ræða. Skammt frá Tromsö liggur þýzka orustuskipið Tirpits, en með því fórust mörg hundruð manns. Félag í Bergen keypti flakið á þrjár milljónir króna.

Að kveldi 25. júní sátum við kveðjusamsæti í boði ungmennafélags bæjarins, en þar var mikið rætt um aukið samstarf Norður-Noregs og Íslands.

Laust eftir miðnætti var haldið af stað heimleiðis. Það var norsk sjóflugfél, sem flutti okkur yfir hafið. Ferðin gekk vel, og komum við að landi austan Langaness. Okkur fannst kuldalegt að fljúga yfir hálendið, því að það var allt klakastorkið. Um áttaleytið lentum við í Skerjafirði, en um hádegi sátum við veizlu í boði Nordmannslaget í Reykjavík. Þar gafst okkur tækifæri til að rabba við Norðmennina, er dvalizt höfðu við skógrækt á Íslandi. Þeir virtust allir vera mjög hrifnir af veru sinni hér og áttu vart nógu sterk orð til þess að þakka íslenzku þjóðinni ágætar viðtökur. En þeir létu í ljós, að sig hefði tekið sárt að sjá soltin útigangshross víða á Norðurlandi, og þeir voru hissa, hve bændur hirtu illa dýrmætar landbúnaðarvélar. Og það er með öllu víst, að við getum lært nýtni og hirðusemi af Norðmönnum.

ÓLAFUR BERGSTEINSSON:

Landgræðslusjóður.

Frá því er sögur hófust, hefur landauðn og hnignun gróðurlanda fylgt í slóð þjóðanna. Ekki aðeins hér á hjara veraldar, heldur og á þeim slóðum, þar sem meginstraumar mannkynsins hafa fallið um að fornu og nýju.

Þeim, sem flettir blöðum sögunnar, fær ekki dulizt sú staðreynd, að vöxtur og hnignun flestra þjóða féll mjög í sama farveg og landauðn og ræktun sagði til um á hverjum tíma.

Þessi saga hefur endurtekið sig fram á þennan dag, rán landgæða og skóga hefur rofið jafnvægið í náttúrunni, og frjósömustu og auðugustu lönd hafa mátt kenna á þeim búsfjum í auknum sandstormum og vatnsflóðum.

Fer því mjög að vonum, að við, sem búum undir ægivaldi norðurs og neþju, höfum goldið afhroð í landauðn og landspjöllum. Hinir framsýnustu menn þjóðarinnar hafa skilið, að spyrna varð við fótum, áður en landsmenn stæðu á ströndu með gróðurlöndin blásin og ber að baki sér.

Það var engin tilviljun, að viðreisnarmenn 18. og 19. aldarildu hefta eyðingu skógarleifa og hefja skógrækt. Sá áhugi kom þó ekki fram í starfi fyrr en á fyrsta tug 20. aldarinnar, í þann mund er íslenzk stjórn fékk búsetu í landinu. Síðan hefur skógræktarmálunum þokað það áleiðis, að nú, eftir nærri 50 ára starf, er fenginn grundvöllur, sem öruggt er að byggja á. Sá trjágróður,

sem vaxið hefur upp á þessum stutta tíma, bæði við friðun skógarleifa og nýræktun, hefur fært óyggjandi sönnur á, að sá, sem gróðursetur tré ungur, getur notið ánægjunnar af að sjá það sem fagurt tré á fullorðins árum.

Svo virðist, sem allur almenningur hafi ekki enn áttað sig á því, að tími vona og fagurra drauma, sem birtist í ljóðum skáldanna, er liðinn. En tími til starfs og stórra athafna í skógræktarmálum og landgræðslu tekur nú við. Í vordögum 1944 var hafizt handa að stofna til frjálsra allsherjarsamtaka meðal allra þjóðarinnar til ævarandi minningar um endurreisn lýðveldis á Íslandi, eftir sjö alda herleiðingu undir erlendu oki yfir eyðimörk arðráns og áþjánar, þar sem skógar og gróðurlundur landsins þurru og viðnámsþróttur þjóðarinnar í hlutfalli við það.

Íslendingar verða að skilja það lögmál, að sú þjóð, sem ekki byggir og ræktar land sitt, verður ekki langlíf. - Og mætti það telja ömurlegt hlutskipti þess kynstofns, sem hefur staðið af sér áþján, eld og ís, ef hann ætti eftir að týna sjálfum sér og landi sínu í dansinum kringum hinn ímyndaða gullkálf hóglífis og kjarabóta, þar sem lýðurinn heimtar brauð og skemmtanir, en gleymir því sígilda lögmáli, að sönn menning og farsæld þjóða fæst aðeins með stöðugri leit og þjálfun í heimi anda sem efnis.

Ekki leikur það á tveim tungum, að sú kynslóð, sem nú vex upp í landinu, er betur að heiman búin en hinar, sem á undan hafa gengið. Bæði heimili og skólar búa hina ungu andlegum og líkamlegum þroska. Þjóðin öll leggur mikið af mörkum til fræðslu og menningarmála. - En hvað dvelur Orminn langa, - hví er svo fámenn sú sveit, er gengur fyrir skjöldu úr röðum hinna ungu og haslar sér völl á sviði hugsjóna og menningarmála? Hvar eru Fjölnismenn 20. aldarinnar, er sjá í gegnum glapsýnir glysmenningar og standa af sér steypiflóð miður góðra erlendra áhrifa? Þeir sjást ekki í fljótu bragði, en efalaust munu þeir koma fram á sjónarsviðið, þegar mest á ríður.

Áður var minnzt á, að Landgræðslusjóður var stofnaður í sambandi við endurheimt lýðveldisins, og verðugra tákni og minning þess atburðar verður vart kosið. En það hefur verið hljótt um þá hreyfingu, ekki af fögrum orðum við hátíðleg tækifæri, heldur af raunhæfum athöfnum, því að það á við hlutverk Landgræðslusjóðs og þau verkefni, sem hans bíða, sem skáldið segir:

„Að hér er ei stoð að stafkarlsins auð.
Nei stórfé. Hér dugir ei minna.“

Vel er, að Íslendingar hafa verið þess umkomnir að láta af höndum milljón á milljón ofan til að bæta úr því böli, sem helstefna heimsmenningarinnar hefur leitt yfir þjóðir Evrópu. En væri nú ekki kominn tími til þess, að hún sneri sér öll og óskipt í alvöru að því að skapa sér og sínum börnum fegurra og vistlegra land, og efling Landgræðslusjóðs er ein leiðin að því marki.

En til þess, að Landgræðslusjóður geti verið takmarki sínu trúr og táknrænni minningu, þá þarf hann að safna milljóna höfuðstól, svo að frá honum megi veita starfsorku til skógræktarfélaga um land allt og styðja einstaklinga til átaka í uppgræðslumálum. Þegar skólaæska landsins gengur óskipt að verki af fúsum og frjálsum vilja til þess að koma hundruðum þúsunda trjáplantna til vaxtar og þroska í íslenzka mold fyrir mátt þeirra samtaka, sem hafa eflt og styrkt Landgræðslusjóð, þá munu einnig gróðursetjast í brjóstum þeirra ungu þau fræ, sem fela í sér öruggan þroska hins unga lýðveldis.

Látum hina ókomnu um að reisa minnisvarða um atburði ársins 1944 í formi stáls og storku. Látum heldur sól og varma ókominna ára og frjómagn íslenzkrar moldar fóstura víðlenda skóga um breiðar byggðir landsins sem tákni þess gróandi lífs, sem hvert þjóðfélag byggist á.

HÁKON BJARNASON og

EINAR G. SÆMUNDSEN:

Fræsöfnun, sáning og gróðursetning.

Á aðalfundi Skógræktarfélags Íslands, sem haldinn var á Hallormsstað um mánaðarmótin júní og júlí 1948, kom fram ósk um, að í Ársriti félagsins kæmu greinar um ýmis þau atriði, er snertu sáningu, gróðursetningu og hirðingu trjágróðurs. Við höfum tekið að okkur að taka þessar greinar saman, og þegar fleiri eru komnar en þær, sem nú birtast, verður þeim væntanlega steypt saman í eina bók, sem gæti orðið eins konar handbók í trjárækt og skógrækt og sniðin væri við okkar staðhætti.

Hér kemur fyrst kafli um fræsöfnun og frægeymslu og annar um sáningu og gróðursetningu. Síðar eiga að koma kaflar um uppeldi trjáplantna, hirðingu trjágróðurs og ýmislegt annað, sem snertir trén og þeirra líf.

FJÖLGUN TRJÁA.

Trjám er yfirleitt fjölgað með sáningu. Ýmsum tegundum má samt fjölga með græðlingum, rótarskotum eða á annan hátt, og mun vikið að því síðar.

Þegar tré eru komin á hæfilegan þroskaaldur og hafa náð nokkrum styrk og hæð, fara þau að bera fræ. Í fræjunum liggur vísir að nýjum trjám, nýrri kynslóð, sem leysa á hina eldri af hólmi. Og í fræjunum eru faldir þeir

eiginleikar, sem ganga að erfðum til afkvæmisins, og gilda alveg sömu lögmál um erfðir meðal trjátegundanna og hjá öðrum lifandi verum. Fyrir því er fræval mjög þýðingarmikið atriði, að einstofna og beinstofna tré eiga langtum fremur fögur afkvæmi heldur en kræklótt og bogin.

Framan af ævi trjáanna er fræfallið lítið, og oft er frjóvguninni ábótavant hjá ungum trjám, en hvort tveggja eykst með aldrinum, og um langt skeið, jafnvel tugi og hundruð ára, geta trén borið urmúl fræa, ýmist árlega eða þó fremur á fárra ára fresti.

Skammlífar trjátegundir verða kynþroska fyrr en langlífar, og þær, sem bera lítil fræ mynda oftast fræ en hinar, sem hafa stór og næringarmikil fræ. Þau tré, sem búa við eðlileg lífskjör, mynda fræ með nokkuð reglulegu millibili, en séu þau flutt út fyrir eðlileg vaxtarsvæði, verður fræfallið óreglulegra.

Fræmyndun og fræmagn fer mjög eftir veðráttu, og sjaldan koma tvö mikil fræár í röð. Orsakir þær, sem ráða fræmynduninni, eru enn ekki að fullu skýrðar, en menn vita, að hæfilegt hlutfall milli upptöku kolefnis og köfnunarefnis ræður mjög miklu um fræmyndunina. Eftir heit og löng sumur má oft sjá glögg merki mikillar blómmyndunar á vori komanda. Og sé næsta vor sæmilegt, meðan á blómgun stendur, verður oftast mikið fræfall að hausti, hvernig sem sumarið kann annars að verða. Í góðum sumrum safna trén forðanæringu í stofn og greinar og er til hennar gripið, þegar fræin þroskast.

BLÓMGUN OG FRÆMYNDUN.

Tré bera blóm eins og aðrar plöntur, en blóm flestra trjátegunda eru lítið áberandi. Oft eru þau græn eða móleit og skera sig því ekki úr lit laufblaðanna. Blóm barrtrjáa og lauftrjáa eru mismunandi að gerð og mun vikið nokkuð að því.

Barrtrén eru öll berfrævingar, en svo eru þau nefnd af því, að fræblöðin lokast ekki um egglegið. En þau standa mjög þétt saman og mynda köngla, og liggja eggin og síðar fræin á milli blaðanna. Hér er engin blómhlíf, og frjóvgunin er eingöngu vindfrjóvgun. Kvenblóm og karlblóm eru sitt í hvoru lagi, enda þótt hvor tveggja blómin vaxi á sama tré. Karlblómin koma fyrir í ljós á vorin, skömmu eftir að árssprotarnir fara að teygja úr sér. Þau eru kúlumynduð og standa í klasa umhverfis neðsta hluta sprotans. Oftast eru þau gul eða rauðleit á lit. Kvenblómin eru hins vegar mjög lítil og standa tvö eða þrjú saman á greinarendu. Frjóíð er gult á lit, og er slíkur aragrúi af því, að þegar frjóíð rýkur, eru greinar trjána og jarðvegurinn á stundum líka með gulri sliktu, eins og brennisteinsdufti hefði verið stráð yfir allt. Þegar æxlunin er um garð gengin, breytast kvenblómin í köngla, og fræblöðin lykja mjög þétt um fræin, á meðan þau eru að þroskast. Að áliðnu hausti eða næsta vetur opnast könglarnir og fræin berast burt með vindi. Ýmsar undantekningar eru frá þessu. Þannig eru fræ furunnar tvö ár að ná fullum þroska, og einir og ýviður mynda eins konar ber í stað köngla. Ekki er samt ástæða til þess að ræða þetta nánar.

Blóm lauftrjána eru fullkomnari að allri gerð, og hafa sumar trjátegundir sams konar blóm og venjulegar blómplöntur. Meðal þeirra eru til dæmis reynir, heggur og margir runnar. En flest hinna algengari skógartrjáa eru reklatré, svo sem birki, víðir, ösp, álmur, elri og margar aðrar. Reklum lauftrjána svipar að ýmsu til köngla barrviðanna að gerð og lögun, en eggin eru ávallt umlukt af fræblöðunum.

Á flestum trjátegundum vaxa bæði karl- og kvenblóm á sama tré. Samt sem áður mun sjálfsfrjóvgun varla eiga sér stað fyrir því, að önnur blómin þroskast fyrir en hin, og venjulega eru það karlblómin, sem springa fyrir út. Kvenblómin þroskast þá ekki fyrir en karlblómin hafa misst allt frjóíð. Einstöku trjátegundir eru samt þannig, að hvert

tré ber annaðhvort karl- eða kvenblóm, og eru bæði víðir og ösp meðal þeirra. Enn aðrar tegundir eru til, þar sem trén eru að mestu einkynja, svo sem askur.

Reklatrén frjóvgast flest fyrir vindi. Þó eru víðitegundirnar undantekning frá þessu. Þar sjá skordýr um æxlunina. Skordýrafrjóvgun er einnig hjá þeim trjám, sem hafa fullkomnari blóm.

Að æxlun lokinni fer fræið að vaxa og þroskast. Reglan er, að fræin hafi náð fullum þroska haustið eftir frjóvgunina, en ýmsar undantekningar eru frá því á báða bóga. Álmur og ösp hafa mjög bráðþroska fræ, og er álmfræið oft þroskað um mitt sumar. Hjá skógarfurunni líður hins vegar nærri hálfri ári frá frjóvgun, unz fræið fellur. Stærð fræja er mjög misjöfn, og verður minnst á það í sambandi við það, sem sagt verður síðar um fræ hinna einstöku tegunda.

FRÆÐROSKI OG SÖFNUN.

Birkifræ er oftast fullþroska um mánaðamót september og október. Í góðum sumrum og heitum nær það fyrr fullum þroska, en sjaldgæft mun vera, að það fari að detta úr reklunum fyrr en um og eftir miðjan október. Hægast er að safna fræi, þegar trén hafa felld blöðin, og sjálfsgætt er að velja til þess þurran dag, ef þess er kostur. Reklarnir eru tíndir í heilu lagi, og þeim er safnað í poka. Þegar mikið fræfall er, getur röskur maður safnað 4 kílóum á dag, en það samsvarar nálægt 2 kílóum af þurru og hreinsuðu fræi. Strax og heim er komið með fræið, verður að þurrka það, enda þótt týnt hafi verið í þurrki. Auðveldast er að breiða úr því á gólfi og kasta því til nokkrum sinnum á sólarhring, því að oftast vill hitna nokkuð í því af þeim raka, sem í reklunum er. Fræið þornar á tveim til þrem vikum, ef það er á þurrum stað, og detta þá reklar allir í sundur af sjálfu sér.

Þegar fræið er full þurrt orðið, má hreinsa mikið af óhreinindum úr því með því að renna því í gegn um vírsigti, en reklahlífarnar er ómögulegt að skilja frá fræinu, nema með sérstökum tilfæringum. Enda er slíkt alveg óþarft, því að það hefur engin áhrif á sáningu, spírun eða vöxt þótt þær séu með. Þótt reklahlífarnar séu með og fylgi fræinu, er talið, að yfir ein milljón frækorna séu í hverju kílógrammi.

Spírun birkifræs er all breytileg frá ári til árs. Stundum, er hún um 70-80 % og jafnvel þar yfir, en oft er hún milli 30-50 %. Hirðing fræsins að söfnun lokinni er afar þýðingarmikið atriði. Mjög er hætt við, að hitni í birkifræi, þótt það hafi verið tekið „grasþurrt“ af trjánnum, en smávægilegur hiti í fræinu getur stórskemmt það, þótt um skamman tíma sé. Hér má skjóta því inn, að margir kvarta oft undan lélegri spírun birkifræs, þótt sýnt hafi verið með spírunartilraunum, að fræið hafi verið sæmilegt eða jafnvel mjög gott. Skýringin á þessu er ofur einföld. Menn hafa þá ekki gætt þess, að birkifræið má aldrei þorna, meðan á spírun stendur, og verður að hafa vakandi auga með því í þurrkatíð, og meira að segja þótt ekki komi nema einn þurrkdagur, ef fræið er ekki vel byrgt. Örskömm þornun á spírandi birkifræi getur riðið því alveg að fullu.

Reynifræ þroskast um þær mundir, er berin verða dökkrauð. Er það oftast um líkt leyti og birkifræið er fullþroska, en á stundum um viku eða hálfum mánuði síðar. Annars má ganga úr skugga um fræþroskann með því að sprengja nokkur ber á milli fingra sér. Þegar „kjarnarnir“ eru orðnir rauðbrúnir, eru þeir fullþroskaðir. Í hverju beri eru oftast einn eða tveir „kjarnar“ stærri en hinir, en stundum eru þrír nokkurn veginn jafnir að stærð.

Heppilegast er að sá reyniberjum samstundis, er þeim er safnað. Séu þau fullþroskuð, er til bóta að sprengja þau eða merja, áður en sáð er. Séu þessu fylgt, spíra flest fræin strax á næsta vori. Berin má og geyma til næsta vors. Eru þau þá þurrkuð nokkuð og síðan geymd í þurr-

um sandi á köldum stað yfir veturinn. Vilji menn geyma þau sandlaus, verður að þurrka þau mjög vandlega til þess að forðast myglu. En þurrkuð ber lykja svo þétt um fræin, að þau spíra ekki fyrr en á öðru vori eftir sáningu.

Í sambandi við spírun reynifræs má geta þess, sem ýmsir halda fram, að örvað geti spírunina mjög mikið. Í ríki náttúrunnar sjá fuglar um dreifingu reynifræsins eins og annarra plantna, sem hafa ber. Fræin ganga ómelt niður af fuglunum, en margir halda því fram, að í innýflum fuglanna eða í saurnum séu efnasambönd, sem hafi örvandi áhrif á spírunina. Fyrir því ráðleggja ýmsir að merja reyniber í berjapressu og hræra svo maukinu saman við drit hænsna eða annara alifugla. Í Danmörku hafa verið gerðar tilraunir, sem benda ótvírætt til þess, að þetta sé rétt, og víst er, að það er undir öllum kringumstæðum til bóta að blanda fugladriti saman við reynifræin. Með því fæst þó alltaf áburðarskammtur, sem reyninum veitir ekki af, því að hann er mjög frekur til matarins.

Hlynur ber oft fræ í görðum hér á landi. Því miður er oft mikill hluti fræsins ófrjór, og auk þess ná þau ekki fullum þroska nema í löngum sumrum. Fræinu á helzt ekki að safna fyrr en það fer að gulna og vængir þess að verða stinnir og himnukendir. Fræið fellur sjálfkrafa af trjánum fyrri hluta vetrar, og er þá all hart hýði utan um fræið. Enda spírar fræið að öðru jöfnu ekki fyrr en hálfu öðru ári eftir að það fellur af trénu: Samt er unnt að fá mikinn hluta þess til að spíra á næsta vori, ef því er sáð jafnskjótt og það er tekið af trénu.

Álmur hefur ekki borið fræ hér á landi, svo að kunnugt sé, en hins vegar verður þess varla langt að bíða. Fræið er hneta með tveim vængjum, og í lögun er það líkt birkifræi, en miklu stærra. Og það á að þroskast og falla af trjánum um mánaðamótin júní og júlí eða fyrri hluta júlí. Álmfræi verður helzt að sá um leið og því er safnað. Það þolir illa geymslu og missir grómagnið mjög fljótt.

Ösp hefur ekki heldur borið fræ enn, svo að menn

viti til. En þegar tímar líða og þær aspir, sem nú eru í uppvesti, komast á þroskaaldur, munu þær án efa bera þroskað fræ. Asparfræin eru hærð, líkt og víðifræ, og verður ekki hjá því komizt að taka eftir þeim. Asparfræin spíra um leið og þau falla til jarðar, og þau þola aldrei nema fárra daga geymslu. Verður því að sá þeim strax að söfnun lokinni. Sumum aspartegundum má fjölga með græðlingum, og er þá sjaldan hirt um fræsöfnun, en öðrum verður ekki fjölgað til muna á annan hátt en með sáningu.

Af barrtrjám hafa fjallafura, lerki, aristatafura og blágreni borið fullþroska fræ hér á landi. Sitkagreni og skógarfura hafa borið köngla, en ekki er víst, hvort þau hafa náð að þroska fræ. Enda er þess varla von, að sitkagrenið hafi getað það; þar sem elztu trén hér eru enn kornung. En ekki er að efa, að það beri hér fræ, þegar tímar líða.

Könglar barrtrjáanna hafa náð fullum þroska í lok september eða byrjun október. Þó munu könglar lerkisins þroskast nokkru síðar. Fræið fellur samt ekki úr þeim, fyrr en nokkuð fer að líða á vetur, og sumt situr í könglunum fram undir vorið. Þegar könglum hefur verið safnað, eru þeir þurrkaðir til bráðabirgða, svo að síður sé hætt við myglu í þeim.

Þegar könglunum hefur verið safnað saman, hefst klengingin, en hún er í því fólgin að ná fræjunum úr könglunum. Auðveldast er að láta könglana í grunna kassa og hafa í hlýju og þurru lofti. Þá gliðna könglarnir, með því að fræblöðin brettast upp. Og nokkuð af fræinu fellur þá strax út, þegar þeir eru skeknir. Fræið er sigtað frá, en að því loknu er gott að úða vatni á könglana, svo að þeir verði nokkuð rakir. Síðan eru þeir settir aftur í heitt og þurrt loft. Að skömmum tíma liðnum fara þeir að opnast á ný, og meira fræ fellur út. Þetta er endurtekið, unz könglarnir eru tómir orðnir.

Fræið er síðan hreinsað eftir því, sem föng eru á. Væng-

ina má brjóta af með því að þæfa smáslatta af því í senn í léreftspoka, en síðan er blásið á fræið með vindsnældu eða öðru áhaldi til þess að feykja vængjabrotum og óhreindum burt. Á þennan hátt og með því að sigta fræið í gegn um vírsigti má fá það allhreint.

Spírun barrtrjáfræs getur verið mjög misjöfn, en nái fræið sæmilegum þroska, eiga 50-80 % að spíra. Gott fræ spírar með allt að 90%. En þar sem fræþroskinn er svo mjög undir veðráttu kominn, verður að prófa hann, í hvert sinn sem fræi er safnað.

GEYMSLA FRÆS.

Oftast nær verður að geyma fræ vetrarlangt, áður en því er sáð, og eins kemur oft fyrir, að geyma þurfi fræ um hálfis annars árs skeið, eða jafnvel enn lengri tíma. Þar sem fræin eru lifandi, þurfa þau bæði að anda og gefa frá sér vatn, og listin er að geyma þau við þau skilyrði, þar sem öndun og útgufun er sem allra minnst.

Þegar fræ er aðeins geymt vetrarlangt, nægir venjulega að geyma það í pokum á þurrum og köldum stað, þar sem hitabreytinga gætir lítið. Eigi hins vegar að geyma fræ um lengri tíma, er langbezt að setja það á glærar flöskur, hálfylla þær og setja góðan tappa í og lakka yfir hann eða bræða vax yfir. En sé fræ geymt á þennan hátt, verður það að vera skraufpurrt, áður en það er sett á flöskur. Séu flöskurnar fylltar, er hætta á, að fræin kafni úr súrefnisshorti. Flöskurnar verður að geyma við mjög lágt hitastig, 1-2 stig eða í litlu frosti. Ef geymslan á að standa lengi, þarf hitinn að vera samur og jafn allan tímann. Á þennan hátt er unnt að geyma fræ ýmissa tegunda um mörg ár. Þannig hefur skógarfurufræ verið geymt í nærri tvo tugi ára, án þess að missa mjög mikið af grómagninu. Grenifræ geymist og lengi á þennan hátt, en varla eins vel og furufræið.

SÁNING.

Í ríki náttúrunnar leysir hver kynslóð trjáa aðra af hólmi, eins og hjá öðrum lifandi verum. Sérhver kynslóð vex upp af fræi, og í skógunum myndast ógrynni fræja árum og öldum saman, sem dreifast víðs vegar umhverfis foreldrana. Upp af þeim vaxa tré, sem á sínum tíma mynda nýja skóga, þegar hinir öldnu stofnar falla.

Fyrir því virðist auðsætt, að sá megi til skóga hvarvetna, er skilyrði leyfa. Oft er þessa líka kostur, en hins vegar verða menn oftast að beita sínum eigin aðferðum við skógggræðslu, og þá fyrst og fremst sakir þess, að þeir ráða ekki yfir ótakmörkuðu fræmagni, eins og náttúran sjálf.

Víða hafa menn og gripið svo harkalega inn í hina eðlilegu rás atburða í ríki náttúrunnar, að jafnvægið hefur raskast. Við það breytast öll lífsskilyrði gróðurs og dýra, og það getur tekið þúsundir og tugþúsundir ára að græða og bæta það, sem eyðst hefur og skemmzt á skömmum tíma. Þegar bæta á úr því, sem skemmzt hefur, eða koma upp gróðri á stöðum, þar sem hann hefur ekki vaxið áður, verða menn einnig að beita sínum eigin aðferðum, og þá oftast á annan veg en náttúran mundi sjálf hafa gert, enda þótt þeir verði í einu sem öllu að fylgja lögmálum hennar. Á þann hátt næst oft ágætur árangur á skömmum tíma.

Við ræktun skóga eða skógggræðslu á víðavangi er um tvær leiðir að velja: Önnur er að sá trjáfræi í landið, hin að gróðursetja ungar trjáplöntur. Til þess að geta sáð til skóga verða menn fyrst og fremst að hafa mikið fræmagn handa á milli, og fræið verður að vera ódýrt. Að öðrum kosti verður að sá fræinu í gróðrarstöðvar, en þaðan koma síðan trjáplöntur til gróðursetningar. Þær trjátegundir, sem eru hraðvaxta á unga aldri, ná oft svo miklum þroska á þrem sumrum, að unnt er að gróðursetja þær á víðavangi, beint úr fræbeðunum, á fjórða vori eftir

sáninguna. Meðal þeirra eru birki, skógarfura og lerki. Hins vegar eru aðrar tegundir svo hægvaxta fyrstu árin, t. d. greni og þinur, að þær verða að vera lengur í gróðrar stöðvunum. Eru þær teknar úr fræbeðum á öðru eða þriðja ári og settar í dreifbeð, en þar verða þær að vaxa enn um tveggja ára skeið, unz þær hafa náð hæfilegri stærð til gróðursetningar.

Við samanburð á sáningu og gróðursetningu verður að hafa í huga, að um gróðursetningu er fengin margra ára reynsla, en sáning er enn skammt á veg komin og lítt reynd hér á landi. Samt sem áður eru líkindi til þess, að sáning geti borið góðan árangur við ræktun nokkurra trjátegunda hér á landi. Í því sambandi má sennilega hafa hliðsjón af erlendri reynslu, einkum úr Noregi, þótt skilyrði þar séu í ýmsu önnur en hér.

Gróðursetning er miklu dýrari skóggræðsluaðferð heldur en sáning, en gróðursettar trjáplöntur eru oftast fyrri á legg heldur en plöntur af fræi, og þannig vinnst nokkur tími. Fer það mjög eftir gróðri og jarðvegi, hvor leiðin er vænlegri. Sáning á bezt við í graslitlum mómum, en þar sem gróður er þéttur og hávaxinn verður ekki komizt hjá að nota þroskaðar plöntur. Í jarðvegi, þar sem hætta er á holklaka er gróðursetning öruggari en sáning. Víðs vegar um land eru til dæmis lyng- og mosamóar, sem eru vel fallnir til sáningar. Þeir veita litlar nytjar nú, en gætu orðið ágætir vaxtarstaðir harðgerðra og nytsamra trjátegunda, eins og t. d. skógarfuru. Norðanlands og austan, þar sem snjóalög eru meiri og stöðugri að vetrinum, gætir holklaka miklu minna en sunnanlands, og má því ætla, að sáning sé þar öruggari og auðveldari.

Sáning trjáfræs á víðavangi.

Fræ hinna ýmsu trjátegunda er misjafnlega vel fallið til sáningar á víðavangi. Tegundir þær, sem hafa stór fræ, eru venjulega bráðþroska og kím-plönturnar verða allstórar á fyrsta sumri. Verjast þær því betur holklaka og grasvexti held-

ur en smærri kímplöntur. Þannig verða plöntur af skógarfuru stórar og rótarmiklar í samanburði við sitkagreniplöntur. Fræ sitkagrenisins er mjög smágert og kímplöntur þess mjög veikburða, og kemur því ekki til mála að sá því á víðavangi. Undantekningar eru þó frá þessari reglu, t. d. birkifræ. Það er allra fræja minnst, en kemst þó oft vel á legg eftir sáningu, ef grasvöxtur hindrar ekki.

Flestar trjátegundir fella fræ sín að hausti eða fyrri hluta vetrar, og er því eðlilegt að draga af því þá ályktun, að sá árstími væri beztur til sáningar. Af ýmsum ástæðum verða meiri vanhöld á fræi, sem sáð er að hausti eða vetri, heldur en að vori, og er því vorsáning lang algengust. Í umhleyppingatíð á veturnum, þegar sjaldan festir snjó til lengdar, er hætta á að fræið fari forgörðum með vatni og vindi. Komið getur og fyrir að fræið spíri ef hlýindi gerir síðla vetrar eða snemma vors, en slíkum „góugróðri“ er mjög hætt. Hins vegar hefur haustsáning ýmsa kosti þegar vel viðrar. Þá spírar fræið snemma vors, og ungviðið fær þá eins langan vaxtartíma og framast er kostur. Eru þá plönturnar þroskaðri og betur undir veturinn búnar, heldur en ef sáð hefði verið til þeirra síðla vors.

Á vorin er sáð eins snemma og kostur er, og helzt áður en allur klaki er farinn úr jörðu. Meðan klaki er í jörðu helzt hæfilegur raki í jarðveginum, sem auðveldar spírunina og gerir hana öruggari. Í flestum árum mun fyrri hluti maímánaðar vera heppilegur sáningartími á suðurlandi, en norðanlands viku eða 10 dögum síðar. Þó er þetta breytilegt ár frá ári, og fer eftir veðurfari. Þó er vart ráðlegt að draga sáningu fram yfir miðjan júní, því að þá er hætta á að vaxtartíminn verði of skammur.

**Ýmsar sáningar-
aðferðir.**

Sú sáningaraðferð, sem lengst hefur verið notuð hér á landi, hefur verið kend við Kofoed-Hansen, er var upphafsmaður hennar. Hún hefur nær einvörðungu verið notuð við sáningu birkifræs, en ekkert mun til fyrirstöðu að sá öðru

trjáfræi samkvæmt henni, þar sem aðstæður leyfa. Þessari aðferð er lýst í Ársritinu 1933-1934, en í aðalatriðum er hún á þessa leið. Grassvörður er ristur með torfljá af smábletti, þannig að sárið nái ofan í miðja grasrót. Sakir hættu af holklaka má hvorki rista niður úr grasrótinni, né heldur of grunnt, því að þá sprettur grasið jafnfljótt og kímplönturnar, og er þá hætt við, að þær verði undir í samkeppni um ljósið. Stærð sáðflatanna er hagað eftir gróðri landsins. Þar sem grasvöxtur er rýr, er hæfileg stærð um 30×30 sm, en í frjósömu valllendi mega fletirnir ekki vera minni en 50×50 sm. Grasið má ekki vaxa upp úr sáðfletinum, svo nokkru nemi, fyrstu 2-3 árin. Í þýfðu landi skal rist ofan af norðan í þúfum til þess að raka og skugga gæti sem mest á meðan fræið er að spíra. Hvorki skal rista sunnan megin í þúfurnar, því að þá skrælna plönturnar venjulega jafnóðum og þær skjóta upp kollinum, né heldur í dýpstu lægðir á milli þeirra, sakir vatnsaga á vorin. Tilgangslaust er með öllu að sá fræi í leirflög eða í mosapúfur, þar sem engin rótfesta er en holklaki byltir öllu.

Að ristu lokinni er hafist handa um sáningu birkifræsins. Fræinu er sáldrað jafnt yfir sáðflötinn en ekki þéttara en svo, að alls staðar grisji í mold á milli fræja. Því næst er stigið þétt ofan á fræið. Ofan á birkifræ þarf ekki að sáldra mold.

Birkifræ spírar oftast á þrem vikum. Hafi sáningin tekizt vel eiga plönturnar að vera með 2-3 laufblöð fyrir haustið í meðalsumri. Þeir, sem hafa tök á, geta látið örþunnt lag af lyngi ofan á sáðfletina að haustlagi, en lyngið þarf að taka burt um það leyti, sem plönturnar blaðast á næsta vori.

Á fyrsta vori eftir sáninguna er unnt að gera sér nokkra grein fyrir því, hvort ristan hafi verið hæfileg. Hafi vanhöld orðið mikil í miðjum sáðfleti, hefur verið rist of djúpt. Þær jaðarplöntur, sem best hafa komist af um veturinn sýna þá, hve djúpt skal rista framvegis á slíku landi, þannig að holklaka gæti sem allra minnst.

Hæfilegt bil á milli sáðbletta er $1,3 \times 1,3$ metrar. Mun þá þurfa allt að 20 kg í hvern hektara lands.

Þessi sáningaraðferð hefur verið notuð hér í rösk 20 ár og víða gefið góða raun. En með þeim verkalaunum, sem nú eru, verður hún óhóflega dýr. Sakir þessa hafa plöntuhakar verið notaðir hin síðari ár, til þess að gera sáðfletina, í stað torfljáa. Starfið verður léttara og auðunnara með þeim verkfærum, en nokkra æfingu þarf til þess að vinna með þeim.

Hakablaðið verður að minnsta kosti að vera 6 sm á breidd til þess að unnt sé að flá grasrótina í fáum höggum, og egginn verður að flugbíta.

Hér á landi hefur furufræi verið sáð með þessari aðferð í graslitla lyngmóa vorin 1948 og 1949. Reynsla sú, sem fengizt hefur, nær of skammt til þess að draga víðtækar ályktanir af. En sáningin vorið 1948 tókst eins og bezt varð ákosið. Plönturnar náðu alveg eðlilegum þroska, lifðu fyrsta veturinn af án sjáanlegra vanhalda. Sáningin vorið 1949 var miklu yfirgripsmeiri, og tókst hún álíka vel og hin, sem gerð var árið áður.

Næstu ár munu skera úr um, hvers vænta megi af sáningu skógarfurufraes, en af þeirri litlu reynslu, sem hér er komin, og langri reynslu manna í Norður-Noregi, má búast við, að furufræssáning eigi framtíð fyrir sér. Við samanburð á árgömlum plöntum á furu og birki hefur komið í ljós, að furan hefur miklu lengri og sterkari rætur, og ætti henni því síður að vera hætt sakir holklaka.

Þegar furufræi er sáð, þarf það að komast örlítið ofan í jörðina. Að öðrum kosti er plöntunum hættara, ef langvinna þurrka gerir á meðan þær eru að skriða úr fræinu. Auðveldast er að gera fáeinar rásir eða rispur í sáðflötinn og sá þar alls um 10-20 fræjum. Með því magni fara um 360-720 grömm á hvern hektara lands ef bilið milli sáðflata er $1,3 \times 1,3$ m. Í stað þess að rispa sáðfletina má strá þunnu moldarlagi ofan á fræið, en hvort sem sáð er

í rispur eða mold er sáldrað ofan á eftir sáningu, verður að þjappa að fræinu með því að stíga á það.

Í sambandi við það hve djúpt eigi að sá fræi, má gefa þá einföldu reglu, að öllu fræi megi sá einu og hálfu sinni dýpra en þykkt fræjanna nemur. Þeim, sem fylgja þeirri reglu, verður sjaldan skyssa á við sáningu.

Rákarsáning nefnist það, þegar sáðfletirnir eru langir og mjóir, t. d. um 1 meter á lengd en ekki nema 10-15 sm á breidd. Þessa aðferð má nota, þar sem mikil hætta stafar af holklaka, en gróður fremur lágvaxinn. Þegar rist hefur verið af rákunum má rispa sáðflötinn að endilöngu með hakaoddinum, þannig að fram komi 3-4 samsíða rásir. Fræinu er sáð í þær á sama hátt og áður getur. Í brekkum verða rákirnar að vera þvert á hallann, en ekki upp og niður, til þess að vatn skoli ekki fræjunum burt, áður en þau hafa fest sig, eða mold frá rótum plantnanna síðar meir.

Hér að framan hefur verið gert ráð fyrir, að öllu fræi væri sáð úr hendi manns. Til eru þó sérstök áhöld, sem einkum eru gerð til þess að sá barrfræi. eru það eins konar fræbyssur, sem sleppa fáeinum fræjum í hvert sinn, er hleypt er úr þeim. Er hægt að stilla þær eftir þörfum og láta þær sleppa því fræmagni. sem æskilegast er talið í hvert sinn. Þar, sem um miklar sáningar er að ræða, er sjálfsagt að nota þær, enda fæst töluverður fræsparnaður með notkun þeirra.

Hér hefur enn fremur aðeins verið getið sáninga með handverkfærum. En ef um meiri háttar sáningar yrði að ræða, hlýtur jarðvegsundirbúningur að verða gerður með vélum. En fram til þessa hafa menn við litla reynslu að styðjast hvað slíkri jarðvegsvinnslu viðkemur, hvort heldur er hér á landi eða annars staðar. Við undirbúning jarðvegs með vélum, er aðalatriðið að gróðursvörðurinn tæst ekki meira í sundur en svo, að ungvíðið geti fengið þá festu í honum, að holklaka gæti lítið, en hins vegar verður svörðurinn að vera svo mjög tættur, að af honum vaxi ekki nýr gróður of ört, svo að hann tefji eðlilegan þroska ný-

græðingsins. En það er meðalhófið, sem vandrataðast er, og sakir skorts á reynzlu, er ekki unnt að gefa neinar reglur um jarðvinnslu með vélum. Samt má geta hér tveggja slíkra sáninga, sem gefið hafa þolanlega raun.

Við Haukadal í Biskupstungum var frjór valllendismói tættur með stóru diskaherfi árið 1939. Gras- og jurtarætur tættust of mjög í sundur, og var því ekki álitid ráð að sá í landið fyrir en að tveim árum liðnum, þegar móinn var orðinn hálfgróinn til að sjá. Þá var um 18 kg. birkifræs dreift yfir landið, er var röskur hektari að stærð. Landið var síðan valtað og látið eiga sig. Fræið virtist spíra sæmilega, en fyrstu tvö árin bar mjög lítið á nýgræðingi innan um grasið, svo lítið, að haldið var að sáningin hefði mistekizt. Voru þá fjórir fimmtu hlutar landsins slegnir, tvö sumur í röð, með sláttuvél. Við sláttinn seinna sumarið bar nokkuð á að birkilauf væri í heyinu, enda þótt plantna hefði varla orðið vart, áður en slátturinn hófst. Eftir þetta var hætt að slá landið og átta árum eftir sáninguna er birkigróður um allt landið. Hann er lang mestur, þar sem aldrei var slegið, en miklu gisnari og strjálli, þar sem sláttuvélin fór yfir, og er slíkt ofurskiljanlegt. Samt er birkið nægilega þétt til þess að mynda samfelldan gróður, þegar það vex úr grasi Hæstu plönturnar eru allt að meter, en mesti fjöldi er um 30 sm á hæð og svo er urmull plantna enn þá minni.

Árin 1946 og 1947 var birkifræi og grasfræi sáð samtúmis í um tvo hektara örfoka lands á Hálsmelum norðan Vaglaskógar. Landið var rispað með tindaherfi, en áður hafði tilbúnum áburði verið stráð á melinn. Grasfræið kom vel til, og birkifræið spíraði einnig vel, en mikið af birkiplöntum týndi tölunni sakir of mikilla sumarþurrka. Enn fremur mun töluvert hafa farizt sakir holklaka. Lítur því helzt út fyrir, að grasfræsáningin hefði átt að koma 3-4 árum fyrir en birkisáningin. Má vænta þess að minni vanhöld hefðu orðið á birkigróðrinum með því móti.

Hér skal nú staðar numið með lýsingar á sáningarað-

ferðum. Þess má geta, að til eru nokkrar aðrar aðferðir, sem notaðar hafa verið með góðum árangri í Norður -Noregi og líkur eru til að nota megí hér síðar. En á meðan furufræsáning er ekki komin lengra á veg hér, er ástæðulaust að lýsa þeim.

Þótt hér hafi verið tekin dæmi af furufræs- og birkifræssáningu einvörðungu, þá má yfirleitt nota hinar sömu aðferðir við sáningu trjáfræs annara tegunda, svo fremi að heppilegt sé talið að sá þeim á víðavangi. Í sjálfu sér er það ekki annað en skortur á nægu fræi, sem veldur því að ekki megí sá bæði rauðgreni og lerki á sama hátt og furufræi.

Og að endingu skal brýnt fyrir öllum, sem sá trjáfræi: Sáðreitirnir þola enga óþarfa umferð eða traðk, hvort heldur er umferð manna eða dýra. Fyrir því verða þeir að vera friðhelgir staðir um nokkur ár eftir sáningu.

GRÓÐURSETNING.

Uptaka og gróðursetning trjáplantna hefur ávalt í för með sér meiri eða minniháttar misþyrmingu á rótarkerfinu. Kveði mikið að slíkum skemmdum, valda þær kyrkingi á fyrsta ári eða fyrstu árum eftir gróðursetninguna. Fyrir því er mikils um vert að fara eins vel með plöntur og frekast er kostur og setja þær niður með alúð og af nærgætni. Þeir, sem virðast ekki gera sér ljóst, að trjáplöntur eru lifandi verur, sem þurfa fulla nærfærni við vistaskipti og góða meðferð á meðan þær eru að festa rætur í nýjum heimkynnum, ættu hvergi að koma nærri gróðursetningu.

Heilræði, sem ekki má gleyma.

Við alla gróðursetningu verður að gæta nokkurra atriða, sem hvergi má út af bregða, og eru þau helztu á þessa leið:

1. Við upptöku og sendingu plantna skal farið eins varlega með ræturnar og framast er kostur, og ræturnar mega aldrei þorna.

2. Þegar plöntur koma í áfangastað skal þess þegar gætt, að rætur séu nógu rakar. Enn fremur skal hafist handa um gróðursetningu, svo fljótt sem auðið er.

3. Neyðist menn til að geyma plöntur í meira en tvo sólarhringa áður en unnt er að gróðursetja þær, verður annað hvort að setja þær í kalda geymslu, þar sem hiti er 2-3 stig, eða að öðrum kosti að taka þær úr umbúðum og grafa í jörð á skuggasælum og skjólgóðum stað. Ekki má geyma plöntur í myrkri nema fáa daga, en séu þær grafnar í jörð, skal það gert á sérstakan hátt, sem síðar mun lýst verða.

4. Við gróðursetningu má ekki setja plöntur dýpra en þær hafa staðið áður. Rótarhálssinn er á mótum stofns og rótar. Á honum sést greinilega, hve djúpt plantan hefur staðið áður.

5. Greitt skal vel úr rótum þegar plantan er sett í holuna, og er reynt að láta þær halda eðlilegri stöðu sinni, þegar moldin er sett að þeim.

6. Bezta gróðurmoldin er í sverðinum og efstu lögum jarðvegsins. Hún er látin næst rótunum.

7. Þegar mold hefur verið lögð að rótunum, allt í kring, er þjappað þéttingsfast að þeim með höndunum til þess að festa plöntuna. Þá er holan fyllt og stigið að, og á þá yfirborð moldarinnar í holunni að vera ívið hærra en umhverfið til þess, að vatn geti ekki safnast kringum um plöntuna.

Auk þessara meginatriða má bæta eftirfarandi þrem við.

8. Þegar gróðursett er á víðavangi og líkindi eru ekki til, að unnt verði að hlynna að plöntunum fyrir næsta vetur, er mjög gott að leggja þökuna, sem ofan af holunni kom, umhverfis plöntuna, en þakan ver hana fyrir holklaka. Hún á að vera eins þunn og kostur er, enda á öll gróðrarmoldin úr henni að vera komin að rótum plöntunnar. Þakan á að liggja á hvolfi, með gras eða lyng niður en rætur upp.

9. Forðast skal að gróðursetja í þurrki, einkum ef þurranæðingur er mikill. Sé jörð mjög þurr, má bæta úr

því með vökvun, ef vatn er nærri. En þar sem fjöldi plantna er gróðursettur er vatnsburður frágangssök.

10. Ofurlítill áburðarskammtur með hverri plöntu flýtir þroska hennar, og mega menn minnst þess, ef kostur er á áburði.

Gróðursetningartími.

Gróðursetning fer fram á vorin. Að vísu hafa menn reynt gróðursetningu bæði að áliðnu sumri og eins á haustin. Sumar- og haustgróðursetning getur tekist mjög sæmilega, og jafnvel ágætlega, þegar tíð er hagstæð. Hefur lítið sem ekkert verið fengizt við slíka gróðursetningu hér á landi. Reynsla af henni er því sama og engin. Þar sem haustplöntun er svo mjög undir tíðarfari komin, má að óreyndu búast við, að hún geti brugðist hrapalega. Sumar- og haustgróðursetning eru ekki að neinu frábrugðnar vorplöntun, og geta þeir, sem vilja, sett niður á þeim tíma. En þá verður að fara miklu varlegar með plönturnar heldur en á vorin, því að á þessum tíma eru þær mjög viðkvæmar.

Gróðursetning skyldi ætíð hafin eins fljótt og kostur er, helst samtímis því að klaki er að fara úr jörðu. Gróðursetningu skal hagað eftir því, hvaða trjategundir á að setja niður. Þær lifna misjafnlega snemma á vorin, og eins eru sumar viðkvæmari en aðrar. Af þeim plöntum, sem til greina kemur að rækta hér á landi, mun síberíska lerkið vera viðkvæmast. Ekki má líða nema örskammur tími frá upptöku þess unz það er gróðursett, helst ekki nema þrír eða fjórir dagar. Lerkiplöntum hættir mjög til að mygla, ef þær liggja í pökkum, en úr því að myglunnar verður fyrst vart, líða ekki nema fáeinir tímar áður en allar plöntur eru ónýtar orðnar. Skógarfura er einnig mjög viðkvæm í meðförum. Skal varast að láta hana liggja lengur í stórum pökkum en nauðsyn krefur. Furan getur verið orðin stórskemmd, áður en sér á barrinu. Rauðgreni og sitkagreni þola alla geymslu furðanlega vel. Birkiplöntur, og reyndar flest lauftré, eru ekki eins vandmeðfarin og

barrplöntur, á meðan þau hafa ekki blaðast. Úr því að brum fara að þrútna, fer þeim að verða hætt. Einstöku lauftré eru samt mjög viðkvæm, og eru ýmsar tegundir aspa þar á meðal.

Þess skal samt ávalt minnst, að því lengur, sem plöntur eru í umbúðum, og því meira hnjaski, sem þær verða fyrir, þeim mun verr gengur þeim að búa um sig í nýju umhverfi. Við gróðursetningu skulu þær plöntur ávalt teknar fyrst, sem skemmsta bið þola.

Trjáplöntur koma í áfangastað.

Ungviði það, sem notað er til gróðursetningar á víðavangi, er oftast lágt í lofti. Plönturnar eru venjulega þriggja til sex ára, og koma þær ýmist beint úr fræbeðum, eins og fura, eða úr dreifbeðum, eins og sitkagreni. Þær eru teknar upp með reku eða kvísl, ræturnar losaðar með varúð, og reynt er að forðast allt óþarfa hnjask. Moldin fellur þó mestöll af rótunum, og fer aldrei hjá því að mikið skemmist af rótarhárunum. Plönturnar eru flokkaðar jafnóðum og þær eru teknar upp, og eru þær síðan settar, 25 eða 50, saman í knippi, en mjúku bandi eða víðitág er brugðið neðst um stofninn. Knippin eru svo sett saman í hæfilega stóra pakka, og búið um þau í kassa eða striga. Um ræturnar er látinn votur mosi.

Við allar plöntusendingar varðar það mestu, að ræturnar haldist rakar og nái ekki að þorna og skrælna, þótt sendingu kunni að seinka. Hins vegar verður loft að geta leikið um plönturnar, því að ef að það staðnar, vill hitna í pökkunum, og þá er skemmda skammt að bíða.

Geti gróðursetning ekki hafizt jafnskjótt og plöntur koma á áfangastað, má á stundum geyma þær í umbúðunum á köldum stað í einn eða tvo sólarhringa. Þurfi gróðursetning að dragast lengur, skulu plönturnar teknar úr umbúðum jafnskjótt og þær koma, og settar niður í rásir til bráðabirgða. Á skuggsælum, skjólgóðum og vel vörðum stað er grafin rás í moldar- eða sandjarðveg. Rásirnar

skulu helst liggja frá austri til vesturs, einkum ef líkindi eru til að sól nái að skína á þær. Norðurbrún rásarinnar á að hafa 45 gráðu halla, og rásin á að vera svo djúp, að ræturnar komist hæglega ofan í hana. Plönturnar eru teknar úr umbúðum og mosi allur tekinn af rótum. Smáar plöntur er óþarft að leysa úr knippum, en stórar plöntur eru greiddar lauslega í sundur. Knippin eða plönturnar eru síðan lögð þétt saman á fláann, unz rásin er full. Þá er mokað mold á ræturnar, og sakar ekki þótt moldin gangi nokkuð upp á stofninn, því að hér er aðeins um stundargeymslu að ræða. Samtímis því, að mokað er yfir ræturnar, myndast ný rás við uppmoksturinn. Þegar moldinni hefur verið þjappað fast að rótum plantnanna, og þess gætt, að hvergi sé holrúm milli þeirra, myndast eðlilegur flái á brún næstu rásar. Þá má setja plöntur í þá rás, samsíða fyrstu plöntunum og með sama halla, og er gengið frá þeim alveg á sama hátt og hinum. Myndast þá þriðja rásin af sjálfsdáðum, og svona er haldið áfram koll af kolli, unz lokið er að koma plöntunum fyrir. Sjálfsagt er að hafa allar rásirnar jafnlangar og ganga vel og snyrtilega frá öllu saman. Nái sól að skína á plönturnar um miðbik dags er prýðilegt að skýla þeim með hrísi, lyngi eða striga. Í þurrkatíð má vökva rásirnar lítilsháttar. Og loks skal þess minnst, að koma plöntunum ávalt fyrir sem allra næst gróðursetningarstaðnum.

Áhöld við gróðursetningu. Áhöld þau, sem notuð eru við gróðursetningu, eru mjög einföld og ódýr. Áður fyrr var oftast notuð reka til þess að grafa holur fyrir plönturnar, en nú þykir hún bæði of þung í meðförum og allt of seinvirk áhald. Í stað þess nota menn nú sérstaka haka, sem gerðir eru sérstaklega til gróðursetningar. Auk plöntuhaka nota menn létta kassa til að flytja plönturnar með sér, og eru þá upp talin öll áhöld, sem nota þarf við gróðursetningu.

Plöntuhakarnir eru gerðir úr þunnu stálblaði. Blöð úr

bílfjöðrum er eitt hvert bezta efni, sem í þá fæst. Blaðið er 4-5 sm á breidd og um 50 sm á lengd. Skaftið gengur upp frá miðju blaði og er fest við það með járnvinklum, sem eru soðnir fastir við það. Er því hakablaðið alveg heilt og slétt að neðan. Skaftið er haft 75-90 sm á lengd, eftir því, sem henta þykir. Annar endi blaðsins er dreginn fram í odd, en hinn er með skarpri egg. Stundum er egginn sleginn nokkuð út fyrir breidd blaðsins, og eru þeir hakar að ýmsu þægilegri og fljótverkari. Við gróðursetningu skal ávalt hafa góða þjöl meðferðis til þess að hvesa eggina við og við. Bitlaus verkfæri valda oft meira erfiði en vinnan.

Plöntukassarnir geta verið með ýmsu móti. En þeir eiga að vera léttir með liðlegu handfangi. Gaflarnir eru látnir flá, og liggja þá plönturnar með rætur í miðjum kassa, en stofnar til beggja enda. Plöntukassarnir eiga að taka um 100 plöntur í senn af meðalstórum plöntum.

Plöntuhaki.

Plöntukassi.

Þegar gróðursetning hefst er gengið frá plöntunum í kössunum á þann hátt, að mosalag er látið í botn hans og með hliðum. Þá eru plönturnar lagðar gætilega í hann, og mosalag breitt yfir þær. Mosinn er ávalt hafður votur til þess að ræturnar haldist nógu rakar.

Í stað plöntukassa má og nota strigabrigði utan um plönturnar, en þá verður að hafa mosavöndul utan um ræturnar. Miklu er vandfarnara með plöntur í brigðum, og ættu menn því ávalt að nota kassa, ef um mikla gróðursetningu er að ræða.

ADFERÐIR VIÐ GRÓÐURSETNINGU.

Gróðursett í miðja holu. Með plöntuhakanum er flegin örþunn sneið af gróðursverðinum, um 30×30 sm. á hvern veg.

Þakan er lögð til hliðar við holuna, en mold er losuð og mulin með hakablaðinu ofan í 25-30 sm dýpt. Moldin á að vera kekkjalaus þegar vinnslu er lokið. Þá er hún færð upp úr holunni með hakanum, unz nægilegt rúm er fengið fyrir ræturnar. Næst er tekin planta úr plöntukassanum, og um leið skal þess gætt að mosinn færist ekki af hinum plöntunum, svo að þær liggi berar fyrir sól og vindi. Plöntunni er haldið í miðri holu og greitt úr rótum hennar. Lausri mold, og þá fyrst og fremst beztu gróðurmoldinni úr efsta borði jarðvegsins og þökurótunum, er sáldrað að rótunum. Skulu þær liggja eins eðlilega og hægt er. Þegar moldin hefur þakið allar rætur kann plantan að standa nokkru dýpra en hæfilegt er. Ef svo er, er tekið laust í stofninn, og henni er lyft í þá hæð, sem mátuleg er. Við það hrynur laus mold á milli rótaranganna og fyllir holrúmin. Þá er meiri mold látin í holuna og þrýst þéttingsfast að rótunum með hendinni um leið og plöntunni er hagrætt, svo að hún standi bein. Loks er holan fyllt mold og stigið þétt inn að plöntunni á alla vegu. Að þessu loknu á holan að vera sléttfull, eða ríflega það, og á plantan að vera svo föst, að hún þoli nokkuð átak án þess að losna. Og að endingu er stráð þunnu lagi af lausri mold ofan á

stignu moldina. Hríft yfirborð varnar mjög uppgufun úr jarðveginum, ef þurrkar ganga. Í stað moldar má og leggja þökuna öfuga umhverfis plöntuna, ef hún er ekki of þykk en annars lyng eða þunnt lag af mosa.

Fáið ekki nóg mold úr holunni til þess að fylla hana á

ný eftir gróðursetninguna, skal tekin mold til áfyllingar, sem hendi er næst. Plöntunum má hvorki velja stað í lægstu lautum, þar sem hætta er á uppistöðu leysingarvatns, né heldur í flögum eða ógrónu landi.

Gróðursett að lóðréttum barmi.

Reynst hefur mjög vel að gróðursetja ýmsar trjátegundir upp að óhreyfðum lóðréttum moldarvegg. Gildir þetta einkum plöntur, sem hafa stólpárót. Þar á meðal eru þriggja ára birkiplöntur, skógarfuruplöntur og tveggja og þriggja ára lerkiplöntur. Þessi aðferð er hins vegar lítið notuð við þær plöntur, sem hafa stórar trefjarætur. Kostir þessarar aðferðar eru m. a. taldir þeir, að hún er mjög fljótleg, og plönturnar ná góðri festu á skömmum tíma.

Þegar gróðursett er að lóðréttum barmi er byrjað á að rista svörðinn af á sama hátt og áður er lýst. Moldin er því næst losuð í öðrum helmingi holunnar, en í þeim helmingi, sem fjær manni er, skal moldin óhreyfð. Með snöggu og greiðu höggi er hakanum beint lóðrétt niður í óhreyfða mold í miðri holu, og honum kippt lárétt að sér. Hakann má ekki

spenna upp og draga svo að sér, því að þá aflagast holubarmurinn og vill flá. Plantan er síðan sett þannig í holuna, að rótin er látin upp að lóðréttu barminum og henni haldið í hæfilegri hæð. Þá er bezta gróðrarmoldin látin fyrst að rótunum og síðan önnur laus mold og þrýst fast að með hend-

inni. Þá er aftur gætt að því, hvort plantan sé í rétttri hæð og standi lóðrétt, og er henni þá hagrætt ef með þarf. Að endingu er holan fyllt og stigið að plöntunni, og gengið frá öllu á sama hátt og lýst var áður.

**Gróðursett með
útflattri rót.**

Þessi aðferð er einkum notuð við rótarmiklar trjáplöntur með trefjarót, einkum 4-6 ára greni. Með plöntuhaka er grassvörðurinn losaður af hæfilega stórum fleti, svo að rótin komist vel fyrir, þegar greitt hefur verið úr henni til allra hliða. Þakan er höfð eins þunn og kostur er, án þess að hætta sé á að hún detti í sundur. Síðan er moldin losuð ofan í 5-6 sm dýpt og skafin af fletinum. Plantan er þá sett í miðja holu og rætur hennar lagðar flatar á holubotninn og sem jafnast í allar áttir. Gróðurmoldinni er sáldrað yfir ræturnar, þrýst að með höndunum og loks er stigið að plöntunni. Að lokum er skorið upp í miðja þökuna, og henni smeygt utan um stofninn. Á þakan þá að liggja, á hvolfi, yfir alla holuna. Með því styður hún vel að plöntunni og ver hana.

Þessi aðferð hefur ekki verið reynd hér á landi enn sem komið er. Í Noregi er hún mikið notuð við gróðursetningu grenis, og þykir hafa gefist mjög vel. Sennilegt er að hér muni mega nota hana á lyngjörð en síður, þar sem grasvöxtur er mikill.

Aðferð þessari má breyta á nokkra vegu, og er einn á þá leið, að holan er gerð dýpri, um 10-15 sm, og er síðan gerður lítill hraukur í miðri holu úr góðri mold. Plantan er sett efst á hraukinn og ræturnar greindar og látnar falla niður með honum allt í kring. Síðan er gróðursetningu lokið á venjulegan hátt.

**Ýmsar aðrar
gróðursetningar
aðferðir.**

Til eru ýmsar aðrar aðferðir við gróðursetningu, en þar sem þær hafa enn ekki verið reyndar hér, er varla ástæða til þess að geta þeirra ýtarlega. Þar sem staðhættir leyfa, hefur plógur verið notaður notaður til þess að bylta jörð.

Plógstrengirnir eru hafðir með sama bili og á að vera milli plönturaða. Plönturnar eru gróðursettar í plógstrengina. Þeim er komið fyrir með plöntupinna og er þessi aðferð mjög fljótverk. Plöntupinna eða plöntuspjót má á stundum nota á landi, sem bylt hefur verið, og er frjósamt. Er það lang fljótverkasta gróðursetningaraðferðin, sem menn þekkja. Hnausplöntun er þrýðileg gróðursetningaraðferð, en yfirleitt er hún seinvirk. Þá er plantan tekin úr

Gróðursetning í plógstreng.

vaxtarstað sínum með nokkrum hnaus, og geta þá margar ræturnar haldist óskemmdar og óhreifðar, ef vel er gengið að verki. Til er sérstakt áhald til þess að nota við hnausplöntun, og mun bæði því og aðferðinni lýst síðar.

Gróðursetningarvélar eru nú sem óðast að ryðja sér rúm. Aðal ókosturinn á þeim er, enn sem komið er, að hvorki er unnt að nota þær í miklum bratta né mjög þýfðu landi.

UM ÁBURÐARGJÖF.

Ef tök eru á að bera áburð með plöntunum við gróðursetningu, vaxa þær örar fyrstu árin. En fyrstu árin eru trjánum erfiðust og þó sérstaklega rauðgreninu. Þar sem plantað er í frjóan skógarjarðveg er þó varla þörf á áburði, nema menn vilji sérstaklega hraða vexti ungviðisins.

Húsdýraáburður er beztur í óræktaða jörð því að með honum flytzt bakteríugróður í jarðveginn. Gamall og vel geymdur áburður er betri en nýr. Hæfilegt er að láta áburð

af einu rekublaði endast í þrjár holur. Áburðinum skal blandað vel saman við moldina að öðrum kosti notast hann miklu verr.

Eigi menn ekki völ á húsdýraáburði má nota fiskimjöl, en það er frekar dýr áburður. Ágætt er að blanda ofurlitlu af kalíi saman við fiskimjölið. Í 50 kg má setja 8-9 kg af 60 % kalíáburði og skal þetta hrært vel saman. Á þennan hátt fæst nokkuð alhliða áburður, þar sem þrjú helztu plöntunæringarefnin eru í. Með hverri plöntu má setja 50-70 grömm og skal því blandað saman við moldina. Ef fiskimjölið er skilið eftir í kekkjum við plönturnar, verður það að klakstöð fyrir fiskiflugur.

Loks má nota tilbúinn áburð einvörðungu. Þó mun það einkum köfnunarefni, sem flestar plöntur skortir mest. Einkum á rauðgrenið oft erfitt uppdráttar fyrstu árin sakir skorts á nitrati. Skorturinn verður sýnilegur á fyrsta og öðru ári plöntunnar. Barrið verður þá gult á lit og heldur þeim lit, unz plantan hefur getað aflað sér nægilegs köfnunarefnis. Nitratskortur getur valdið vaxtartregðu rauðgrenis um langt árabíll, ef því er að skipta.

Hæfilegt mun vera að jafnaði að láta um 5 kg af hreinu köfnunarefni að hverjum 1000 plöntum. Af þeim tegundum, sem nú eru á boðstólum ættu því 25 kg af kalkammonsaltþétri, sem í er 20,5% köfnunarefni, eða 15 kg af 33,5% ammoníumsaltþétri, að endast á hverjar 1000 plöntur. Af þeim áburðartegundum, sem hér eru venjulega til sölu, má búa til góða blöndu úr 25 kg af kalkammonsaltþétri, 11 kg af þrífosfati og 8 kg af 60% kalíáburði. Og af þessari blöndu er hæfilegt að láta um 40-50 gr. að hverri plöntu. Þessum áburði er dreift í kringum plönturnar að lokinni gróðursetningu. Ágætt er að bera á í dumbungsveðri eða úrkomu,

Loks má geta þess, að tilbúinn áburð er ágætt að leysa upp í vatni og vökva með því. Þá kemur áburðurinn fljótt að notum. Varast skyldu menn að hella áburðarvatni á blöð eða barr.

BIL MILLI PLANTNA.

Þegar plantað er á víðavangi eru plönturnar oftast settar í raðir, sem geta verið lengri eða skemmri eftir atvikum. Á lítt skýldu landi þykja þessi bil hæfileg:

Birki	1,0 -1,25 metrar
Fura	1,0 -1,25 -
Greni	1,25-1,50 -
Lerki	1,25-1,75 -

Þar, sem barrplöntur eru settar í skóglendi, má auka bilið milli plantna um 30% og sé hörgull á plöntum má jafnvel auka það enn meir, ef gróðursett er undir sæmilega hávöxnum birkiskógi.

STAÐARVAL.

Hér yrði of langt mál að sinni, að fara mörgum orðum um staðarval þegar gróðursetja skal á nýja staði. Verður þessu gerð betri skil síðar. En minna skal á, að erlendar barrplöntur á helzt að setja í kjarr eða skóglendi, eða á þá staði, sem nokkur skjólgróður hefur verið ræktaður áður. Að vísu kemst fjöldi barrviða á legg á skjóllitlu landi, en þar sem þeir eru yfirleitt viðkvæmir í æsku, eru þeir oft mörg ár að þökast upp í fyrsta meterinn, hæð, sem þeir ná á örskömmum tíma í skjóli. Ennfremur skal fremur gróðursett í lyng- og móabrekkur, heldur en grasgefið land. Brekkur og hallar eru miklu betri undir skóg en sléttlendi, og greni á yfirleitt aldrei að setja á flatlendi.

Tveir látnir merkismenn.

Frá því er Ársrit Skógræktarfélags Íslands kom út í fyrra, hafa tveir merkir menn og unnendur skógræktar horfið undir græna torfu. Eru það þeir Magnús Torfason, fyrrum sýslumaður og Hjalti Jónsson, fyrrum skipstjóri og útgerðarmaður. Okkur, sem að skógrækt vinnum, er bæði ljúft og skylt að minnast þessara tveggja manna.

Hjalti Jónsson.

Um ævi Hjalta Jónssonar, umkomuleysi hans í æsku, erfiði á unglingsárunum, hugdirfsku og hugkvæmni hans, menntunarþorsta og metnað, þroska og velgengni, má lesa í hinni gagnmerku ævisögu hans, svo og ýmsum greinum, sem um hann hafa verið ritaðar. En hitt vita færri, að maður þessi, sem ól mikinn hluta ævi sinnar á höfum úti og fékkst alla ævi við útgerð og ýmislegt annað í sambandi við hana, var mesti forkur við trjárækt og hafði óbilandi áhuga fyrir allri skógrækt. Þegar ég hafði fyrst kynni af Hjalta var hann löngu hættur

sjómennsku og hafði að miklu leyti tekið sér hvíld frá öðrum störfum. Mun það hafa verið árið 1934, að hann kom í plöntusölu til okkar, að vorlagi, til þess að festa kaup á plöntum. Töluðum við ýmislegt saman og endaði samtalið með því, að hann sagði: „Þú verður að koma

með mér upp að Hjaltastað drengur minn og hjálpa mér til þess að koma trjánum mínum á legg. Það gengur á ýmsu hjá mér og margt mætti betur fara.“

Eftir að Hjalti var mikið til hættur öðrum störfum, var bletturinn umhverfis Hjaltastað eitt aðaláhugamál hans. Því miður var hann óheppinn um val trjátegunda hin fyrstu ár, því að hann átti þá ekki kost á því, frekar en aðrir, að fá nægilega harðgerðar plöntur, enda þótt hann væri svo mikið víðsýnni en aðrir, að hann keypti trjáplöntur sínar frá Molde í Noregi, sem var fátítt þá, ef ekki einsdæmi. Hin síðari ár fékk hann nokkuð af betri og harðgerðari trjá, og nú eru á Hjaltastað allmörg þroskaleg sitkagreni og sitthvað fleira.

Haustið 1940 bauð Hjalti stjórn Skógræktarfélags Íslands upp að Hjaltastað og afhenti henni tvo sjóði til minningar um bróður sinn, Jón Jónsson Mýrdal, og tengdaföður sinn, Guðmund Sigurðsson frá Ökrum. Á þeim árum var Skógræktarfélagið faliðað og lítils megnugt, svo að slík gjöf sem þessi var mjög kærkomin, enda fylgdi henni góður hugur gefandans.

Fyrir mikla athafnamenn er oft erfitt að verða gamall og lítt sjálfbjarga. Þó að Hjalti ætti gott heimili og nyti góðrar umönnunar í ellinni, þá leiddist honum athafnaleysið og fann hann oft sárt til þess að fæturnir voru fúnir orðnir eftir miklar stöður á sjó. Hafði hann því mikið yndi af því, er gestir komu til að rabba við hann. Kom ég þá all oft til hans og hafði skemmtun af, er hann sagði mér frá ýmsu, sem á daga hans dreif. Á þann hátt kynntist ég honum vel, og hlýt ég að segja, að hann hafi verið drengskaparmaður mesti og vel gerður af náttúrunnar hendi. En það, sem mér þótti mest um vert í fari hans, var, hve hlýtt hjarta sló í brjósti hans, hve hann vildi öllum vel og mátti ekkert aumt sjá. Hinn meðfæddi kærleikur hans til alls, sem lifði og hrærðist, mun hafa verið bezta veganestið hans og orsök þess, hve hann var elskaður og virtur af öllum, sem kynntust honum.

Hvers konar landgræðsla og ekki sízt skóggræðsla átti öflugan og traustan forsvarsmann í Magnúsi Torfasyni. Ungur að aldri varð hann sýslumaður Rangæinga, en í því héraði var þá ágætur reynsluskóli fyrir alla, sem hafa opin augu fyrri lífi og starfi náttúrunnar. Þá var uppblásturinn í sýslunni að ná hámarki sínu, og

Magnús Torfason.

útlitið í mörgum sveitum ískyggilegt. Fyrir þekkingu sína og góða athyglisgáfu náði Magnús Torfason að skyggjast lengra inn í hin fjölþættu störf náttúrunnar en flestir samtíðarmenn hans. Hann vissi betur en aðrir, við hvaða lífsskilyrði gróður landsins náði þroska, og með hverju honum var misboðið. Þegar rætt var um gróðurskemmdir og eyðingu hafði hann ávallt fjölda dæma á takteinum, til þess að færa sönnur á mál sitt og sýna fram á, hve víða gróður landsins á í vök að verjast. Þessi dæmi voru ýmist úr hans eigin

búskaparsögu eða annara. Ef einhver talaði eða ritaði um hrís og kjarr á miður virðulegan hátt, þá hafði Magnús hirtingarvöndinn á lofti, og þá þýddi engum að deila við dómarrann.

Þegar Magnús Torfason var sýslumaður og þingmaður Árnesinga kom hann því til leiðar, að mikil sandgræðslugirðing var sett upp í Selvogi. En sakir fjárskorts var Strandarkirkja látin leggja fram nokkurt fé úr sínum gilda sjóði. Þetta sætti töluverðri gagnrýni af hálfu ýmsra manna, einkum presta. En nú þarf ekki lengur að efast

um, að þeir fjármunir kirkjunnar, sem í landgræðsluna fóru, munu bera langtum ríkari ávöxt heldur en peningasjóður kirkjunnar. Þeir eru orðnir að varanlegum verðmætum, sem náttúran ávaxtar sjálf og eykur ört með hverju ári, er líður. Fé það, sem í sjóðum er geymt, er háð gengisbreytingum, og hætta er á að það fúni niður.

Í afmælisgrein, sem Hermann Jónasson skrifaði um Magnús Torfasen átræðan, segir hann svo frá för þeirra ofan í Selvog. „Aldrei hefði ég séð öllu hjartanlega glaðari mann en M. T. þegar hann, í hitt eð fyrra, kom að þessum stað og horfði yfir grasbreiðurnar, þar sem áður hafði verið auðn.“

Skógræktarfélagi Árnesinga reyndist Magnús hinn besti styrktarmaður og Kaupfélagi Árnesinga gaf hann mikla girðingu um stórt land í Flóa, til þess að þar mætti rækta skóg. Sá lundur á í framtíðinni að bera nafnið Glymskógar, og valdi Magnús heitið sjálfur. Nú veltur það á forráðamönnum kaupfélagsins, hversu áfram verður haldið, en hin fyrsta byrjun hefur tekizt mjög vel. Þar eru nú mannhæðar há tré.

Þegar Landgræðslusjóður var stofnaður varð Magnús einn af fyrstu styrktarmönnum hans, og þessi tryggð hans entist meðan hann lifði. Færði hann sjóðnum oft en einu sinni stórar gjafir, en ekki vildi hann láta um það tala eða skrifa.

Með Magnúsi Torfasyni og Hjalta Jónssyni eru fallnir tveir stórir og sterkir stofnar úr skógi mannfélagsins fyrir aldurs sakir. Við, sem þekktum þá, munum ævinlega minnst þeirra með hlýju. Við vitum að aðrir sterkir stofnar vaxa í þeirra stað, sem hafa svipaðan skilning á skógræktarmálum þjóðarinnar og leggja þeim liðsinni, en þeirra mun lengi saknað. Blessuð sé minning þeirra.

Hákon Bjarnason.

HÁKON BJARNASON:

Störf Skógræktar ríkisins

árið 1948.

Árið 1948 voru ætlaðar kr. 400.000,00 til framkvæmda Skógræktar ríkisins og kr. 62.400,00 til greiðslu á lánum. Þegar komið var fram yfir mitt sumar, skýrði fjármálaráðuneytið frá því, að það mundi að einhverju leyti nota þá heimild, er það fékk með fjárlögum ársins, að draga úr framkvæmdafénu. Samkvæmt þessu voru kr. 80.000,00 dregnar af fjárveitingu ársins. En þar sem flest öll störf höfðu verið unnin á árinu, þegar heimildinni var beitt, og aðeins alveg óhjákvæmileg störf óleyst, varð að nota kr. 80000,00 af fjárveitingu ársins 1949 fyrirfram. Til skrifstofukostnaðar voru veittar kr. 30.000,00, til skógræktarféлага kr. 100.000,00. Hins vegar var styrkur til friðunar á skóglendum einstaklinga felldur niður. Alls fóru því til skógræktar kr. 512.400,00 á þessu ári, og er það rösklega kr. 80.000,00 minna en árið áður.

Þessi samdráttur á fjárveitingunni hefur komið á versta tíma og verður til þess að tefja mjög allt plöntuuppeldi næstu árin. Því að margt af því, sem gera verður á Tumastöðum, áður en uppeldið kemst á góðan rekspöl, varð að bíða árlangt. Þegar stílað er að fjölgun trjáplantna svo hundruðum þúsunda skiptir, virðast það einkennileg búhyggindi að fresta því að stöðin komist upp.

Helztu útgjaldaliðirnir voru kr. 135.000,00 í stofn-

kostnað gróðrarstöðvanna, kr. 30.000,00 til gróðursetningar á erlendum barrplöntum, og fór mikill hluti þess í Þingvallagirðinguna, kr. 93.000,00 var varið til endurbóta á girðingum. Tekjur af rekstri jarðýtu námu kr. 27.000,00, viðarafurðir gáfu af sér kr. 6.000,00 og sala trjáplantna um kr. 29.000,00. Aðrar tekjur voru smámunir einir.

FRÍÐUN SKÓGLENDNA OG JARÐAKAUP.

Á Sandhaugum í Bárðardal var girt skóglendi það, sem þau hjónin Sigurður Eiríksson og Steinunn Kjartansdóttir gáfu Skógrækt ríkisins árið 1946. Flatarmál landsins er um 250 hektarar, og er landið að mestu vaxið snotrum birkiskógi. Mikill nýgræðingur hefur komið upp á síðari árum næst bænum á Sandhaugum og er nú í örum vexti. Þessi gjöf var hin höfðinglegasta, og mun skógurinn verða óbrotgjarn minnisvarði um búsetu þeirra hjóna á Sandhaugum, er tímar líða.

Skóglendið var girt með sexþættri gaddavírgirðingu, járnstólpum og birkirenglum, en hornstólpar voru steyptir.

Við húsmæðraskólann að Varmalandi í Borgarfirði var sett um 1000 metra löng girðing norður af skólahúsinu, og er svo til ætlazt, að námsmeyjar skólans gróðursetji þar skóg á komandi árum.

Við Reykholt í Borgarfirði var reist 600 metra girðing á Eggertsflöt. Þar var sett niður nokkuð af birki samtímis því, að girðingin var uppsett. Séra Einar Pálsson, fyrrum prestur í Reykholti, kona hans, börn og tengdabörn hafa gefið vænan sjóð, sem á að fylgja þessari girðingu og verja skal til að gróðursetja í hana og halda gróðrinum við.

Trjálundurinn í Arnarholti í Borgarfirði var girtur að nýju og nokkuð stækkaður. Þar voru sett um 50 lerkitré árið 1908. Lét Sigurður Þórðarson, þáverandi sýslumaður, setja þau niður, en Brynjólfur Sigurðsson, bóndi í Hlöðutúni gróðursetti þau. Nú standa þar um 40 lerki auk nokkurra reynitríjáa. Lerkið er illa vaxið og er sýnilega af ein-

hverjum þeim stofni, sem illa er fallinn til ræktunar hér á landi. Samt hafa sum trén náð 5-6 metra hæð.

Við Sumarhús í Skagafirði var sett upp 600 metra löng girðing og gróðursett í hana nokkuð af birki, furu og greni.

Í Þórsmörk varð að setja nýja girðingu yfir Krossáraura í stað þeirrar, sem Hvanná sópaði burt árið 1947. Var það allmikið verk og kostnaðarsamt. Enn fremur var girðingin lagfærð öll eftir því, sem kostur var á, en Þórsmerkurgirðingin er nú orðin svo gömul, að hún þyrfti öll gagngerðrar endurbótar við. Auk þess hafa jöklar þeir, sem girt var að í upphafi, minnkað svo, að fé getur smogið fyrir girðingarendana. Er því mjög erfitt að verja Mörkina og Goðaland, eins og sakir standa, en fjárskortur hefur hamlað, svo að girðingin er enn lítt endurbætt.

Skógargirðingin á Hallormsstað skemmdist mjög af snjóþyngslum, og þurfti hún mikilla endurbóta við. Settir voru í hana 150 járnstaurar, 250 birkistaurar og 25 lerkistaurar, sem fengust við grisjun lerkilundanna í Hallormsstaðarskógi. Er þetta í annað skipti, sem innlendir barrviðir eru notaðir við skógræktarstörfin hér á landi. Hitt var á stríðsárunum, þegar skortur var á viði, er furustofnar voru notaðir um sáðbeð í gróðrarstöðinni á Hallormsstað. Hvort tveggja er aðeins lítil byrjun þess, sem verður á næstu áratugum.

Girðingin um Ljósstaðaskóglendið í Skagafirði skemmdist mikið af völdum snjóflóða í febrúar þetta ár. Reynisstaðar- og Reykjahólsgirðingar í Skagafirði skemmdust einnig nokkuð af völdum snjóá.

Lítil bráðabirgðagirðing var sett upp í Straumslandi á Reykjanesi kringum 1000 sitkagreniplöntur, sem voru settar niður í hraunið.

Skóglendi jarðanna Norðtungu og Högnastaða voru keypt á þessu ári. Ekki hefur tekizt að girða þá skóga enn, sakir efnisskorts og peninga.

VIÐARHÖGG.

Skógarhögg var svipað og undanfarin ár. Eftirspurn eldiviðar er orðin mjög lítil, notkun reykingaviðar vex örlítið og efniviðarmagnið hækkar stöðugt. Viðurinn skiptist þannig niður á skóglendin:

Hallormsstaðarskógur	29,5 tonn
Vaglaskógur	43,7 -
Þórðarstaðaskógur	16,5 -
Samtals	89,7 tonn

Af magni þessu var:

Eldiviður og reykingaviður	60,7 tonn
Smíðaviður	22,0 -
Staurar 1540 stk. Renglur 2230 stk.	7,0 -

Kolagerð var með minnsta móti, og sá viður, sem til hennar fór, er talinn til eldiviðar í skýrslunum. Kolaofn sá, sem notaður hefur verið síðan 1935, er nú að liðast í sundur og eigi unnt að dytta að honum. Sótt hefur verið um leyfi til þess að kaupa nýjan og stærri ofn, en það hefur ekki fengizt ennþá. Hugsagt getur því, að kolagerðin verði lögð niður á næsta sumri.

GRÓÐRARSTÖÐVAR.

Á Tumastöðum var unnið að undirbúningi jarðvegs á einum hektara lands með sandburði og herfingu á hálfmánaðarfresti allt sumarið og fram á vetur. Jarðvegurinn varð sæmilega vel myldinn, og má dreifplanta í hann vorið 1949. Skjólbelti úr birki voru gróðursett umhverfis reitinn. Gengið var frá rafstöðvarbyggingu við Grófina, og fæst nægjanlegt rafmagn frá stöðinni. Hafinn var undirbúningur að byggingu verkamannabústaðar, sem verða á 9×17 metra að flatarmáli. En fresta varð mestöllu verkinu til ársins 1949. Hingað til hefur gamla íbúðarhús-

ið verið notað sem bústaður handa verkafólkinu, en það er bæði orðið langt of lítið og auk þess mjög úr sér gengið. Lokið var við að fullgera nýjan veg af þjóðvegi og heim að Tumastöðum. Er það mikill og vel gerður vegur, um 1 km á lengd. Kostnaður við vegalagninguna árið 1948 varð nærri kr. 23.000,00.

Á Hallormsstað var rutt 2500 fermetra svæði norðan við gömlu stöðina, rótarhnyður grafnar upp og landið jafnað með dráttarvél. Lokræsi voru sett í landið. Lengra komst þessi stækkun ekki þetta árið, en annars er hennar brýn þörf, ekki sízt sakir þess, að elztu reitirnir eru alveg úr sér gengnir og þurfa að liggja í tröð.

Gróðrarstöðin á Vöglum var stækkuð um 2000 fermetra. Miklu af mó var ekið í gömlu reitina til þess að bæta jarðveginn.

Þessu fræi var sáð:

	Hallormsstaður		Tumastaðir		Vaglir	
	kg	m ²	kg	m ²	kg	m ²
Birkifræ:						
Skaftfellskt	27	238	75	150	18	270
Norskt	„	„	0,5	4	„	„
Reynifræ	17	40	40	40	„	„
Gráreynir	„	„	2	2	„	„
Skógarfura	2	66	4	20	„	„
Sitkagreni	11	135	11	70	„	„
Hvítgreni	0,6	7	0,5	2	„	„
Hlynur	„	„	1	2	„	„
Askur	„	„	1	2	„	„

Í Gróðurhúsið á Tumastöðum var þessu sáð:

	kg	m ²
Sitkagreni	4	30
Hlynur	1,5	4
Askur	0,5	2
Reynir	5	5
Gráreynir	0,5	1
16 aðrar tegundir	„	30

Dreifsettar voru þessar plöntur :

	Hallormsstaður	Vaglir	Tumastaðir	Samtals
Birki	42.000	23.300	„	65.300
Reynir	30.000	30.000	„	60.000
Ribs	1.200	100	„	1.300
Sitkagreni	„	„	1.300	1.300
Skógarfura	4.000	20.000	2.000	26.000
Svartgreni	1.100	„	„	1.100
Fjallaþöll	1.100	„	„	1.100
	79.400	73.400	3.300	156.100

Græðlingar:

	Hallormsstaður	Vaglir	Tumastaðir	Samtals
Þingvíðir	8.000	„	„	8.000
Gulvíðir	2.000	23.000	„	25.000
Sólber	100	„	„	100
Heggur	250	„	„	250
Alaskaösp	„	„	300	300
	10.350	23.000	300	33.650

Úr stöðvunum komu þessar plöntur:

	Hallormsst.	Vaglir	Tumast.	Laugabrekka og Hreðavatn	Samtals
Birki	29.500	112.800	6.000	12.500	160.800
Reynir	3.200	700	3.000	„	6.900
Þingvíðir	3.300	300	1.300	„	4.900
Gulvíðir	3.000	3.200	„	„	6.200
Sitkagreni	1.500	„	„	„	1.500
Rauðgreni	„	1.200	1.800	„	3.000
Skógarfura	„	200	1.100	„	1.300
Ribs	1.400	„	1.000	„	2.400
Sólber	„	„	600	„	600
	41.900	118.400	14.800	12.500	187.600

Er þetta nokkru meira af plöntum en árið 1947 eða um 30 þúsund plöntur umfram það, sem þá var. Viðbótin er einkum birki. Annars miðar plöntuuppeldinu of hægt, enn sem komið er, og mikillar fjölgunar verður sjálfsagt að bíða til vorsins 1951 og 1952.

Dreifplöntun birkis varð miklu minni en vant hefur

verið undanfarin ár. Í Vaglareitnum skemmdist fjöldi fræbeðsplantna sakir þess, að snjór féll á þíða jörð haustið 1947, en þá breiðist rôtarsveppur út á meðal plantnanna í rakanum og loftleysinu undir snjónum. Í Múlakoti er nú lítil sem engin framleiðsla plantna, og er það afleiðing Heklugossins 1947, sem drap allt ungiði innan tveggja ára. Vorið 1950 hlýtur því að verða nokkru minna um trjáplöntur en tvö undanfarin ár.

Sumarið á Hallormsstað var mjög kalt og haustkuldar fóru mjög illa með fjölda plantna. Á Vöglum var vöxtur ekki í meðallagi, og sama máli gegnir um vöxtinn við Laugabrekku í Skagafirði.

GRÓÐURSETNING.

Vorið 1947 komu 117 þúsund barrplöntur frá Norður-Noregi og voru settar niður á ýmsum stöðum. Frá Alstahaug komu 7 þúsund einstofna fjallafurur. Frá Rognan í Saltdal komu 50 þúsund 5 ára greniplöntur af nyrzta grenistofninum í Noregi og 10 þúsund 2. ára skógarfurur af norðlægum stofni. Frá Fagerlidal í Tromsfylki komu 25 þúsund 5 ára rauðgreni af sama stofni og plönturnar frá Rognan. Enn fremur komu þaðan 25 þúsund 2. ára skógarfurur af Maalselvstofni.

Um þriðjungur grenisins fór til skógræktarféлага og einstaklinga, en Skógrækt ríkisins lét gróðursetja á eftirtalda staði:

Á Þingvöllum var plantað í 7,5 hektara lands austan og sunnan við gamla túnið í Skógarkoti. Þar voru sett 16 þúsund rauðgreni og 7 þúsund einstofna fjallafurur. Unnu 4 og 5 menn að því dagana 1.-12. júní. Í Haukadal voru sett 4 þúsund greni í Miðhlíðarholtið og á flötunum norðan við Tortu. Þetta var sett 27. og 28. maí. Í Þjórsárdal voru einnig sett 4 þúsund greni 25. og 26. maí inni í Selhöfðum og í suðurenda Vatnsáss. Við Laugarvatn voru sett 2 þús. greni við gamalt stekkjartún. Þar var einnig sett um 1 þúsund af furuplöntum. Í brekkunni ofan við

Tumastaði voru sett 3 þús. greni. Á Vesturlandi voru sett 3 þúsund rauðgreni í skóginn við Jafnaskarð og 550 í aðrar girðingar í Borgarfirði. Í Vaglaskóg voru sett 8.800 rauðgreni skammt sunnan Eyrarflatar, og auk þess fóru 1.000 greni að Sellandi og 200 að Höfða í Mývatnssveit. Á Austurlandi voru 1400 greni sett í Hallormsstaðarskóg og 500 í girðinguna við Eiða. Skógarfururnar voru helzt til smáar til gróðursetningar, og voru 26 þúsund þeirra settar í gróðrarstöðvarnar. Auk þessa voru 700 sitkagreni sett við Tumastaði og 1000 í hraunin í Straumslandi.

Gróðursetningin tókst misjafnlega, en yfirleitt var hún vel af hendi leyst nema í Haukadal og Þjórsárdal. Við Jafnaskarð og á Vöglum og Hallormsstað var hún með ágætum. Nokkuð af greniplöntunum hafði skemmt nokkuð á leið hingað sakir illrar meðferðar á skipsfjöl, en fáar munu hafa dáíð. Hins vegar munu margar þeirra lengi að komast í vöxt. Plöntur þær, sem komu frá Fagerlidal, voru fluttar loftleiðis, og tókst sá flutningur mjög vel, og voru sumar plönturnar komnar í jörð hér á landi viku eftir að þær voru upp teknar. Flutningskostnaður með flugvél var tæplega tvöfaldur miðað við venjulegan flutning. Er ekki áhorfsmál, að flugvélaflutningur er langtum ákjósanlegri.

BYGGINGAR OG VEGIR.

Á Tumastöðum var steypur grunnur undir verkafólksbústaðinn (17×9 metrar), og enn fremur var steyp gólf í verkfærageymsluna, sem er 9×10 metrar. Verkfærahúsið var múrhuðað að utan. Viðhald bygginga var hið minnsta, sem komizt varð af með.

Vegarins heim að Tumastöðum er áður getið. Í Vaglaskógi var rudd braut og jöfnuð með jarðýtu frá Brúarlundi og suður í Stórarjóður. Var það nokkurt verk, en samgöngubót er lítil að þessum vegi, fyrr en borin hefur verið mól í hann. Sama máli gegnir vegagerð á Hallorms-

stað, sem gerð var á sama hátt ofan við Ormsstaðamýri og neðan við Borgargerðisás.

FERÐALÖG.

Skógræktarstjóri fór eftirlitsferðir norður og austur um land, eins og venja er, og auk þess nokkrar ferðir um Suðurland.

Skógarvörðurinn á Austurlandi fór til Borgarfjarðar og Seyðisfjarðar til þess að gera lýsingar af skóglendinu í þeim fjörðum. Í Borgarfirði er kjarr á þrem jörðum og er yfirleitt mjög lágvaxið. Í Seyðisfirði er lítið kjarr, en dálítið svæði hefur verið friðað um áratug. Í friðaða landið hefur verið sett dálítið af erlendum barrgróðri fyrir nokkrum árum. Bezt hefur sitkagrenið vaxið, og er hæsta plantan orðin 1,5 metrar. Enn fremur fór skógarvörðurinn til Fáskrúðsfjarðar til þess að skoða blæðspina, sem fannst þar um sumarið. Að vísu hafði Sigmundur Eiríksson á Gestsstöðum tekið eftir þessari einkennilegu plöntu fyrir nokkrum árum, en þegar Ingólfur Davíðsson, grasafræðingur, var þar á ferð sumarið 1948, færði Sigmundur honum kvisti af öspinni, og leit Ingólfur þá nánar á þennan gróður og sagði til um, hvaða tegund þetta var. Öspin vex á tveim svæðum um 500-600 metra norður og austur frá bænum í svonefndu Viðarhrauni. Vaxtarstaðirnir tveir eru með um 200 metra millibili. Miklu er meira af öspinni í neðri staðnum, og er ummál þess svæðis um 400 metrar. Hæstu sprotarnir eru frá 50 og upp í 80 sm., og bera vitni um mikla beit. Birkikjarr er þarna hvarvetna umhverfis og er einnig mjög bitið.

Skógarvörðurinn á Vöglum hafði engar eftirlitsferðir með höndum á þessu ári.

Eftirlitsmaður Skógræktarinnar á Laugabrekku í Skagafirði fór víða um Skagafjörð og nokkrar ferðir um Austur- Húnavatnssýslu og leiðbeindi mönnum við gróðursetningu. Enn fremur dvaldi hann nokkra daga á Siglufirði til þess að aðstoða skógræktarfélagið þar.

Skógarvörðurinn á Vesturlandi fór venjulegar eftirlitsferðir um umdæmi sitt og sá um gróðursetningu víða um Borgarfjörð. Enn fremur kom hann á nokkra fundi hjá skógræktarfélögum í Borgarfirði, Stykkishólmi og Dalasýslu. Hann fór enn fremur austur í Skaftafell til þess að fylgjast með fræsöfnun og var hálfan mánuð í þeirri ferð.

Skógarvörðurinn á Suðurlandi fór nokkrar ferðir inn á Þórsmörk, í Þjórsárdal og Haukadal. Hann var annars að mestu bundinn við störf heima á Tumastöðum.

ÝMISLEGT.

Þær breytingar urðu á starfsmannaliði Skógræktar ríkisins, að Einar G. Sæmundsen, sem verið hafði skógarvörður á Vöglum um 10 ára skeið, lét af því starfi og fluttist suður til Reykjavíkur. Hann er skipaður skógarvörður á svæðinu milli Ölfusár og Botnsár í Hvalfirði, og tekur hálf laun fyrir, en að hálfu er hann starfsmaður Skógræktarfélags Reykjavíkur. Á Vöglum var Þórarinn Pálsson, frá Skeggjastöðum í Fellum, settur skógarvörður til áramóta, er Ísleifur Sumarliðason var skipaður í þá stöðu.

Laufgunartími birkis var upp úr 20. maí í sunnanverðum Borgarfirði, en lauffall á þeim slóðum um 10. september. Var það heldur skemmri vaxtartími en árið áður. Á Hallormsstað laufgaðist skógurinn ekki fyrr en 9.-11. júní, og lauffall varð með seinna móti, eða 5.-8. október. Sumarið á Hallormsstað var með kaldasta móti og hið kaldasta þau 12 ár, sem veðurmælingar hafa verið gerðar þar. Meðalhiti sumars var 8,2 stig, og á sumrinu komu ekki nema 8 dagar með 20 stiga hita og þar yfir. Síðasta frost að vorinu var 28. júní, 1,4 stig, og fyrsta haustfrost 4. september, 1,2 stig. September var óvenju kaldur og olli nokkru tjóni í gróðrarstöðinni.

Fræfall var yfirleitt mjög lítið um land allt, og gekk erfiðlega að ná í það, sem þurfti, í Bæjarstaðaskógi og nágrenni hans. Á þessu ári kom ekkert fræ frá Alaska, en hins vegar kom nokkuð af fræi frá Norður-Noregi.

Aðalfundur

Skógræktarfélags Íslands 1948.

haldinn að Hallormsstað 28.-30. júní

Mánudaginn 28. júní 1948 kl. 10 f. h. var aðalfundur Skógræktarfélags Íslands settur og haldinn að Hallormsstað í Suður-Múlasýslu.

Formaður félagsins, Valtýr Stefánsson ritstjóri setti fundinn og stjórnaði honum. Kvaddi hann til ritara þá H. J. Hólmjárn og Steindór Steindórsson.

Þetta gerðist á fundinum:

1. Lögð fram svohljóðandi dagskrá:

Mánudagur 28. júní:

Kl. 10 f. h. Fundur settur. Formaður og framkvæmdarstjóri skýra frá störfum félagsins á s.l. ári. Gjaldkeri les upp reikninga félagsins 1947. Lagðar fram tillögur.

Kl. 2 síðd. Gengið um Mörkina og gróðrarstöðin skoðuð.

Kl. 5 síðd. Reidar Bathen fylkisskógræktarstjóri: Fyrirlestur.

Kl. 8 síðd. Farið suður í Atlavík og lerkiskógurinn skoðaður.

Þriðjudagur 29. júní:

Kl. 10 f. h. Fundarframhald. Skýrslur skógræktarfélaga.

Kl. 1,30 síðd. Hákon Bjarnason skógræktarstjóri: Erindi.
Kl. 2,30 síðd. Farið að Eiðum.

Miðvikudagur 30. júní.

Kl. 10 f. h. Fundarframhald. Tillögur ræddar og lesnar upp.
Stjórnarkosning.

Kl. 2 síðd. Farið um Gatnaskóg, Partinn og víðar, ef tími
vinnst til. Fundarslit að loknum kveldverði.

2. Formaður las upp skrá yfir fulltrúa á fundinum.

Hafði þegar farið fram athugun á kjörbréfum. Bauð formaður þá
einnig velkomna gesti fundarins.

Eftirfarandi löglegir fulltrúar voru mættir á fundinum:

Frá Skógræktarfélagi Reykjavíkur:

Guðmundur Marteinson, verkfræðingur, Jón Loftsson,
stórkaupm., Þórður L. Jónsson, kaupm., Ingólfur Davíðsson,
grasafr., Guðmundur Ólafsson, bakameistari, Kristján
Jakobsson, póstmaður, Egill Hallgrímsson, kennari.

Frá Skógræktarfélagi Hafnarfjarðar:

Ingvar Gunnarsson, kennari, Þorvaldur Árnason, skattstjóri,
Jón Gestur Vigfússon, sparisjóðsgjaldk., Ólafur Vilhjálmsson,
bifreiðarstjóri.

Frá Skógræktarfélagi Akraness:

Guðmundur Jónsson, ráðunautur, Hálfán Sveinsson, kennari,
Guðmundur Björnsson, kennari.

Frá Skógræktarfélagi Borgfirðinga:

Daníel Kristjánsson, skógarvörður, Gísli Magnússon, rakari,
Borgarnesi, Valdimar Elíasson, garðyrkjum., Jaðri.

Frá Skógræktarfélagi Dalamanna:

Jónas Benónýsson, kaupfélagsstj., Búðardal.

Frá Skógræktarfélagi Vestur-Ísfirðinga:

Björn Guðmundsson, fyrrv. skólastj., Núpi.

Frá Skógræktarfélagi Austur-Húnavatnssýslu:

Þorbjörn Björnsson, bóndi, Geitaskarði.

Frá Skógræktarfélagi Skagfirðinga:

Sigurður Jónsson, varðstjóri, Varmahlíð.

Frá Skógræktarfélagi Svarfdæla:

Ármann Sigurðsson, bóndi, Urðum.

Frá Skógræktarfélagi Eyfirðinga:

Ármann Dalmannsson, íþróttakennari, Akureyri, Steindór Steindórsson, menntaskólakennari, Akureyri.

Frá Skógræktarfélagi Suður-Þingeyinga:

Tryggvi Sigtryggsson, bóndi, Laugabóli, Ketill Indriðason, bóndi, Ytra-Fjalli, Einar J. Reynis, pípulagningameistari, Húsavík.

Frá Skógræktarfélagi Keldhverfinga og Núpasveitar:

Erlingur Jóhannsson, skógarvörður, Byrgi.

Frá Skógræktarfélagi Austurlands:

Guttormur Pálsson, skógarvörður, Hallormsstað, Eyþór Þórðarson, Norðfirði, Skúli Þorsteinsson, skólastj., Eskifirði, Vigfús Jakobsson, skógfræðingur, Hofi.

Frá Skógræktarfélagi Seyðisfjarðar:

Gísli Jónsson, kaupmaður, Seyðisfirði.

Frá Skógræktarfélagi Mýrdælinga:

Óskar Jónsson, fulltrúi, Vík.

Frá Skógræktarfélagi Rangæinga:

Ólafur Bergsteinsson, Árgilssstöðum, Garðar Jónsson, skógarvörður, Tumastöðum.

Frá Skógræktarfélagi Árnesinga:

Sigurður Eyjólfsson, Selfossi.

Stjórn Skógræktarfélags Íslands:

Valtýr Stefánsson, ritstjóri, Reykjavík, H. J. Hólmjárn, ráðunautur, Reykjavík, Einar G. Sæmundsen, skógarvörður, Reykjavík, Haukur Jörundsson, kennari, Hvanneyri, Hákon Bjarnason, framkvstj. félagsins.

Gestir:

Ágúst H. Bjarnason, prófessor, Reykjavík, Einar E. Sæmundsen, fyrrv. skógarvörður, Reykjavík, Magnús Gíslason, skrifstofustjóri, Reykjavík, Reidar Bathen, fylkisskógræktarstjóri frá Noregi.

Er formaður bauð fulltrúa og gesti velkomna í setningarræðu sinni beindi hann sérstaklega orðum sínum til norska skógræktarstjórans Reidars Bathen. Gat hann þess, að það væri fyrir sérstaka aðstoð Bjarna Ásgeirssonar landbúnaðarráðherra, að tekizt hefði að fá Bathen hingað, og færði ráðherranum, sem nú væri staddur í Noregi, og gjarnan hefði viljað vera hér viðstaddur, sérstakar þakkir fyrir þessa aðstoð. Formaður tók sérstaklega fram, að Bathen mundi á þessum fundi gefa bendingar um möguleika skógræktar á Íslandi og hvernig hann teldi réttast, að við ynnum að þessum málum, og mundi Bathen flytja erindi um þessi efni í dag.

Formaður taldi frá sínu sjónarmiði engan efa á því, að okkur Íslendinga skorti meiri reynslu og raunhæfa þekkingu á skógrækt, frekar en jarðvegur og loftslag stæði í vegi fyrir skógræktinni.

3. Þá gaf framkvæmdarstjóri félagsins, Hákon Bjarnason, skýrslu um störf Skógræktarfélags Íslands á s.l. ári. Stjórnin vann að framkvæmdum samkvæmt lögum félagsins og ákvörðun síðasta aðalfundar.

Aðalstörfin voru þessir:

1. Nokkur leiðbeiningarstarfsemi var framkvæmd á árinu, bæði með fyrirlestrum, myndasýningum og við stofnun nýrra héraðsskógræktarfélaganna.
2. Skógræktarritið. Útgáfa þess tafðist nokkuð vegna þess, að ársskýrslur sumra félaganna vantaði.
3. Tillögur þær, sem vísað var til stjórnarinnar á síðasta aðalfundi.

Fyrsta tillaga. Starfsemi skógræktar ríkisins og skógræktarfélaganna er og hefur verið hagað í samræmi við hana, sk. umsögn um 2. till.

Önnur tillaga. Starf skógræktar ríkisins er fólgið í þessu:

- a. *Uppeldi trjáplantna í gróðrarstöðvum.* Þetta starf er að vísu í örum vexti frá því, sem áður var, þó að plöntuframleiðsla hvers árs hafi náð yfir 150 þús. plantna, þarf hún að margfaldast. Til þess að framleiðslan komist upp í 1 milljón eftir 5-6 ár, má ekki verða tregða á að fá fé til að ljúka nauðsynlegum undirbúningsstörfum á Tumastöðum eins og s.l. haust. Hér er mikið verk fram undan að vinna og einna þýðingarmest fyrir framtíðina. Innflutningur plantna er neyðarúrræði, sem aðeins verður að notast við, meðan hér er skortur á trjáplöntum.
- b. *Gróðursetning nytjaviða í friðuð skóglendi.* Þetta

starf er í beinu framhaldi af hinu, og þótt verkið megi inna af höndum með alls konar starfsliði, eins og skólabörnum o. fl. Þá hlýtur Skógrækt ríkisins alltaf að hafa töluvert starf við þetta.

- c. *Friðun gamalla skóga og gróðurvernd.* Af um 100 þús. ha skóglendis hér á landi eru ekki nema um 4 þús. ha friðaðir. Hér er ærið verkefni, og er skylt að hraða friðun margra skóga, sem ýmist eru í bráðri hættu vegna uppblásturs líkt og Aðaldalshraun, eða þeir gætu vaxið upp og myndað ágætustu birkiskóga líkt og skógar eru á Fljótsdalshéraði og víðar. - Undanfarin ár hefur mjög lítið verið unnið að friðun skóglenda sakir þess, að nærri allt framkvæmdaféð hefur runnið til gróðrarstöðvanna. Enn fremur hefur ásóknin til smágirðinga hingað og þangað um landið verið óskaplega mikil, ekki sízt frá skógræktarfélögum, og hefur mörgum verið veitt úrlausn, en það hefur aftur komið niður á friðun skóga. Þetta er verkefni sem aðallega verður unnið af Skógrækt ríkisins í framtíðinni.

Auk þessa hefur Skógrækt ríkisins rekið töluverða fræðslustarfsemi og oftast í sambandi við Skógræktarfélag Íslands og héraðsfélögin, bæði með kvikmyndasýningum og fundahöldum. Slíkri starfsemi er bráð nauðsyn að halda áfram og helst auka að miklum mun.

Loks má geta þess, að til þess að afla góðs trjáfræs um næstu áratugi verður að leggja töluvert í kostnað og jafnvel senda menn langar leiðir, til þess að ná í bezta fræ, sem völ er á. Hér er ekki unnt að spara eyririnn, ef nokkurt vit á að vera í innflutningi fræs.

Starf Skógræktarfélags Íslands er nú:

- a. Útgáfa ársritsins eins og áður.
- b. Aðstoð við héraðsfélögin, einkum í sambandi við útbreiðslu á starfsemi þeirra.

Samstarf milli þessara aðila í framtíðinni verður á þá leið, að Skógrækt ríkisins sér að mestu eða öllu leyti um:

Uppeldi trjáplantna, friðun gamalla skógarleifa og gróðursetningu nytjaviða í friðuð skóglendi.

Skógræktarfélag Íslands hefur einkum með höndum fræðslu og leiðbeiningastarfsemi, þar með talin útgáfa ársrits eða annars mál gagns fyrir skógræktarmál, enn fremur ýmis konar aðstoð við héraðsfélögin og efling Landgræðslusjóðs.

Mjög væri æskilegt, að Skógræktarfélag Íslands gæti sem fyrst ráðið fullkominn starfsmann, sem annaðist allan rekstur félagsins. Sá maður þyrfti að vera allvel lærður og hafa góða hæfileika til að vinna fyrir málefni félagsins á mannfundum.

Héraðsfélögin geta að jafnaði náð yfir eina sýslu, eins og nú er venja, og þegar þau eru orðin nógu sterk og fjölmenn, ættu þau að ráða til sín starfsmann, sem að minnsta kosti starfaði hjá þeim hálf á. (Hugsanlegur möguleiki væri, að fá menn, sem lært hefðu til skógarvarðar, og setja einn í hverja þá sýslu, sem hefði nóg verkefni fyrir slíka menn. Gæti ríkissjóður launað þá að hálfu, en þó aðeins gegn því, að sýsla og héraðsfélag gætu tekið á sig hálf laun á móti. Í Noregi er slík samvinna milli félaga og ríkisvalds.)

Héraðsfélögin þyrftu að starfa í sjálfstæðum deildum, þannig að hver byggð myndaði starfsdeild, líkt og Skógræktarfélag S.-Þingeyinga skiptist nú. Annars getur starfsemi aldrei orðið almenn.

Héraðsfélögin gætu, með því að eiga kost á nægum plöntum á hverju vori, séð um gróðursetningu á þeim stöðum, sem æskilegastir þættu á hverjum stað, hvort heldur væri í sambandi við skóla, bæjarskóga, hreppa eða sýslureiti, eða þar sem þess er kostur, útplöntun nytjaviða í skóglendi.

Sameiginlega aðdrætti fyrir héraðsfélögin ætti

Skógræktarfélag Íslands að hafa á hendi svo sem útvegum girðingarefnis, dreifingu plantna o. þ. h. Og Skógræktarfélag Íslands hefði þá alla milligöngu milli Skógræktar ríkisins og skógræktarfélaganna úti um land.

Þriðja tillaga. Stjórn félagsins hafði rætt málið við Freystein Gunnarsson, skólastjóra, og komizt að þeirri niðurstöðu, að enn væri ekki tímabært að lögbjóða leiðbeiningar í skógrækt í skólum landsins, og þyrfti það mál nánari undirbúnings.

Fjórdða tillaga, um rannsóknir á beitarpoli lands, skyldi verða rædd nánar seinna á fundinum.

Fimmta tillaga. Útvegaðar höfðu verið barrplöntur frá Noregi.

Sjötta tillaga. Leitað hafði verið eftir við ríkisstjórnina um efndir á vilyrði um, að tekjur af sölu setuliðseigna rynnu til Landgræðslusjóðs, en endanleg svör höfðu enn ekki fengizt.

Sjöunda tillaga, varðandi bann gegn skógarhöggi. Með því að taka verður skógarlöginn til endurskoðunar, áður en langt um líður, þykir eftir ástæðum rétt að taka tillögur Ketils Indriðasonar inn í þau, enda ekki unnt að framkvæma þær nema með því að setja lög um þær.

Áttunda tillaga. Enginn gjaldeyrir hafði fengizt til kaupa á girðingarefni, þrátt fyrir að stjórnin hafði leitað eftir leyfum.

Níunda tillaga. Stjórn félagsins leit svo á, að nauðsyn beri til að stjórnin geti komið saman oft á ári og með skömmum fyrirvara. Að öðrum kosti er hún vart starfhæf. En til þess að svo megi verða, þarf meirihluti hennar að búa í Reykjavík og nágrenni. Að vísu mætti kjósa varamenn, sem mætt gætu að staðaldri, en slíkir menn yrðu þá raunverulega í stjórninni, og væri það þá aðeins nafnið tómt, að landsfjórðungarnir ættu hlutdeild í stjórn félagsins.

Að þessu athuguðu telur stjórn félagsins ástæðulaust að breyta lögum félagsins til samræmis við tillöguna.

Tíunda tillaga. Gerðir höfðu verið uppdrættir að heiðursmerki, en þeir höfðu gleymzt í Reykjavík, og urðu því ekki lagðir fram á fundinum.

Umræður um ársskýrsluna urðu nokkrar, og tóku þessir til máls: Þorbjörn Björnsson, Tryggvi Sigtryggsson, Skúli Þorsteinsson, Eyþór Þórðarson, Daníel Kristjánsson, Guðmundur Marteinson, Hákon Bjarnason og Valtýr Stefánsson.

4. Gjaldkeri Einar G. Sæmundsen, las upp endurskoðaða reikninga Skógræktarfélags Íslands og Landgræðslusjóðs fyrir árið 1947.

Reikningarnir voru lagðir fram.

Þegar hér var komið, urðu nokkrar umræður um dagskrá. Komu fram óskir um að hraða dagskránni meira en búið var að ákveða, þannig að henni væri lokið að fullu um hádegi á miðvikudag. Engar endanlegar ákvarðanir voru þó gerðar um málið að svo komnu.

Eftir matarhlé söfnuðust fundarmenn saman og gengu í Mörkina, skoðuðu þar græðireiti og sérstaklega merkilegan trjágróður, undir leiðsögn þeirra Hákonar Bjarnasonar, skógræktarstjóra og Guttorms Pálssonar, skógarvarðar. Bar þar margt markvert fyrir augu, og verður stuttlega skýrt frá hinu helzta.

Fyrst var staðnæmst í suðausturhorni Merkurinnar og skoðuð *lerkitré* 26 ára gömul, mjög þroskavænleg, um og yfir 9 m há hin hæstu. Þá eru þar *blágrenitré* 5 að tölu, er standa í röð. Eru þau frá 7-10,7 m á hæð og hið gildasta þeirra 26 cm í þvermál í brjósthæð.

Síðan var gengið í elzta græðireitinn, og var sérstaklega skoðað skjólbelti af lerki og skógarfuru, sem einnig eru mjög þroskavænleg. Hæstu lerkitrén í suðurhorni reitsins eru um 11 m há. Þar er einnig skógarfura, fjallafura, síberískur þinur og ýmsar aðrar tegundir. Sérstaka athygli

vakti þinurinn. Þarna eru einnig nokkur rauðgrenitré um fertugt. Ofan við reitinn er lundur af skógarfurum, sem gefur glögga mynd um, hvernig furuskógar á þessum aldri líta út, en fura þessi er gróðursett 1922. Þá sýndi Guttormur Pálsson sembrafuruna, sem vex á víð og dreif um Mörkina. Þessi furutegund á heima í Mið-Siberíu. Henni var sáð fyrir rúmum 40 árum, og var fræið gefið af verzlun Johs. Rafns í Kaupmannahöfn. Fyrir 15 árum fóru furuplöntur að sjást upp úr grasinu, en nú eru þær hæstu um 4 m háar og virðast hafa eðlilegan ársvöxt.

Þá voru græðireitir skoðaðir. Fyrst var skoðað eins árs lerki, ættað frá Siberíu. Það lítur mjög þroskalega út, eru þar um 70-80 þús. plöntur. Því næst var skoðað árs gamalt birki og reynir í dreifbeðum, enn fremur 6 ára sitkagreni, sem nú er orðið 40-50 cm hátt. Þá var litið á sáðreitina frá vorinu og tveggja ára sitkagreni, sem allt leit mjög vel út. Var skoðun þessi mjög ánægjuleg og lærdómsrík.

Að loknu kaffihléi var ekið í Atlavík. Hófst þar fundur að nýju. Kominn var þá nýr fulltrúi, Pétur T. Oddsson prófastur, frá Skógræktarfélagi Dalamanna.

5. Á fundinum í Atlavík flutti Reidar Bathen, fylkisskógræktarstjóri frá Troms í Noregi, erindi um skógrækt á Íslandi og í Norður-Noregi, Var erindi þetta með afburðum vel samið og flutt. Þakkaði formaður það með ræðu og fundarmenn með langvinnu lófataki.

Að loknu erindi Bathens var gengið um skóginn á ný, eftir að norskri þjóðsöngurinn og nokkur íslensk lög höfðu verið sungin.

Fyrst skoðuðu fundarmenn hina stórmerku gróðursetningu lerkis sunnan Atlavíkur. Forsaga hennar er mjög lærdómsrík og athyglisverð. Á árunum fyrir og um 1930 hafði Guttormur Pálsson veitt því athygli, að lerkitrén, í Mörkinni voru miklu hraðvaxnari og þroskameiri en nokkur önnur tré, sem þar voru gróðursett. Vakti hann máls á þessu við yfirboðara sína og óskaði þess, að aflað

væri fræs af lerki frá heppilegum stöðum og aldar upp plöntur af því og gerð tilraun með gróðursetningu þeirra, í stærri stíl. Þessar till. Guttorms mættu litlum skilningi. Útvegaði hann lerkifræ frá Archangelsk og sáði því í græðireit árið 1932. Sáningin tókst vel, og plönturnar döfnuðu ágætlega, á næstu árum, í græðireitnum. Eftir að Hákon Bjarnason varð skógræktarstjóri, hvatti hann Guttorm til að halda tilraun þessari áfram, og árið 1938 gróðursetti Guttormur um 6000 lerkiplöntur í ca. 1,5 ha í skóginn ofan og sunnan Atlavíkur. Var birkiskógurinn grisjaður mjög, áður en gróðursetning fór fram. Tilraun þessi hefur tekizt með afbrigðum vel. Plönturnar lifa næstum allar, og vöxtur þeirra hefur verið meiri en dæmi eru til áður hér á landi. Hæstu trén eru nú um 5 metra á hæð og megin þorri þeirra 3-4 m. Þau eru öll beinvaxin og hin þroskavænlegustu. Má því með sanní segja, að með þessari merku tilraun sé flett blaði og ný öld risin í skógræktarmálum Íslendinga.

Eftir að skoðun lerkiskógarins var lokið, gengu fundarmenn upp að búð Graut-Atla. Þar í kring í brekkunum hefur á síðustu árum verið gróðursett allmikið af furu og hvítgreni af amerískum uppruna. Virðast þessar plöntur vera þroskavænlegar og eru flestar 50-70 cm á hæð.

Verður fróðlegt að fylgjast með því, hvernig þeim reiðir af á næstu árum.

Að þessari skoðun lokinni sneru menn til heimferðar stórlega hrifnir af því, sem þeir höfðu heyrt og séð á þessum sólfagra og bjarta degi.

Að lokinni máltíð hófst fundur að ný kl. 8,30.

6. Kvöldfundi þann dag var varið til þess að ræða starfsemi skógræktarfélaganna.

Daníel Kristjánsson talaði um plöntuuppeldi, umgengni í skógum og útvegum girðingarefnis.

Jón Loftsson benti sérstaklega á hina miklu þörf, sem væri á því, að Skógræktarfélag Íslands gengist fyrir að veitt yrðu innflutnings- og gjaldeyrisleyfi fyrir efni

til girðinga um skóga og skógarreiti. Bar hann fram um þetta tillögu.

Tryggvi Sigtryggsson flutti tillögur frá Skógræktarfélagi S.-Þingeyinga. Gat hann þess einnig, að skólastjóri barnaskólans í Húsavík hefði á þessu vori unnið að skógplöntun með skólabörnunum og taldi það hafa borið góðan árangur.

Hákon Bjarnason benti á samkvæmt reynslu sinni og reynslu Reidars Bathens um uppeldi trjáplantna, að nauðsynlegt væri, að uppeldisstöðvar væru stórar, svo að hægt væri að framleiða ódýrar plöntur. Að þessu væri stefnt með stöðinni á Tumastöðum. En framkvæmdir þar gengju ekki eins fljótt og æskilegt væri, vegna fjárskorts. Hins vegar yrði hægt næstu 3-4 ár að fá dálítið af trjáplöntum frá Noregi og mundi það hjálpa okkur töluvert. Þá benti hann á, að nauðsynlegt væri að fá hækkað tillagið frá ríkissjóði til Skógræktarfélaganna, og ættu héraðsfélögin að vinna að því að fá þingmenn héraðanna til þess að fylgja því eftir á Alþingi, að fjárveiting til skógræktar yrði ekki alltaf skorin við neglur. Sömuleiðis ættu félögin að vinna að eflingu Landgræðslusjóðs. Þá ræddi Hákon beitarmálið, sem taka þyrfti sérstaklega fyrir á þessum fundi. Um skiptingu héraðsskógræktarfélaganna í deildir benti hann á, hvernig félag S.-Þingeyinga væri skipt í hreppadeildir og hefði það reynzt mjög vel. Mælti hann með því, að önnur félög tækju þetta skipulag til athugunar.

Ketill Indriðason tók undir með öðrum ræðumönnum um útvegum girðingarefnis. Þá ræddi hann um plöntun nýrra skóga og friðun gamalla. Í hans sveit, Aðaldal, taldi hann þetta fara nokkuð í öfuga átt þannig að áhuginn beindist að því að girða smábletti heima við bæina, en ekki stærri skógarsvæði, þó að til væru, eins og t. d. skógurinn í Aðaldalshrauni. Taldi hann þróun þessa óheppilega. Þá ræddi hann möguleika um stofnun happdrættis til fjáröflunar fyrir skógræktarfélagin. Var hann mótfallin því að skógræktarfélögum væri slegið saman. Þá kvaðst

hann vera mótfallinn því, að nokkuð væri lögboðið um beitarréttindi, a. m. k. fyrr en þeir skógar, sem nú væru til, væru girtir.

Valtýr Stefánsson lýsti framkomnum tillögum og lagði til að kosin yrði nefnd til þess að athuga tillögurnar til morguns.

Þorbjörn Björnsson taldi skógræktarmálið hugsjón, en sú hugsjón væri framkvæmanleg, eins og við hefðum greinilega séð við að skoða Hallormsstaðaskóg og skógræktina þar í dag. Það er mikilsvert að vekja starfskrafta þjóðarinnar til þess að starfa að skógræktarmálum, það var eftirtektarvert, sagði hann, hve margir kennarar sóttu þennan fund. Þeir ættu að vekja áhuga. Það er mest um vert að vekja áhuga, meira virði en peningar. Ekkert verður gert, nema áhuginn sé vakinn, og þá þarf fyrst og fremst að vekja hann hjá unglingum og börnum. Í sveitum landsins, þar sem vinnudagur er langur og hver stund bundin, er erfitt að fá fólkið til þess að vinna að gróðursetningu, en hjá þessu verður ekki komizt.

Guðmundur Marteinnsson ræddi dagskrána og taldi rétt, að ekki væri vikið frá hinni upprunalegu dagskrá, en nú væru komnar fram tillögur, og fulltrúar héraðsfélaganna flyttu skýrslur um störf félaganna. Lagði hann á móti því, að fundartíminn væri stytur.

Haukur Jörundsson skýrði frá störfum Skógræktarfélags Borgfirðinga. Þar hefur verið unnið sleitulaust að því að vekja áhuga héraðsmanna fyrir skógrækt. Taldi hann þetta hafa tekizt eftir vonum. Félögum hafði fjölgað mikið og eftirspurn eftir plöntum aukizt svo, að ekki var hægt að fullnægja henni. Deildarstofnun innan héraðsfélagsins var miklum vanda bundin að hans dómi, vegna þess að í sumum hreppum væru aðeins fáir áhugamenn og treystust ekki til að stofna deildir, því væri þetta mál enn ekki tímabært. - Þá hefur félagið annast leiðbeiningastarfsemi, en vantað þó kunnáttumann til þess starfs. Í því sambandi benti hann á, að rétt væri að athuga mögu-

leika á því að stofna einhverskonar námsskeið fyrir skógræktarmenn. Ræðumaður taldi, að nauðsynlegra væri að veita nú mikið fé til skógræktar, en t. d. til kornræktar, sem varið er miklu fé í, því að þegar landið væri orðið klætt skógi, yrði hægara að rækta korn en nú er í skóglausu og blásnu landi.

Ármann Sigurðsson skýrði frá því, að skortur á girðingarefni hefði orðið til þess, að Skógræktarfélag Svarfdæla gat ekki á s. l. ári né í vor hafið þær framkvæmdir um trjáplöntun, sem það hafði ákveðið.

Þorvaldur Árnason var mótfallinn styttingu fundartíma og dagskrár. Um vakningu áhuga meðal æskunnar taldi hann, að kennarar við barnaskólana hefðu sérlega góða aðstöðu. Í Hafnarfirði hefði reynslan sannað þetta greinilega, þar sem Ingvar Gunnarsson hefði veitt þessum málum forgöngu með framúrskarandi árangri. Skógræktarfélag Hafnarfjarðar, hefði á s. l. ári fjölgað félögum úr rúmlega 100 í 512 og væru nú þegar 480 búnir að greiða árgjaldið fyrir þetta ár. Ræðumaður taldi réttlátt og mjög nauðsynlegt, að kennarar hefðu nokkra sérmenntun í trjá- og skógrækt. Skortur á girðingarefni og skortur á plöntum varð á s. l. ári Skógræktarfélagi Hafnarfjarðar fjötur um fót. Félagið ræður nú yfir 40 ha af sæmilegu landi, sem það vill girða og sá í. Skógræktarfélag Hafnarfjarðar berst nú fyrir því, að allur Reykjanesskagi verði alfriðaður fyrir sauðfé og hrossum, og síðan unnið að því að koma skógi á landið í stað algerðrar auðnar, sem nú er orðin. Hins vegar benti ræðumaður á, að það gæti verið nauðsynlegt að auka sauðfjárrækt, ekki sauðfjárbúskap.

Nú leið undir miðnætti, og bar fundarstjóri fram tillögu um skipun 5 manna í allsherjarnefnd. Þessir voru samþykktir með öllum atkv. fundarmanna.

Daníel Kristjánsson,
Ingvar Gunnarsson.
Sigurður Jónasson,

Ármann Dalmannsson,
Haukur Jörundsson.

Eftirgreindar tillögur voru nú komnar fram og voru lagðar fyrir nefndina.

a. Frá Guttormi Pálssyni:

Aðalfundur Skógræktarfélags Austurlands 1948 skorar á stjórn og aðalfund Skógræktarfélags Íslands, að vinna að breytingu á ákvæðum gildandi skógræktarlaga um styrkveitingu til eigenda og nothafa skógræktarlands þannig, að slíkir styrkir verði eigi veittir, nema héraðsskógræktarfélag sé fulltrúi ríkisvaldsins í sínu umdæmi, þegar fjárveitingar til einstaklinga fara fram.

b. Frá Daníel Kristjánssyni:

Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands skorar á þing og stjórn að hækka verulega framlag til félagsins á næsta ári.

c. Frá Guðmundi Marteinsyni:

Fundurinn er samþykkur stjórninni í því, að heiðursmerkjamálið sé engan veginn aðkallandi.

d. Frá Skógræktarfélagi S.-Þingeyinga.

1. Fundurinn telur, að girðingar um skógræktarreiti eigi að njóta styrks, sem sé sambærilegur við túngirðingar.
2. Fundurinn telur heppilegt, að Skógræktarfélag Íslands standi fyrir sameiginlegum innkaupum á girðingarefni fyrir deildir sínar og selji þeim það við kostnaðarverði.
3. Fundurinn telur, að hlutur hins opinbera í framkvæmd nýræktarskóga hér á landi eigi fyrst og fremst að vera sá að sjá um uppeldi trjáplantna í stórum stíl. Plönturnar séu látnar af hendi til skógræktarféлага og einstaklinga endurgjaldslaut eða gegn vægu gjaldi. En eins og nú er, brestur stórlega á, að framleiðsla á trjáplöntum svari til eftirspurnar.

e. Frá Jóni Loftssyni:

Fulltrúafundur skógræktarfélaga landsins, haldinn á Hallormsstað dagana 28.-30. júní 1948, telur, að vöntun á girðingarefni standi mjög í vegi fyrir stofnun trjágróðurreita og annari gróðurvörzlu. Skorar fundurinn því eindregið á gjaldeyrisfyrvöld landsins að veita gjaldeyris- og innflutningsleyfi til að bæta úr þeim skorti og að beina eftir megni leyfisveitingum á þau lönd, sem bezt verð og efni bjóða.

Fundi var frestað til morguns.

Þriðjudaginn 29. júní var fundur settur að nýju kl. 9,30. Kominn var nýr fulltrúi.

Frú Margrét Friðriksdóttir, frá Skógræktarfélagi Seyðisfjarðar. Haldið var áfram umræðum kvöldfundarins um starfsemi skógræktarfélaganna.

Valtýr Stefánsson formaður félagsins hóf umræður og ræddi um ýmsar hugmyndir og tillögur, sem hann óskaði að bera fram í tilefni þess, er fram kom á fundinum. Ræddi hann fyrst um skógræktarfræðslu í skólum. Þá snéri hann sér að ríkisstyrknum til félagsins. Eins og kunnugt er, hefur styrkurinn staðið í stað, en félögunum hins vegar fjölgað. Stjórn Skógræktarfélags Íslands hefur það vandasama og raunar ekki ánægjulega starf að úthluta styrknum til einstakra félaga. Bathen minntist á, að í Noregi væri ríkisstyrkur til skógræktar miðaður við framkvæmdir og væri hann svo hár, að hann svaraði plöntum og girðingarkostnaði. Skýrslur frá einstökum félögum koma oft of seint til stjórnar Skógræktarfélags Íslands og eru oft ekki nógu ljósar, svo að eftir þeim verði farið. Þetta þarf nauðsynlega að breytast, svo að greinilega verði hægt í framkvæmdinni að miða úthlutun styrkjanna við raunverulegar framkvæmdir. Í þessu sambandi benti ræðumaður á tillögu Skógræktarfélags Austurlands og taldi stefnu þá, er þar kemur fram, rétta og nauðsynlegt að undirbúa þetta mál til næsta aðalfundar. Þá ræddi hann um möguleika þess, að veitt yrðu ein eða tvenn verðlaun

(aukinn styrkur) til þeirra félaga, sem skara fram úr það ár í framkvæmdum. Um þetta yrði að setja reglugerð. Þá taldi ræðumaður, að mjög væri til athugunar að leita eftir að fá löggjöf um undanþágu frá skatti af því fé, sem notað er til skógræktar. Margir, sem hafa nokkur fjárráð, eru fúsir til að leggja fram fé til skógræktar, en geta það oft ekki vegna skattaálags á slíkt gjafafé. Um söfnun í Landgræðslusjóð tók ræðumaður fram, að sem grundvöll undir fjársöfnun yrði að fá sem greinilegast yfirlit yfir uppblástur og gróðureyðingu í landinu. Um þetta þyrfti að safna greinilegum skýrslum, sem síðan yrðu grundvöllur fyrir áróðri fyrir fjársöfnun í Landgræðslusjóð. Í tilefni af álit R. Bathens um að íslenskt birki sé yfirleitt úrkynjað og blandist mjög bæði fjalldrapa og lélegum afbrigðum aðaltegundarinnar, gat hann þess, að þetta þyrfti rannsóknar við og ættu skógræktarfélögin að gangast fyrir því. - Að lokum gat ræðumaður þess, að fræðsla sú, sem veittist hverjum manni, sem skoðaði lerkiskógarteiginn hér á Hallormsstað, væri alveg einstæð, og í þessum þroskamikla ungsjógi fælist meiri og sterkari áróður fyrir ræktun nytjaskóga á Íslandi en nokkrar ræður eða rit.

Ketill Indriðason talaði um gróðureyðingu og hættu af henni og taldi, að verndun gróðurs fyrir eyðingu ætti að fara á undan ræktun. Ekki taldi hann, að lerkiskógurinn við Atlavík hefði haft þau áhrif, sem verða mætti á íbúa þessa héraðs, sem þó hefði haft tækifæri til að fylgjast vel með þroska þessara nytjatrjáa.

Ármann Dalmannsson. Skógræktarfélag Eyfirðinga hefur á þessu ári látið gróðursetja um 20. þús. birkiplöntur og 2 þús. barrplöntur. Skipulag gróðursetningarinnar hefur verið þannig, að þrjú kvöld í viku hafa verið ætluð til gróðursetningar. Farið er með tvo vinnuflokka á hverju kveldi, og vinnur hver 2 stundir. Fólk á öllum aldri hefur unnið að þessu og ekki sízt unglingar. Hafa þeir yfirleitt sýnt lofsamlegan áhuga. Félagið starfar ekki enn í deild-

um, en er heildarfélag fyrir héraðið. Sennilega verður þessu breytt í náninni framtíð. Skýrslusöfnun um gróðureyðingu taldi ræðumaður rétt að færi fram hjá búnaðarfélagunum, enda hefði Búnaðarfélag Íslands þegar gert ráðstafanir í þá átt.

Björn Guðmundsson gat þess, að hann hefði nýlega verið staddur á stofnfundi kennara við framhaldsskóla, sem fór fram í Reykjavík. Þar voru skógræktarmál til umræðu, og kom þar fram góður skilningur á starfsemi skógræktarfélaganna og áhugi á skógræktarmálum. Skógræktarfélag V.-Ísfirðinga hefur ákveðið að vinna að því að koma upp skógræktargirðingu við hvern bæ, um 1 ha að stærð. Félagið skortir mjög mann eða menn til leiðbeiningastarfsemi um skógræktarmál heima í héraði.

Steindór Steindórsson ræddi um beitarþol landsins og rannsóknir á því og skýrði frá athugunum, sem hann hafði gert á því á undanförnum árum, þótt fáar væru og ekki væri hægt að draga af þeim víðtækar ályktanir. Vitnaði hann í ræðu Bathens um álit hans á gróðureyðingu landsins. Hins vegar kæmi það í ljós, að hætta á uppblæstri og landauðn er mjög mismunandi eftir landshlutum, og stafar það bæði af landslagi og eðli jarðvegs og jarðлага. Beitarþolið er því af eðlilegum ástæðum mismunandi og fjártala á tilteknum svæðum ólík. Má sjá þess merki á sumum afréttum t. d. Kili og Landmannaafrétti, að þær eru ofsetnar af beitarfé. Ekki verður hið sama sagt með vissu um afrétti Þingeyinga. Þar er víðáttan svo mikil, að sennilegt er að beit valdi þar ekki verulegu tjóni. Byrjunarrannsóknirnar kvaðst hann einkum hafa gert á Kili, og var hugmyndin að reyna að finna hver áhrif fullkomin friðun hefði og hve mikið heymagn fengist af tiltekinni flatareiningu. 5 girðingar um 30 ferm hafa verið settar upp á Kili, sín í hverju gróðurlendi. Komið hefur í ljós, að gróður hefur aukizt, svo og fræsetning plantna, í tveimur girðingum, sem standa á þurrlendi. Í frjósamri víðibrekku sést ekki breyting. Á blásnum eyðimel hafði ekki

orðið veruleg gróðuraukning á 5 árum. Í vel gróinni mýri sáust ekki heldur breytingar. Sauðféð sækir eftir tilteknum gróðri, en sneiðir hjá öðrum. Virðist það sækja mest í þurrlendisgróður. Til þess að rannsaka beitarþol lands þarf annars vegar að taka tillit til, hvað landið þolir án þess að spillast, og hins vegar hverjar afurðir búféð gefur, sem þar gengur. Til þess að finna lausn á því máli þarf að setja upp allstórar girðingar með mismunandi tölu sauðfjár í hverri, gera síðan nákvæmar athuganir á afurðum fjárins, en fylgjast jafnframt vel með gróðrinum. Enginn vafi er á, að koma þarf á skipulagðri beit og samræma fjölda beitarpenings og viðhald gróðurlendisins.

Um skógræktina yfirleitt benti ræðumaður á, að skógræktin væri arðvænleg, og áhrifamesti áróðurinn fyrir henni væri að kenna mönnum, að hér væri um atvinnugrein að ræða, sem væri arðvænleg ekki síður en önnur ræktun og beri að stuðla að henni á þeim grundvelli, og styrkja hana á sama hátt og aðra ræktunarstarfsemi.

Hákon Bjarnason tók fram, að þótt hann hefði í ræðu og riti lagzt mjög á móti ofbeit sauðfjár hér á landi, væri honum ljóst, að við yrðum að halda áfram að rækta sauðfé, en hafa yrði nákvæmar gætur á því, að sauðféð ylli ekki landeyðingu. Þörf heimsins á kjötframleiðslu fer vaxandi, en landeyðing hefur orðið víða um lönd vegna ofbeitar. Sumsstaðar á landinu heldur stórkostleg landeyðing áfram ár frá ári vegna ofbeitar, en aftur á móti virðist gróður aukast á fáeinum stöðum. Nauðsynlegt er, að fram fari víðtækar rannsóknir á beitarþoli landsins á láglendi og afréttum. Á vorin byrjar birkið að ilma, áður en það er fulllaugað, það dregur sauðkindina að sér, og hún gjöreyðir oft unggróðrinum.

Guttormur Pálsson ræddi um tillögu Skógræktarfélags Austurlands. Fyrir nokkrum tugum ára vöktu ákvæðin um friðun skóglendis í skógræktarlögunum óskir um girðingar. Margir sóttu þá um styrki til þess að koma upp skógargirðingum. Á seinni árum hefur þessum ákvæðum

verið lítið framfylgt og litlu fé varið til þessara framkvæmda. Þarf það að verða þannig í framkvæmdinni, að skógareigandinn sjálfur verði virkur þátttakandi í friðuninni. Það er því réttmætt, að héraðsskógræktarfélagin hafi hönd í bagga með slíkum styrkveitingum.

Sigurður Eyjólfsson skýrði frá, að bændur og ungmennafélagið á Skeiðum hefðu samþykkt að koma upp heimaskógi á hverjum bæ, minnst 1 ha, og planta í það 10 þús. plöntum. Í Árnessýslu eru litlir skógar, og þar hefur ríkt nokkur vantrú á skógrækt, en nú eru að verða straumhvörf í þessu. Hefja þarf sterkan áróður fyrir skógræktarmálunum. Um beitina tók ræðumaður fram, að með þau mál yrði að fara með varfærni til þess að vekja ekki andúd. Um kennslustarfsemi í skógræktarmálum taldi ræðumaður mikilvægast að koma inn hjá börnum ást og virðingu á trjágróðrinum. Til þess að það megi verða, þarf að leita styrks barnakennaranna, til þeirra er hlaupið með margt og mikið, sem miklu síður skyldi en skógræktarmálin.

Gísli Magnússon skýrði frá, að alllangt væri, síðan byrjað var í smáum stíl að planta tré við hús í Borgarnesi. Stóð málfundafélag að þessum framkvæmdum. Ýmis félög í Borgarnesi vinna nú að skóg- og trjáræktarmálum, t. d. hefur kvenfélagið unnið að bæjarskrúðgarði þar, og gengur mjög vel að fá fólk þar til að starfa að þessu, þegar kallað er, og plöntur fást. Nú er trjágarður við flest hús í Borgarnesi.

Guðmundur Björnsson mælti mjög með því, að í skógræktarritinu kæmu árlega fram greinar eða greinaflokkar, sem gæfu greinilegar grundvallarleiðbeiningar um trjá- og skógrækt, eins og vænta mætti að leikmenn, sem vinna vilja að skógrækt þyrftu nauðsynlega til þess að verða færir um að framkvæma þessi störf.

Þorbjörn Björnsson kvað það vera sína reynslu, að hrossin væru ennþá hættulegri gróðrinum en sauðféð. Þegar jarðskarpt er, bryðja hrossin svo að segja allt, sem

tönn á festir. Um upplýsingastarfsemi tók ræðumaður fram, að þótt hvergi væri meira raunverulega að læra en t. d. á Hallormsstað, að þá væri alltof erfitt að fá fólk til þess að koma hingað langar leiðir til að sannfærast. Enda sýndi reynslan hér austur frá, að sjón á þessum sviðum væri engan veginn einhlít. Fræðslustarfsemi væri lífsnauðsyn, og þá væru barnakennararnir þeir, sem lang-áhrifamestir gætu orðið. Þeir þyrftu að leggja áherzlu á að vekja áhuga barnanna fyrir gróandi lífi. Þeir ættu að fara með börnin í skógana og sýna þeim lifandi gróður, fara með þau í réttirnar og sýna þeim dýrin, en ekki stefna með þau til heyjanna. Það verður ekki allt fengið með peningunum. Það þarf fyrst og fremst áhuga, áhuga og aftur áhuga.

Hákon Bjarnason las framkomnar tillögur, sem vísað var til allsherjarnefndar:

- a. Fundurinn ályktar, að þau héraðsskógræktarfélög, sem eigi senda starfsskýrslur og ársreikninga til stjórnar Skógræktarfélags Íslands, ásamt sundurliðaðri áætlun um framkvæmd næsta árs, fyrir 15. marz ár hvert, skuli eigi hljóta ríkisstyrk það ár.
- b. Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands 1948 lítur svo á, að ákveðnar línur verði að koma fram um, á hvern hátt eigi að styrkja skógræktargirðingu um lönd í einkaeign. Felur fundurinn stjórn félagsins að undirbúa þetta mál í samráði við skógræktarstjóra og leggja niðurstöður sínar fyrir næsta aðalfund.
- c. Frá Hauki Jörundssyni:
Vegna tilfinnanlegs skorts á leiðbeinendum í skógrækt, felur fundurinn stjórn Skógræktarfélags Íslands að athuga möguleikana á því, hvort ekki muni fært að halda námskeið í skógrækt fyrir þá, er þess óska. Einnig sjái stjórnin um, að samdar verði og útgefnar leiðbeiningar um uppeldi og hirðing trjágróðurs.
- d. Frá Guðmundi Björnssyni:
Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands 1948 beinir því

til stjórnar félagsins, að hún gangist fyrir því, að árlega birtist í Ársritinu stuttar og greinilegar leiðbeiningar um skógrækt eða undirstöðuatriði þeirra mála.

e. Frá Skúla Þorsteinssyni:

Fundurinn skorar á stjórn félagsins að vinna djarflega að framgangi þeirra tillagna, sem samþykktar voru á síðasta aðalfundi varðandi skógræktarstörf í skólum landsins.

f. Frá félagsstjórn.

Fundurinn þakkar viðskiptanefnd og gjaldeyrisyfirvöldum landsins góða fyrirgreiðslu og skilning á þörfum okkar til að flytja inn fræ og trjáplöntur, og væntir þess að verða sama skilnings aðnjótandi í framtíðinni. Enn fremur óskar fundurinn eftir, að teknar verði til greina girðingarefnis þarfir vegna skógræktar.

g. Frá félagsstjórn.

Fundurinn telur æskilegt, að hvert héraðsskógræktarfélag taki a. m. k. einn dag á ári til fjársöfnunar fyrir Landgræðslusjóð.

h. Frá allsherjarnefnd.

Fundurinn lítur svo á, að sakir þess hve umgengi er enn víða ábótavant í skóglendum landsins, telji hann nauðsyn bera til, að skógarverðir fái lögregluvald í þeim málum, er snerta framkomu manna á skógarskemmtunum og framferði þeirra gegn gróðri.

Á fundi eftir hádegishlé flutti Hákon Bjarnason skógræktarstjóri erindi um skógrækt og Hallormsstaðaskóg. Var það flutt í skógarrjóðri sunnan við lækinn móts við skólann. Erindið var mjög vel flutt og fróðlegt. Fer hér á eftir stuttur úrdráttur úr því.

Hér á landi eru aðstæður til ræktunar yfirleitt mjög frábrugðnar því, sem gerist í öðrum löndum. Tegundir plantna fáar, og stafar það af því, að landið er eyja, fjarri

öðrum löndum. Jarðvegur er sæmilega frjór, en laus í sér og að mörgu leyti erfiður viðfangs, hann er fokgjarn og holklakahætta er mikil. Útlit landsins hefur gerbreytt frá landnáms tíð. Má þar benda á, að ásar og hæðir í nágrenni Reykjavíkur, sem nú eru örfoka og grýttar, voru þá hulin þykku moldarlagi og vaxin skógi. Þannig er það víða um land. Þegar Hallormsstaðaskógur var friðaður skömmu eftir aldamót, var enginn skóggróður þar, sem við nú stöndum. Mestur hluti skógarins, sem nú er, var þá ekki til, en hann hefur vaxið og breiðst út innan allrar girðingarinnar. Margar erlendar trjátegundir hafa verið gróðursettar hér í skóginum. Við vitum ógjörlla, hvaðan þær eru sumar ættaðar, en við vitum þó, að þær eru allar frá miklu suðlægari og heitari stöðum en hér. Allt um það hafa þær vaxið og dafnað, eins og þið hafið séð. Mestum og fljótustum þroska hefur lerkið frá Archangelsk náð. Það vekur góðar vonir um ræktun annara barrtrjáa, sérstaklega frá Alaska, þar sem loftslag er svipað og hér. Skógrækt má reka hér sem arðvænlegan atvinnuveg. Við þurfum á næstu árum að fá safnað fræi frá heppilegum stöðum í Alaska. Það kostar peninga, en þeir verða að fást. Fyrst verður að ala plönturnar upp í græðireitum. En margt virðist benda á, að framtíðarskógræktin byggist á fræsáningu á þeim stöðum, sem skógurinn á að vaxa. En til þess þarf langtum meira fræ en nú fæst. Þegar plönturnar eru tilbúnar úr græðireitum, þarf að gróðursetja þær. Það er mikið verk og verður aldrei gert, svo að verulegt gagn verði að, nema öll þjóðin leggist á eitt um það af alúð og áhuga.

Það er engin vafi á því og má fullyrða samkvæmt fenginni reynslu, að skógrækt í stórum stíl getur orðið stórkostlegur framtíðaratvinnuvegur fyrir þjóð vora, ef rétt er á haldið.

Að lokinni ræðu skógræktarstjóra var stigið bílana og ekið til Eiða.

Þegar þar kom, tók Þórarinn Þórarinsson, skólastjóri á móti fundarmönnum. Bauð hann öllum til kaffidrykkju á vegum skólans og Skógræktarfélags Austurlands. Var þar veitt af mikilli rausn. Undir borðum bauð skólastjóri fundarmenn og aðra gesti velkomna í afburðasnjallri og innilegri ræðu. Las hann einnig kvæði Stephans G. Stephanssonar „Að Eiðum“, sem er ort í tilefni af komu skáldsins 1917.

Þökkðu fundarmenn ræðu og kvæðisflutning með lófataki.

Fyrir viðtökurnar þökkðu þeir Guttormur Pálsson og Valtýr Stefánsson með ræðum. Minntist Guttormur sérstaklega þess mikla áhuga og skilnings, sem Þórarinn skólastjóri hefði sýnt skógræktarmálum.

Að lokinni kaffidrykkju var gengið í Eiðaskóg, sem vera mun meðal yngstu skóga hér á landi. Saga hans er í stuttu máli þessi:

Fyrir 1927 voru hvergi sjáanlegar skógarleifar í öllu Eiðalandi nema í Eiðahólma, sem er smáhólmi í vatni norðaustur frá staðnum. Þar var allþétt birkikjarr, og hefur það aldrei eyðzt, svo að vitað sé. En ótölulegur grúi kolagrafa hvarvetna í landinu vitnaði um, að þar hefði fyrir verið mikill skógur. Til þess að reyna, hvort skógur gæti vaxið aftur, ef landið væri friðað, var að því horfið vorið 1927 að girða og alfriða 10 ha lands við Hústjörn norðvestan við Eiða. Samtímis fór fram gaumgæfileg leit að trjáplöntum á þessu svæði og fundust alls 27 litlar birkiplöntur. Nú vaxa þar birkiplöntur þúsundum saman, og þótt margar þeirra séu lágar og kræklóttar, mynda þær samt álitlegt kjarr, sem eingöngu hefur vaxið upp vegna friðunarinnar.

1938 var girðingin stækkuð mjög mikið og nær nú yfir allt svæðið norðvestan Eiðavatns að Lagarfljóti. Á þessu nýja svæði fundust aðeins 3 birkiplöntur er girt var. Öll er Eiðagirðingin 600 ha að stærð.

Eftir að nýskógur þessi hafði verið skoðaður, var farið

í Eiðahólma. Dáðu menn gróðurinn þar, en þar er nú auk birkigróðursins, víðir og reynir og allmörg þroskavænleg furu og grenitré, sem gróðursett voru 1912.

Miðvikudaginn 30. júní hófst fundur að nýju kl. 10,15. Fundinum höfðu borizt heillaskeyti frá Helga Tómassyni og Magnúsi Jónssyni.

Ármann Dalmannsson framsögumaður allsherjarnefndar hóf umræður. Lagði hann fyrir fundinn tillögur þær, er nefndin studdi og voru að miklu leyti byggðar á þeim tillögum sem einstakir menn höfðu borið fram á fundinum.

Jón Loftsson lýsti þakklæti fyrir það, sem hann hafði heyrt og séð á Hallormsstað og Eiðum. Til þess að gagnskógarækt megi eflast í fyrirsjáanlegri framtíð, þarf nauðsynlega að stórauка fjárframlög til skógræktarinnar og þá ekki minnst til girðinga um skóglendi. Ætti jafnvel að gefa efnið í skógræktargirðingarnar. Við þurfum að gera skipulega áætlun. Í mikla framtíðaráætlun þarf að flétta stórbrótnar tillögur frá slíkum fundum sem þessum. Það þyrfti að koma upp skógarreitum við hvern bæ, og í hverri sveit þarf að vera stór félagsskógur, 100 ha eða meira, þar sem skólaæskan plantar árlega. Það þarf að vinna ákveðið að því, að börn og unglingar hafi einhver slík störf með höndum, sem vekja hugsjónir, dáð og kærleika til landsins. Ef til væri glögg framtíðaráætlun, yrði miklum mun léttara að afla fjár til skógræktarinnar bæði frá ríki og einstaklingum.

Óskar Jónsson kvaðst telja rétt að sameina skógræktarfélög, þegar þau eru fleiri en eitt. Í Skaftafellssýslu væri nú vaxandi áhugi fyrir skógrækt, en girðingarefni skortir algerlega, og stefnir til stöðvunar á skógrækt, ef svo heldur áfram. Þó eru lagðar girðingar fyrir mæðiveiki á reginöræfum, svo hundruðum km skiptir, og það algerlega að gagnslausu, eins og flestar slíkar girðingar hafa sýnt sig að vera. Ræðumaður talaði um fundarsókn á aðalfundi eins og þenna. Taldi hann þá mjög mikilvæga, en fundar-

sókn væri dýr fyrir þá, sem langar leiðir verða að fara. Vildi hann beina því til stjórnar félagsins, hvort ekki væri hægt að greiða ferðakostnað að einhverju leyti úr sameiginlegum félagssjóði.

Ólafur Bergsteinsson. Skógræktin leggur gull í lófa framtíðarinnar. Einn fundarmanna taldi, að skógar yrðu að vaxa hér á landi til skjóls og jarðvegsbóta, áður en kornrækt er hafin hér á landi. Undir þetta vildi ræðumaður taka og bæta því við, að hann hafði oft séð kornræktina á Sámsstöðum í grennd við sig bíða mikið tjón af hvassviðrum á sumrum og haustum, enda væri Klemens á Sámsstöðum nú tekinn að rækta skjólbelti um akra sína.

Þorvaldur Árnason. Rányrkja hefur verið rekin hér á landi, og ekkert annað en fólksfæðin hefur borgið því, að landið er ekki orðið að einum berum kletti, eins og R. Bathen sagði. Við höfum haft of mörg sauðarhöfuðin, en of litlar afurðir. Við eigum ekki að láta búpeninginn sjá fyrir sér sjálfum á óræktuðu landi, heldur láta hann lifa í vellystingum á ræktuðum blettum. Vélar hafa verið fluttar í sveitirnar í stórum stíl, þó eru hér enn um 80 þús. hross, en nægilegt er að hafa um 20 þús. Þessi mörgu hross eyða verðmætum gróðri, en eru óþörf með öllu.

Pétur T. Oddsson. Frá Kollabúðar og Þingvallafundum s.l. aldar hafa komið fram sterkar hræringar meðal þjóðar vorrar, til þess að lyfta henni og ættjörðinni á nýtt framstig. Skógræktin er nú ein slík hreyfing. Skógræktarstarfið er sálfræðileg nauðsyn þeirri þjóð, sem vill lifa og starfa í landi sínu með bjarta framtíð fyrir augum. Verkefni slíkra funda sem þessa á að vera sá brunnur, sem fundarmenn sækja í þrótt til starfa. Ræðumaður var andvígur því að lögboðin væri kennsluskylda í barnaskólum. Það má ekki lengja skólatímamann í sveitum landsins. Enn fremur skortir fyrst um sinn kennara til þessara starfa. Sé takmarkið það að vekja áhuga og þroska barnanna á þessu sviði, verður það bezt gert með frjálsræði, en ekki lagasetningu. Við stofnun Skógræktarfélags Dalamanna

fór hann þannig að, að hann fór með lista inn á hvert einasta heimili í sóknum sínum, er hann húsvitjaði, og fékk einn eða fleiri félagsmanna á hverjum bæ og sumstaðar allt heimilisfólkið. Hið sama gætu aðrir prestar gert. Ræðumaður bauð Skógræktarfélagi Íslands, að svo miklu leyti sem í sínu valdi stæði, ókeypis land undir skógræktarstöð í Hvammi í Dölum og vildi gjarna afhenda allt Hvammsland til skógræktar.

Fundarstjóri þakkaði þann stórhug og fórnfýsi, sem komið hefði fram í ræðu séra Péturs T. Oddssonar, og mundi tilboð hans verða tekið til athugunar af stjórn félagsins og sérfræðingum í skógrækt. *Fundarstjóri* óskaði þess, að fundarmenn stytta ræður sínar sem mest, menn gætu og borið fram fyrirspurnir.

Begar hér var komið, var gefið matarhlé.

Hákon Bjarnason endursagði meginefnið úr fyrirlestri R. Bathens.

R. Bathen svaraði spurningum, sem fundarmenn höfðu lagt fyrir hann.

- a. Um fyrirkomulag og skipan skógræktarfélaganna norsku. Fyrst í stað höfðu skógræktarfélögin enga fasta starfsmenn, en var stjórnað og leiðbeint af áhugamönnum. En síðar fengu þau fasta starfsmenn og settir voru skógræktarstjórar í hvert fylki. Skógalögin frá 1932 gera ráð fyrir, að í hverju fylki sé skógræktarfélag, sem hafi fastan ritara, sem sé framkvæmdastjóri þess. Fylkisfélögin eru hálfgerðar ríkisstofnanir. Í hverju fylki er nú skógarráð 3 manna, og er 1 valinn af ríkinu, 1 af fylkinu og einn af fylkis-skógræktarfélaginu. Þá hefur hvert hérað (hreppur) sitt skógarráð, og er einn kosinn af ríkinu 1 af héraðsstjórn og 1 af skógræktarfélaginu. Þannig er hin nánasta samvinna milli ríkis og einstaklinga í skógræktarmálunum. Starfsemin er samræmd af skógastjórninni í Osló.
- b. Um samanburð á að girða skóglendi og beitarsland.

Vandsvarað, hvort dýrara er. En girðing ræktaðs beitarlands í Noregi gefur óbeinar tekjur á þann hátt, að beit verður betri, afurðir dýranna meiri en ef fénaður gengur laus á óræktuðu landi.

- c. Um not af birkivið, sem höggvinn er í ungskógi.
Fyrstu grisjun er venja að framkvæma, þegar skógurinn er um mannhæðarhár. Viðurinn er svo lítils virði, að hann er látinn liggja og verður að áburði í skógsverðinum. Við aðra grisjun fæst lítið eitt af smábirki, sem nota má til eldsneytis og í girðingar, en mestur hlutinn er látinn liggja og fúna í skóginum, honum til áburðar. Við framkvæmum grisjunina sem ræktun í skóginum, sem hafi útgjöld í för með sér og gefi ekki beinar tekjur, en sé nauðsynleg til að fá stóran, verðmikinn skóg í framtíðinni.
- d. Eru skiftar skoðanir um ræktun grenis í Tromsfylki?
Mjög fáir hafa haldið því fram, að ekki mundi svara kostnaði að rækta greni í Troms. Prófessor Barth skrifaði 1915, að Troms væri framtíðarhérað grenisins í Noregi. Fyrstu árin þar vex grenið hægar en sunnar og verður naumast eins hátt. En hins vegar þroskast fræ norður í Troms, og við höfum fengið fjölda plantna þaðan. Greni er mikilvægasta tré framtíðarinnar í Troms fylki. Hér á Íslandi er áreiðanlega hægt að rækta það með góðum árangri þar, sem skýlt er, t. d. í birkiskógunum. Það þarf góðan jarðveg og skjól, en gefur mestan og beztan við af barrtrjánum.
- e. Um hæð skógarmarkanna yfir sjó í Troms. Úti við ströndina nær birkiskógurinn ekki nema 200-300 m yfir sjó. En inn í dölunum, þar sem sumarhitinn er hærri, liggja skógarmörkin hærri. Hér á Íslandi er ekki gott að segja með vissu um hæð skógarmarkanna, vegna þess að beitin hefur eytt skógunum.
- f. Um kostnað við plöntur. Í Troms er kostnaður við plöntur á hektara talin:

Plöntur um kr. 300.00

Vinna	300.00
Samtals	600.00

Hér á landi verður kostnaðurinn langtum hærrí sakir miklu hærrí vinnulauna, en hve miklu það nemur, get ég ekki svarað. Á uppeldisstöðvunum verður aðalkostnaðurinn vinnulaun.

- g. Hve mikið plantar maðurinn á dag? Skólabörn planta frá 50-100 pl. Sé þeim stjórnað af kennara, sem hefur mikinn áhuga og næga þekkingu, næst góður árangur. En það verður þó vandlega að gæta þess að þreyta ekki börnin, því þá sljóvgast áhuginn og getur jafnvel alveg þorrið. Fer þá stundum svo, að rótin snýr upp, en toppurinn niður í holunni. Fullvinnandi menn planta 200-300 pl. á dag, meðaltal 250, en þó nokkru meira í ákvæðisvinnu. Sé ákvæðisvinna notuð, þarf yfirstjórn og eftirlit að vera í ágætu lagi, ef vel á að fara.
- h. Hve þétt á að planta? Það er nokkur skoðanamunur á því í Noregi, hve þétt eigi að planta. Það er eðlilega dýrara að planta þétt, en þétt plöntun gefur að jafnaði betri raun, bæði örari vöxt og beinvaxnari tré. Í Tromsfylki planta ég jafnaðarlega einni furu á hvern fermetra og einni greniplöntu á 1.3-1.5 ferm. Oft er plantað nokkuð gisnara, og það jafnvel allt að fjórum sinnum gisnara en hér er nefnt. Ég mun þó halda áfram í Tromsfylki að planta frekar þétt, sérstaklega lerki og greni, en geri þá auðvitað ráð fyrir mikilli grisjun, eða allt að 75%-90%.
- i. Plöntun furu og sáning. Furan hefur stórt rótarkerfi, sem nær snemma þroska, m. a. vegna þess hefur hún möguleika til þess að vaxa í lélegum jarðvegi. Við plöntun er vandfarið með rætur furunnar. Holan verður að vera nægilega stór og vel greitt úr rótunum, annars myndast hnútarót. Rætur furunnar endurnýjast ekki á sama hátt og t. d. á greni. Fura, sem er plantað með samanhnoðaðri rót, nær sjaldan eðlileg-

um vexti og deyr vanalega eftir 5-6 ár. Vegna þessara erfiðleika með ræturnar á furunni, kjósum við helzt að sá henni á þeim stað, sem hún á að mynda skóg. Sumstaðar getum við notað stórvirk verkfæri við sáninguna. Grisjun í greni og furuskógi er vanalega framkvæmd nokkuð fljótt. Ber hún sig vel að jafnaði, vegna þess að barrviðurinn verður snemma verðmætur, þótt hann sé ekki stórvaxinn. Nokkuð öðru máli er að gegna með birkiskógargrisjun, eins og fyrr segir.

Atkvæðagreiðsla: Fyrst voru bornar fram tillögur alls-herjanefndar :

1. a. Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands 1948 skorar á þing og stjórn að hækka verulega framlag til félagsins á næsta ári.
- b. Fundurinn telur, að girðingar um skógarreiti eigi að njóta styrks frá ríkinu, sambærilegs við styrk til túngirðinga samkvæmt jarðræktarlögum.
2. a. Fundurinn þakkar viðskiptanefnd og gjaldeyrisyfirvöldum landsins góða fyrirgreiðslu og skilning á þörfum okkar til að flytja inn fræ og trjáplöntur og væntir þess að njóta skilnings í framtíðinni. Vegna tilfinnanlegs skorts á girðingarefni í landinu væntir fundurinn þess einnig, að gjaldeyrisyfirvöld veiti nægilegt leyfi til innflutnings á hentugu girðingarefni til skógræktargirðinga.
- b. Fundurinn telur heppilegt, að Skógræktarfélag Íslands standi fyrir sameiginlegum innkaupum á girðingarefni fyrir félög innan Skógræktar félags Íslands og selji þeim það við kostnaðarverði.
- c. Vegna tilfinnanlegs skorts á leiðbeinendum í skógrækt felur fundurinn stjórninni að athuga möguleika á því, hvort ekki muni vera fært að halda námskeið í skógrækt fyrir þá, sem þess óska. Einn-

ig sjái stjórnin um, að samdar verði leiðbeiningar um uppeldi og hirðing trjágróðurs hið allra fyrsta og verði þær birtar í sérstöku riti eða ársriti félagsins og þá jafnframt sérprentaðar.

- d. Fundurinn felur stjórninni að athuga og gera tillögur um það fyrir næsta aðalfund, að ríkisstyrkstyrkurinn sé veittur hverju skógræktarfélagi eftir ákveðnum reglum, byggðum á síðasta árs framkvæmdum. Jafnframt athugi stjórnin, hvort hægt sé að veita því félagi verðlaun eða viðbótarstyrk, sem að áliti hennar hefur skarað fram úr í framkvæmdum eða lofsverðri nýbreytni, Stjórnin semji reglur um þess konar viðbótarstyrki og leggi þær fyrir næsta aðalfund félagsins. Þau skógræktarfélög, sem eigi senda starfsskýrslu og ársreikninga til stjórnar Skógræktarfélags Íslands fyrir 15. marz ár hvert, skulu eigi hljóta ríkisstyrk það ár.
- e. Fundurinn beinir þeim tilmælum til félagsstjórnarinnar, að hún geri fyrir næsta aðalfund ráðstafanir til þess, að safnað verði glöggum og áreiðanlegum skýrslum um uppblástur og gróðureyðingu á öllu landinu, og leiti samvinnu um það við Búnaðarfélag Íslands.
- f. Fundurinn skorar á stjórnina að athuga, hvort ekki sé fært að koma því til leiðar, að þær tekjur manna, sem renna til skógræktar, verði undanþegnar skatti.
- g. Fundurinn skorar á stjórn félagsins að vinna áfram að framgangi þeirra tillagna, er samþykktar voru á síðasta aðalfundi, varðandi skógræktarstörf í skólum landsins.
- h. Þar sem stjórnin hefur ekki enn notfært sér heimild síðasta aðalfundar um smíði heiðursmerkja, samþykkir fundurinn að fresta frekari framkvæmdum í því efni fyrst um sinn.

3. a. Fundurinn telur, að nauðsyn beri til, að gengizt verði fyrir nákvæmri rannsókn á gæðum og ræktarhæfni bjarkarafbrigðanna hér á landi, og beinir þeim tilmælum til skógræktarstjóra, að hann gangist fyrir þeim rannsóknnum hið fyrsta.
- b. Fundurinn beinir þeim tilmælum til skógræktarstjóra að hlutast til um, að skógarverðir fái lögregluvald gagnvart þeim, er valda skemmdum í skóglendum.
4. a. Fundurinn telur æskilegt, að hvert héraðsskógræktarfélag taki upp a. m. k. einn dag á ári til fjáröflunar fyrir Landgræðslusjóð.

Þá voru bornar upp tillögur einstakra fulltrúa:

Tillaga frá Hauki Jörundssyni:

- b. Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands felur stjórn félagsins að leita samstarfs við tilraunaráð ríkisins í jarðrækt um framkvæmd samanburðar uppskerumagns tilrauna á skógskýldu landi og berangri.

Tillaga frá Jóni Loftssyni:

- c. Fundurinn felur skógræktarstjóra og stjórn Skógræktarfélags Íslands að rannsaka leiðir til, að komið verði sem fyrst á lagasetningu, sem miði að því, að vernda skóglendi og trjágróðurreiti gegn ágangi búfjár.

Tillaga frá Ólafi Bergsteinssyni:

- d. Fundurinn beinir þeim tilmælum til stjórnar Skógræktarfélags Íslands að athuga möguleika á því, að tekin verði fullkomin kvikmynd af skóggræðslu, úr skógum landsins og fögrum stöðum, þar eð slík mynd yrði mikilvægur þáttur í útbreiðslustarfsemi félagsins.
Allar þessar tillögur voru samþykktar samhljóða.

Tillaga frá Óskari Jónssyni:

- e. Aðalfundur Skógræktarfélags Íslands að Hallormsstað 28.-30. júní 1948 lítur svo á, að eðlilegt sé,

að félagið í heild taki þátt í ferðakostnaði fulltrúa á aðalfundi félagsins. Fyrir því samþykkir fundurinn, að kosin verði ferðakostnaðarnefnd, er úrskurði ferðakostnað til fulltrúa eftir aðstæðum.

Við þetta kom fram dagskrártill. frá Valtý Stefánssyni, að þar sem Skógræktarfélag Íslands hefur ekkert fjármagn í ár til ráðstöfunar í ferðastyrki vegna aðalfundar, sé tillögu Óskars Jónssonar vísað til stjórnar félagsins til athugunar fyrir næsta aðalfund.

Dagskrártillagan samþykkt samhljóða.

Við tillögu Guttorms Pálssonar kom fram svohljóðandi dagskrártillaga. frá allsherjarnefnd.

Með því að fyrir liggur að breyta lögum um skógrækt á næstunni, telur fundurinn ekki ástæðu til ákvörðunar um framkomna tillögu og tekur fyrir næsta mál á dagskrá.

Dagskrártillagan samþykkt í einu hljóði.

7. Reikningar félagsins 1947 bornir undir atkvæði og samþykktir í einu hljóði.

8. *Kosningar.* Úr stjórn gengu eftir hlutkesti Einar G. E. Sæmundsen og H. J. Hólmjárn. Voru þeir endurkosnir, Einar með 31 atkv. og Hólmjárn með 30 atkv.

Stjórnina skipa nú:

Valtýr Stefánsson,
H. J. Hólmjárn,
Einar G. E. Sæmundsen,
Haukur Jörundsson,
Hermann Jónasson.

Úr varastjórn gekk eftir hlutkesti Ingvar Gunnarsson; var hann endurkosinn með 28 atkv.

Endurskoðendur voru endurkjörnir:

Halldór Sigfússon og
Árelíus Ólafsson.

9. Fundurinn sendi skeyti Þórarni Þórarinssyni skólastjóra, Eiðum.

Vér fulltrúar á aðalfundi Skógræktarfélags Íslands að Hallormsstað þökkum yður og frú yðar alúðlegur og ágætar viðtökur og óskum, að þér megið eiga langa og heillaríka framtíð við skólastarf yðar og skógræktarstarf.

Að lokum mælti formaður nokkur orð, meðal annars á þessa leið:

Fyrir ári mælti ég svo í fundarlok, að við tryðum því, að nytjaskóg af barrviðum mætti rækta hér á landi. Nú höfum við heyrt ræður Bathens, reyndasta manns á skógræktarviðum í Norður-Noregi. Eftir að hafa hlustað á ræður hans og svör, erum við öll orðin sannfærð um, að ræktun barrskóga er eitt af stærstu framtíðarmálum þessarar þjóðar og þessa lands.

10. Fundargerð lesin og samþykkt.

Fleira ekki fyrir tekið. Fundi slitið.

Fundarstjóri :

Valtýr Stefánsson.

Fundarritarar :

H. J. Hólmjárn.

Steindór Steindórsson.

Skýrslur skógræktarfélaganna

árið 1948.

Skógræktarfélag Akraness.

Stjórn félagsins: Guðmundur Jónsson, form., Jón M. Guðjónsson, ritari, Jón Guðmundsson, féhirðir, Sveinbjörn Oddsson og Jóhann Guðnason. Tala félaga 251.

Í sáðreit félagsins voru sett 475 birki og 32 plöntur aðrar. Til gróðursetningar í skjólbelti kaupstaðarins fóru 1600 birkipl., 20 reyniviðir og 20 þingviðipl. Til gróðursetningar við hús og garða fóru 425 birki, 40 reyniv., 50 ribs, 42 sólber, 130 þingviðipl. og nokkuð af greni og furu.

Á árinu voru haldnir 3 fundir og aðalfundur.

Tekjur félagsins námu kr. 8790,73 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 6963,30. Útgjöld voru kr. 5091,35 og í sjóði við árslok og ógreidd árgjöld kr. 10662,68. Hrein eign við árslok nam kr. 13662,68.

Skógræktarfélag Árnesinga.

Stjórn félagsins: Ólafur Jónsson, form., Sigurður Eyjólfsson, ritari, Einar Pálsson, féhirðir, Jón Ingvarsson og Helgi Kjartansson. Tala félaga 125.

Sett var upp 1500 metra löng girðing á Álfaskeiði í Hrunamannahreppi, og lagði Skógræktarfélag Árnesinga til efni, en deildin í Hrunamannahreppi lagði til vinnu við uppsetningu. Félagið gaf og 150 greniplöntur, sem settar voru í girðinguna. Ennfremur fengu U. M. F. Skeiðamanna og Ölfusinga 1000 birkiplöntur sem styrk frá félaginu, og voru þessar plöntur settar í reiti félaganna.

Unnið var við Tryggvagarð á Selfossi og nokkru plantað í hann. Sáð var birkifræi í 30 fermetra.

Einn stjórnarfundur var haldinn á árinu.

Í ágústlok barst félaginu kr. 1000,00 að gjöf frá Magnúsi Torfasyni, fyrrum sýslumanni Árnesinga, og skyldi láta gróðursetja trjáplöntur fyrir það í girðingu þá, sem hann gaf Kaupfélagi Árnesinga og nefnd er Glymskógar.

Tekjur félagsins námu kr. 9948,64, og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 9962,18. Gjöld námu kr. 13335,70, og í sjóði við árslok voru kr. 6575,12. Hrein eign við árslok voru kr. 16275,12.

Skógræktarfélag Austur-Húnavetninga.

Hefur ekki sent neina skýrslu.

Skógræktarfélag Austurlands.

Stjórn félagsins: Guttormur Pálsson, form., Þórarinn Þórarinnsson, gjaldkeri, Skúli Þorsteinsson, ritari.

Tala félaga er 408.

Lokið var friðun Eyjólfsstaðaskógar, sem er í eigu félagsins. Stærð hins friðaða skóglendis er um 200 ha og lengd girðingar um 8 km. Sakir skorts á girðingarefni, var ekki unnt að ráðast í frekari girðingarframkvæmdir. - Úthlutað var til félagsmanna og einstaklinga ókeypis, 2600 birkiplöntum. - Ráðinn var starfsmaður til þriggja mánaða til að vinna að aðkallandi félagsmálum. - Á árinu voru stofnaðar deildir í Neskaupstað og Búðahrepp. Deildir þessar hafa í hyggju að friða land til skógræktar í nágrenni bæjarins og kaupsinsins.

Aðalfundur var haldinn í júnílok.

Tekjur félagsins námu kr. 12400,00, og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 2159,56. Útgjöld voru kr. 13481,00 og í sjóði við árslok og ógreidd félagsgjöld voru kr. 1.3678,56. Hrein eign við árslok nam kr. 41502,73.

Skógræktarfélag Borgfirðinga.

Stjórn félagsins: Haukur Jörundsson, formaður, Guðmundur Jónsson, gjaldkeri, Daníel Kristjánsson, ritari, Benedikt Guðlaugsson og Magnús Jónsson. Tala félaga 276.

Unnið var að endurbótum á Snagagirðingu. Loforð hefur fengist fyrir 30-40 ha skóglendis í Svignaskarði og verður þar hafist handa um girðingarframkvæmdir í vor. Nokkuð efni er þegar fengið til þessarar girðingar. - Úr græðireitnum á Hvanneyri fengust um 4000 plöntur, mest birki. Dreifsett var: birki 8000, víðir 2000, ribs 1000, reynir 500, ýmsar tegundir 1000. Afhent var til félagsmanna 9000 plöntum ókeypis. Í Snagagirðingu voru gróðursettar 500 plöntur af norsku rauðgreni. Birkifræi var sáð í 100 m².

Á árinu voru haldnir 3 fundir, auk stjórnarfunda, þar af tveir fræðslufundir.

Tekjur félagsins námu kr. 10846,66 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 27467,48. Útgjöld voru kr. 14257,20 og í sjóði við árslok og ógreidd árgjöld kr. 25556,98. Hrein eign við árslok nam kr. 30606,94.

Skógræktarfélag Dalasýslu.

Hefur ekki sent skýrslu.

Skógræktarfélag Eyfirðinga.

Stjórn félagsins: Guðmundur K. Pétursson, formaður, Þorsteinn Davíðsson, Ármann Dalmannsson, féhirðir, Björn Þórðarson, og Þorsteinn Þorsteinsson. Tölu félaga vantar.

Gróðursettar voru á vegum félagsins 20500 plöntur, 19000 birkiplöntur og 1500 greniplöntur. Græðireitur félagsins var stækkaður um 1/3 og er nú um 1200 m², Gróðursettar voru í reitina um 400 greniplöntur og nokkuð af birki og víðigræðlingum. Fræi var sáð í um 80 m². Gróðursetning fór fram 3 kvöld í viku í 3 vikur og unnu þar samtals 143 sjálfboðaliðar 473 klukkustundir. Lögð var um 120 m löng vatnsleiðsla í græðireitina og byggt geymsluhús með 4 × 6 m gólfleti. Félagið hafði fastan starfsmann frá maíbyrjun til októberloka.

Tekjur félagsins voru kr. 37225.00 og í sjóði við ársbyrjun voru 44363.60. Útgjöld voru kr. 45544.17 og í sjóði við árslok og ógreidd árgjöld kr. 39337.54. Hrein eign við árslok námu kr. 72017.67.

Skógræktarfélag Hafnarfjarðar

Stjórn félagsins: Þorvaldur Árnason, formaður, Jón G. Vigfússon, ritari, Jón Magnússon, gjaldkeri, Sigfús Jónsson og Gunnlaugur Kristmundsson.

Félagar 508.

Keyptir voru 1000 girðingarstaurar úr tré og jární og 65 rl. af vír. Efni þetta kom svo seint, að ekki þótti tiltækt að hefja framkvæmdir við hina fyrirhuguðu girðingu við Hvaleyrarvatn. Girðingin var þó staðsett og verður hafist handa á vori komanda. Enn fremur er fyrirhuguð stækkun girðingarinnar í Lækjarbotnum.

Gróðursettar voru í Lækjarbotnum, 4000 birkiplöntur, 200 furu-, 500 greni- og 100 þingvíðiplöntur, alls 4800 plöntur. Gróðursetning fór öll fram í sjálfboðavinnu.

Haldnir voru 2 félagsfundir á árinu og 4 stjórnarfundir.

Tekjur félagsins voru kr. 19916.25 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 15713.30. Útgjöld voru kr. 16552.02 og í sjóði við árslok voru kr. 19077.53. Hrein eign í árslok var kr. 40607.17.

Skógræktarfélag Ísfirðinga.

Stjórn félagsins: Baldur Johnsen, formaður, Elías Pálsson, gjaldkeri, Björn Jónsson, ritari, Kjartan Jóhannsson og M. Simson.

Félagar 57.

Engar girðingarframkvæmdir voru á árinu, en unnið var að undirbúningi væntanlegrar girðingar um Tunguskóg í Skutulsfriði.

Gróðursettar voru um 250 plöntur í girðingu félagsins.

Haldnir voru nokkrir stjórnarfundir á árinu, auk aðalfundar.

Tekjur félagsins voru kr. 6315.00 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 2626.51. Útgjöld voru kr. 2684.15. Í sjóði við árslok voru kr. 6257.36. Hrein eign við árslok nam kr. 19174.27.

Skógræktarfélag Mýrdælinga.

Stjórn félagsins: Óskar Jónsson, formaður, Gunnar Magnússon, ritari, Gunnar Stefánsson, gjaldkeri, Vigfús Ólafsson og Erlingur Sigurðsson.

Tala félaga 166.

Girtur var reitur í Reynislandi. Gróðursettar voru og afhentar til einstaklinga um 1300 trjáplöntur.

Tekjur félagsins voru kr. 2950.00 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 11636.21. Útgjöld voru kr. 2871.00 og í sjóði við árslok voru kr. 11715.21. Hrein eign við árslok nam kr. 12553.21.

Skógræktarfélagið Mörk.

Stjórn félagsins: Siggeir Björnsson, formaður, Sumarliði Björnsson, gjaldkeri, Eyjólfur Eyjólfsson, ritari, Gísli Vigfússon og Bjarni Loftsson.

Félagatala 85.

Unnið var að undirbúningi fyrirhugaðrar girðingar um skóglendi í Holtsdal á Siðu. Áætlað er að girðing þessi verði um 2 km.

Aðalfundur var haldin í júní.

Tekjur félagsins voru kr. 2720.00 og í sjóði við ársbyrjun kr. 3817.57. Útgjöld voru kr. 811.35 og í sjóði við árslok voru kr. 6026.22. Hrein eign við árslok nam kr. 8526,22.

Skógræktarfélag Norður-Bingeyinga.

Félagið var stofnað 13. júní og skiptist í tvær deildir, skógræktardeild Keldhverfinga og skógræktardeild Presthólahrepps.

Stjórn skógræktardeildar Keldhverfinga skipa: Erlingur Jóhannsson, formaður, Björn Haraldsson, gjaldkeri, Björn Þórarinnsson, ritari.

Stjórn skógræktardeildar Presthólahrepps skipa: Brynjólfur Sigurðsson, formaður, Rannveig Gunnarsdóttir, gjaldkeri, Halldór Sigurðsson, ritari.

Félagatala beggja deilda er 86.

Skógræktarfélag Rangæinga.

Stjórn félagsins: Ólafur Bergsteinsson, formaður, Klemens Kr. Kristjánsson, Helgi Jónasson, Guðmundur Erlendsson og Árni Sæmundsson.

Að Stórólfsshvoli voru gróðursettar 3000 birkiplöntur og 300 rauðgreni. Ennfremur var sáð birkifræi í nokkra fermetra. Fyrirhuguð er stækkun stöðvarinnar svo fljótt sem auðið er. Sakir skorts á girðingarefni fórust fyrirhugaðar girðingarframkvæmdir undir Eyjafjöllum fyrir.

Haldinn var útbreiðslufundur að Laugalandi í Holtum, í febr. mánuði. Önnur fundarhöld féllu niður sakir óhagstæðs tíðarfars.

Tekjur félagsins voru kr. 4800.00 og í sjóði við ársbyrjun kr. 1668.00. Útgjöld voru kr. 5232.00 og í sjóði við árslok voru kr. 1292.00. Hrein eign í árslok nam kr. 7292.00.

Skógræktarfélag Reykjavíkur.

Stjórn félagsins: Guðmundur Marteinnsson, formaður, Ingólfur Davíðsson, ritari, Jón Loftsson, gjaldkeri, Helgi Tómasson og Sveinbjörn Jónsson.

Félagatala 1470.

Heiðmörk var girt að 2/3 hlutum. Lengd girðingar 18,5 km, 7-þætt gaddavirsgirðing. Flatarmál 1350 ha. Endurbættar girðingar um Fossvogs- og Rauðavatnsstöðvarnar.

Gróðursettar voru um 5000 plöntur í Rauðavatnsstöðina og um 1000 plöntur í Fossvogsstöð, í skjólbelti. Afhentar voru ókeypis og seldar 2500 plöntur.

Sáð var trjáfræi, birki, reyni, hlyni, silfurreyni, sitkagreni, rauðgreni og skógarfura, í reiti undir gler, 230 m². Dreif sett var 20000 birki, 2000 reyniviðir og settir niður um 3000 græðlingar af víði, ribsí og sólberjum.

Þá var unnið að framræslu í Fossvogsstöð og undirbúningi lands undir græðireiti um 3/4 ha. Haldinn var skógræktardagur í maímánuði og þá gróðursett að Rauðavatni. Einar G. E. Sæmundsen var ráðinn framkvæmdarstjóri félagsins frá ársbyrjun 1948. Hann er þó jafnframt í þjónustu Skógræktar ríkisins.

Haldinn var skemmtifundur í marzmánuði og aðalfundur í maí.

Tekjur á árinu voru kr. 79926.64, en útgjöld kr. 104922.13. Á árinu var tekið lán úr Landgræðslusjóði, að fjárhæð kr. 50000.00.

Skógræktarfélag Seyðisfjarðar.

Stjórn félagsins: Margrét Friðriksdóttir, formaður, Gunnlaugur Jónasson, ritari, Gísli Jónsson, gjaldkeri, Emilía Blöndal og Sigrún Einarsdóttir.

Félagatala 61.

Unnið var að endurbótum á girðingu félagsins í Fögruhlið. Byrjað er á að girða til frambúðar reit félagsins við Vesturveg 9. Á síðastliðnu vori var þarna sett upp vírnetsgirðing á járnstaurum, sem festir eru niður með steinsteypu. Netinu er haldið uppi af traustum langböndum úr tré. Lengd girðingar er um 54 metrar. Ekki er þó enn lokið við girðingu þessa að fullu.

Frá Hallormsstað voru keyptar 1150 trjáplöntur, birki, reynir, víðir og fura. Í Fögruhlið voru gróðursettar um 700 birkiplöntur og 50 furuplöntur. Seldar voru um 600 plöntur.

Dreifiplantað var í græðireitum um 400 birkiplöntum í sjálfboðavinnu.

Unnið var að því að undirbúa beð til plöntunar í græðireitnum og komið upp skjólbeltum.

Haldnir voru 4 stjórnarfundir auk aðalfundar.

Tekjur félagsins voru kr. 3437.50 og í sjóði frá ársbyrjun voru kr. 3445.43. Útgjöld voru kr. 5491.60 og í sjóði við árslok kr. 1391.33.

Skógræktarfélag Siglufjarðar.

Stjórn félagsins: Jóhann Þorvaldsson, formaður, Kjartan Bjarnason, gjaldkeri, Gunnar Jóhannsson, ritari, Óli Hertervig og Jón Þorsteinsson.

Tala félaga 42.

Unnið var að endurbótum á girðingu félagsins.

Keyptar voru um 1000 birkiplöntur og sáð nokkru birkifæri. Enn fremur var unnið að frekari framræslu og viðhaldi skurða í landi félagsins.

Haldnir voru nokkrir stjórnarfundir auk aðalfundar.

Tekjur félagsins voru kr. 14729.22 og í sjóði við ársbyrjun voru kr. 5236.10. Útgjöld voru kr. 8754.18 og í sjóði við árslok voru kr. 11211.14. Hrein eign nam í árslok kr. 1226.14.

Skógræktarfélag Skagfirðinga.

Stjórn félagsins: Ólafur Sigurðsson, formaður, Haukur Hafstað, ritari, Sigurður Jónasson, gjaldkeri, Gunnar Gíslason og Ole Bang.

Tala félaga 309.

Engar nýjar girðingar voru girtar á árinu, en unnið var að endurbótum þeirra girðinga, er þegar hafa verið gerðar.

Gróðursettar voru um 2300 plöntur, mest í Varmahlíð.

Tekjur félagsins voru kr. 9230.00 og í sjóði við ársbyrjun kr. 8074.52. Útgjöld voru kr. 4951.00 og í sjóði við árslok voru kr. 12353.52. Hrein eign nam kr. 32693.52.

Skógræktarfélag Suður-Þingeyinga.

Stjórn félagsins: Tryggvi Sigtryggsson, formaður, Einar J. Reynis, ritari, Ketill Indriðason, féhirðir, Jón Kr. Kristjánsson og Jón Sigurðsson.

Tala félaga 339.

Komið var upp 21 skógræktargirðingu. Samanlögð stærð þessara girðinga var 26 ha, og kostnaður nam kr. 23136.00.

Gróðursettar voru í skógræktargirðingar félagsmanna og félagsdeilda á árinu: birki 18100, reynir 170, greni 70, og aðrar tegundir 300. - Í uppeldisreit deildarinnar í Reykjadal voru gróðursettar um 1500 birkiplöntur úr fræðei.

Aðalfundur félagsins var haldinn að Laugum 20 júní, auk tveggja stjórnarfunda.

Tekjur félagsins voru kr. 12040.00 og í sjóði frá fyrra ári kr. 2056.62. Útgjöld voru kr. 12750.00 og í sjóði við árslok kr. 1346.62.

Skógræktarfélag Svarfdæla.

Stjórn félagsins: Björn Jónsson, formaður, Ármann Sigurðsson, ritari, Óskar Júlíusson, gjaldkeri, Baldvin Jóhannsson og Jóhann G. Sigurðsson.

Tala félaga 59.

Gróðursettar voru og afhentar 500 birkiplöntur. Í uppeldisstöð eru um 1500 birkiplöntur. Þá var ruddur vegur frá Þjóðvegi að trjáræktarstöð félagsins ca. 400 m.

Haldnir voru 4 stjórnarfundir á árinu auk aðalfundar.

Tekjur félagsins voru kr. 2149.60 og í sjóði í ársbyrjun kr. 3737.50. Útgjöld voru kr. 2214.35 og í sjóði við árslok kr. 3672.10. Hrein eign nam kr. 8672.75.

Skógræktarfélag Vestmannaeyja.

Engin skýrsla hefur borizt frá félaginu.

Skógræktarfélag Vestur-Barðstrendinga.

Stjórn félagsins: Svavar Jóhannsson, formaður, Jóhann Skaptason, ritari og Jón Guðjónsson, gjaldkeri.

Tala félaga 57, auk 5 smádeilda.

Plantað var álíka og undanfarin ár í trjáræktargirðinguna í Mikladal. Aðallega var plantað birki, en einnig nokkuð af norsku rauðgreni. Þá var plantað birki og norsku rauðgreni í girðingu Skógræktar ríkisins í Vestur Botni í Patreksfirði. Einnig var plantað í girðingar við Sveinseyri og á Stapa við Sellátra. - Þá var og starfrækt uppeldisstöðin í Vestur-Botni eins og fyrr með góðum árangri.

Aðalfundur félagsins var haldinn 1. apríl 1948.

Tekjur félagsins voru kr. 4488.76 og í sjóði í ársbyrjun kr. 3080.37. Útgjöld voru kr. 2570.08 og peningar í sjóði við árslok kr. 5161.33. Hrein eign í árslok nam kr. 8461.33,

Skógræktarfélag Vestur-Ísfirðinga.

Stjórn félagsins: Björn Guðmundsson, formaður, Þorvaldur Zóphóníasson, ritari, Guðmundur Ingi Kristjánsson, gjaldkeri.

Tala félaga 93.

Gróðursettar voru um 3000 plöntur, mest birki, í reitum félagsins í Núpahreppi og Mosvallahreppi. Nokkurhundruð plöntur voru seldar einstaklingum. Þá var brotið land til undirbúnings skógræktar í Þingeyrarhreppi.

Aðalfundur var haldinn að Kirkjubóli í Önundarfirði 14. nóv.

Tekjur félagsins voru kr. 4306.60 og í sjóði í ársbyrjun voru kr. 1039.48. Útgjöldin voru kr. 1995.00 og í sjóði í árslok voru kr. 11751.48. Hrein eign í árslok nam kr. 13751.48.

REIKNINGAR SKÓGRÆKTARFÉLAGS ÍSLANDS

yfir árið 1948.

REKSTRARREIKNINGUR

frá 1. jan. til 31. des. 1948.

G j öld:

Kostnaður við rekstur félagsins	kr.	9486.10
Kostnaður vegna ársritsins	-	24918.45
Kostnaður vegna Fossvegsstöðvar 1944	-	200.00
Afskrifuð meðlimagjöld f. f. ári	-	345.85
Tekjur umfram gjöld	-	<u>1517.53</u>
		<u>Kr. 36467.93</u>

Tekjur:

Árgjöld	kr.	10248.00
Innkomið fyrir sölu á ársritinu og innk. auglýsingatekjur	-	25586.15
Vextir af sparisjóðsb. nr. 1106 við Búnaðarb. Ísl. kr.	74.38	
Vextir af viðskiptab. nr. 622 við Söfnunarsj. Ísl.	-	<u>559.40</u>
		- 633.78
		<u>Kr. 36467.93</u>

EFNAHAGSREIKNINGUR

hinn 31. des. 1948.

Eignir:

Skrifstofuárhöld	kr.	1247.52
Bækur	-	500.00
Í sjóði	-	18.07
Bankainnstæður :		
Sparisjóðsb. nr. 1106 við Búnaðarb. Íslands	kr.	275.64
Viðskiptab. nr. 622 við Söfnunarsjóð Íslands	-	<u>12424.06</u>
		- 12699.70
Útistandandi skuldir:		
Óinnheimt meðlimagjöld	kr.	400.00
- fyrir ársritið og auglýsingar	-	<u>5863.70</u>
		- 6263.70

Bankainnstæður ýmissa sjóða:

Bæjarstaðaskógur :

Sparisjóðsbók nr. 2258 við Sparisjóð Reykjavíkur	953.35
--	--------

Minningarsjóður Guðmundar Sigurðssonar:

Viðskiptabók nr. 645 við Söfnunarsjóð Íslands	1043.26
---	---------

Minningarsjóður Jóns Mýrdals:

Viðskiptabók nr. 644 við Söfnunarsjóð Íslands	977.52
---	--------

Sameiginlegur sjóður Skógræktarfélaganna :

Sparisjóðsbók nr. 46060 við Landsbanka Íslands	91.00
--	-------

Minningarsj. Elínþ. E. Jóhannesd. og Jóh. Sveinssonar:

Sparisjóðsbók nr. 15820 við Búnaðarbanka Íslands	<u>3351.26</u>
--	----------------

Kr. 27145.38

Skuldir:

Skuld við Landgræðslusjóð	kr. 4000.00
---------------------------------	-------------

Skógræktarfélag Reykjavíkur	- 500.00
-----------------------------------	----------

Eignir umfram skuldir 31. des. 1947	kr. 15176.28
---	--------------

÷ Áhöld skógræktarstöðvar afhent Skóg-

ræktarfélagi Reykjavíkur	- <u>464.82</u>
--------------------------------	-----------------

kr. 14711.46

Tekjur umfram gjöld skv. rekstrarreikningi	- 1517.53
--	-----------

- 16228.99

Ýmsir sjóðir:

Bæjarstaðaskógur :

Hrein eign 31. des. 1947	kr. 921.12
--------------------------------	------------

Vextir	- <u>32.23</u>
--------------	----------------

- 953.35

Minningarsjóður Guðmundar Sigurðssonar:

Hrein eign 31. des. 1947	kr. 994.14
--------------------------------	------------

Vextir	- <u>49.12</u>
--------------	----------------

- 1043.26

Minningarsjóður Jóns Mýrdals:

Hrein eign 31. des. 1947	kr. 931.46
--------------------------------	------------

Vextir	- <u>46.06</u>
--------------	----------------

- 977.52

Sameiginlegur sjóður Skógræktarfélaganna :

Hrein eign 31. des. 1947	kr. 87.96
--------------------------------	-----------

Vextir	- <u>3.04</u>
--------------	---------------

- 91.00

Minningarsjóður Elínborgar E. Jóhannesdóttur og
Jóhannesar Sveinssonar:

Hrein eign 31. des. 1947 kr. 3237.96

Vextir - 113.30

- 3351.26

Kr. 27145.38

Framanskráðir reikningar eru samdir eftir sjóðbók félagsins o. fl. gögnum, að aflokinni endurskoðun.

Tilgreindar bankainnstæður eru í samræmi við sparisjóðsbækur félagsins. Útistandandi skuldir kr. 6263.70 eru teknar upp í reikningana skv. upplýsingum frá féhirði.

Reykjavík, 5. marz 1949.

Halldór Sigfússon.

Árelíus Ólafsson.

REIKNINGAR LANDGRÆÐSLUSJÓÐS

yfir árið 1948.

TEKJU- OG GJALDAREIKNINGUR

5

Tekjur:

Vextir af skuldabréfum og láni	kr.	6681.37
Vextir af innstæðum í bönkum	-	3793.88
Gjafir og áheiti	-	5025.00
Styrktarfélagagjöld	-	15100.00
		<u>Kr. 30600.25</u>

Gjöld:

Söfnunarkostnaður	kr.	8600.00
Símakostnaður, prentun og ritföng, auglýsingar og burðargj.	-	485.18
Húsaleiga, ljós, hiti og ræsting	-	2400.00
Innheimtukostnaður	-	300.00
Endurskoðun og uppgjör	-	350.00
Greitt fyrir merki	-	1147.15
Tekjur umfram gjöld.....	-	17317.92
		<u>Kr. 30600.25</u>

EFNAHAGSREIKNINGUR

hinn 31.des. 1948.

Eignir:

Skógrækt ríkisins, skuldabréf	kr.	210000.00
Skógrækt ríkisins, skuldabréf	-	55000.00
Helgi Tómasson, skuldabréf	-	56000.00
Sandgræðsla ríkisins, skuldabréf	-	50000.00
Skógræktarfélag Reykjavíkur, skuldabréf	-	50000.00
		kr. 421000.00
Veðdeildarbréf í Landsbanka Íslands.....	-	5000,00

Skuldabréf Reykjavíkurbæjar.....	-	5000.00
Skógræktarfélag Íslands, lán	-	4000.00
Hlutabréf í Eimskipafélagi Íslands.....	-	1075.00
Búnaðarb. Íslands, sparisjóðsbók nr. 16584	kr.	1625.45
Útvegsbanki Íslands, sparisjóðsbók nr. 30886	-	7594.55
Landsbanki Íslands, sparisjóðsbók nr. 48393	-	732.21
Sparisjóður Reykjavíkur, sparisjóðsb. nr. 8307	-	993.61
Útvegsbanki Íslands, sparisjóðsbók nr. 6719	-	523.17
Útvegsbanki Íslands, sparisjóðsbók nr. 6720	-	<u>949.32</u>
	-	12418.31
Sjóður	-	14761.40
Ógreiddir vextir	-	3118.04
Í vörzlu Landgræðslusjóðs :		
Minningsarsjóður Önnu Jónsdóttur og Stefáns		
Jónssonar: Sparisjóðsbók nr. 19432 í		
Búnaðarbanka Íslands	kr.	6352.47
Reykholts sjóður :		
Sparisjóður Reykjavíkur: Sparisjóðsbók nr.		
10348	-	4014.77
Söfnunarsjóður Íslands: Viðskiptab. nr. 770	-	<u>4000.00</u>
	-	<u>14367.24</u>
	Kr.	<u>480739.99</u>

Skuldir:

Hrein eign 31. des. 1947.....	kr.	449054.83
Tekjur umfram gjöld skv. tekju- og gjalda-		
reikningi	-	<u>17317.92</u>
	kr.	466372.75
Minningsarsj. Önnu Jónsd. og Stefáns Jónss. :		
Hrein eign 31. des 1947	kr.	6137.67
Vextir	-	<u>214.80</u>
	-	6352.47
Reykholts sjóður :		
Gjafir á árinu 1948	kr.	8000.00
Vextir	-	<u>14.77</u>
	-	<u>8014.77</u>
	Kr.	480739.99

Framanritaðir reikningar eru samdir eftir sjóðbók sjóðsins o. fl. gögnum, að aflokinni endurskoðun.

Tilgreindar bankainnstæður eru í samræmi við sparisjóðsbækurnar. Verðbréf, sem talin eru til eignar, eru fyrir hendi.

Reykjavík, 17. marz 1949.

Halldór Sigfússon.

Árelíus Ólafsson.

RÍKISSTYRKUR TIL SKÓGRÆKTARFÉLAGA

ÁRÍÐ 1948.

Skógræktarfélag Akraness kr. 2.000.00

-,-	Árnesinga	-	2.500.00
-,-	Austur-Húnvetninga	-	1.000.00
-,-	Austurlands	-	7.000.00
-,-	Borgfirðinga	-	6.000.00
-,-	Dalasyслу	-	1.500.00
-,-	Eyfirðinga	-	9.000.00
-,-	Hafnarfjarðar	-	12.000.00
-,-	Ísafjarðar	-	2. 000.00
-,-	Mýrdælinga	-	2.000.00
-,-	Mörk	-	1.500.00
-,-	Rangæinga	-	3.500.00
-,-	Reykjavíkur	-	23.000.00
-,-	Seyðisfjarðar	-	1.500.00
-,-	Siglufjarðar	-	1.500.00
-,-	Skagfirðinga	-	6.500.00
-,-	Stykkishólms	-	1.000.00
-,-	Suður-Þingeyinga	-	8.000.00
-,-	Svarfdæla	-	1.500.00
-,-	Vestmannaeyja	-	1.000.00
-,-	Vestur-Barðstrendinga	-	3.000.00
-,-	Vestur-Ísfirðinga	-	3.000.00

TJARNAR CAFÉ

*Skemmilleguðu og vinsælduðu
seisluastir þegarinn.*

★ Þar skemmtið þið ykkur best.

ÞÆÐI yfir lengri og skemmri tíma.

Egill Benediktsson.

Alnæ 1912 og 1913.

GRÓÐURHÚSAGLER og RÖR

GARÐDYRKJUMENNI

Athugið að hafi allar gjafir þar ávallt
lagkvæmt kaup í gróðurhúsagleri og
örum í gróðurhús yfir.

Öllum fyrirséðum greiðlega svarað í
línu 1400.

Eggert Kristjánsson & Co. h.f.

Reykjavík.

JÁRNSMÍÐI

TRÉSMÍÐI

MÁLMSTEYPA

Ríkisútvarpið

ÚTVARPSAUGLÝSINGAR

berast með hraða ræðmagnsins og áhrifum hins taléfa
mál til um 100 þús. hlustenda í landinu.

Afgreiðsla auglýsinganna er á ÍP. lað í Landabankánna.

Afgreiðslutími er:

Virke dags, nema laugard., kl. 9.00–11.00 og 13.30–16.00

Laugardaga kl. 9.00–11.00 og 16.00–18.00

Samtals kl. 11.00–11.30 og 16.00–18.00

Afgreiðslutími 1995.

Áthygli skaf eafin á því, að samsæðrar alar Reykjavíkur
og Hafnarfjarðar ræða útarpsauglýsingam málðða gagna
staðgreiðsla.

Ríkisútvarpið

H.F. HAMAR

Stofufni:

HAMAR, Reykjavík,
Sími 1655. 4 línur.

Fránbærndastjóri: BEN GRONDAU, cand. polyt.

Félsmiðja . Ketilsmiðja . Eidsmiðja . Járnstöyfa

FRAMKVAMUM. Alls konar víggaða á skipum, góð-
velum og mótum. Ennilegar: Ráðgjafar, tegund og könnarvinnu.

ÉTVEGUM og iðnnast uppsetningu á fyrirséðum, mál-
utafvæðum, hita- og kælibúnum, háskráðslum, öllu-
gæmum og stálgrindslum.

FYRIRLIGGJANDI:

Járn, stál, málmar, þátur, renslar og fleira

BP BENZÍN

MOBIL og CASTROL

smuringsolíur.

Olíuverzlán Íslands h.f.

HÓTEL VÍK

VALLARSTRÆTI 4
REYKJAVÍK.

KAUPI

allar tegundir af

LÝSI.

BERNH. PETERSEN

REYKJAVÍK
Sími 1579 (vaxi 1200).
Símanúmer: Bernhards

Glasvarstræti 8
Reykjavík.

Símanúmer: Kolosali.
Sími 1129.

KOL & SALT

Bestu kúla tegundir ávalla fyrirbyggjandi.

Utdætur afgreiðsla

Reynð vðskiptin.

Getið pantanir í síma 1129.

Hafið hugfast :

Verskið beturum og þú með heilsuna
með því að kaupa allsins vand-
asta og jægilega skó. —

★ *Komið þú beint til*

LÁRUSAR

Léirvörur - Glervörur - Búsúhöld

TÆKIFÆRISGJAFIR

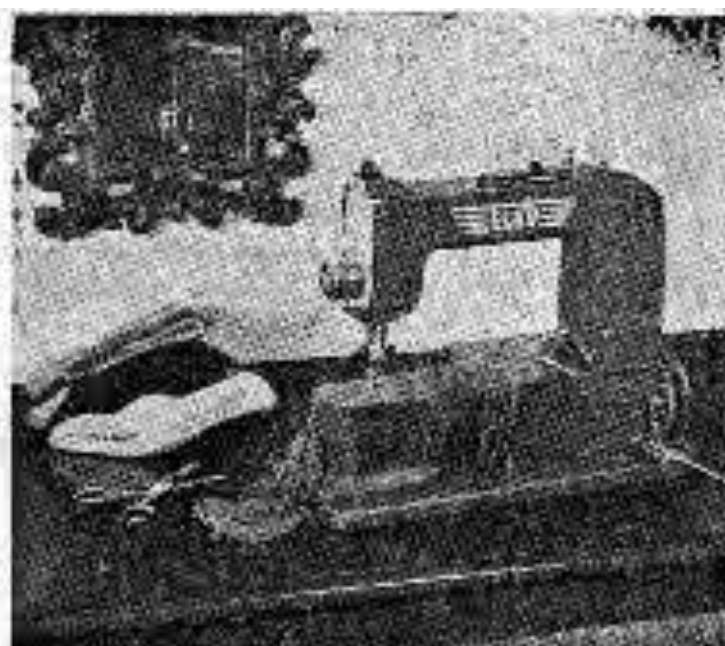
og

SNYRTIVÖRUR

(meðu líveli)

VERZLUN

JÓNS ÞÓRÐARSONAR.

„ELNA“ saumavélín

Índur sýni búsmæðrum, að hún
sparar þeim töluverð útgjöld.

KYNNISI

ÞAÐ BORGAR SIG.

Menn deila um margt,

*en um eitt,
verður ekkí deilt,
og það er,
ó!*

VÍSIR

*er
fjölbreyttasta
blaðið.*

★ Gerir áskrifendur

DAGBLAÐIÐ

VÍSIR

Sími 1660

Morgunblaðið

PEIR,

sem kampa Morgunblaðið — verð kr. 12.00 á mánuði, en á þri lemmi, setu svarar 1000 hólaörkum, en það samsvarar 90 meðalstór-um lókum, og er þá ekki auglýsingarúna þjóðsins reknað með. En þetta lemmi hlýtur líka fregnir af öllu því heltra, setu gerist, innvið lands og man.

Lesbók Morgunblaðsins,

er með stessu og fjölbreyttastu tímaritum landsins. — allt þetta fyrir kr. 12.00 á mánuði.

Morgunblaðið

er helmingi útbreiddara en nokkum annað íslenskt dagblað. Auglýsingaverð er sama og í öðrum hlöðum og því samhverulega helmingi lægra.

BÚNAÐARFÉLAG ÍSLANDS

lútur yfirlit af ýmsum bókmenntafræðum, sem áttu ein og söldu með kúmbúðarverði.

Þér sýjum hér með bændu á þessum bækur:

Aldarminning

Búnaðarfélags Íslands,

2 bindi, bæði söfnuð kr. 24.00.

Millipinganeftad

Búnaðarþings 1943,

2 bindi, bæði á kr. 50.00.

Nafnið á þessum bók sýnir hlúð um innihald þennar. En í þessum þessum er meðal annars: Væðingarnir á milli eftir Guðmund Jónson, Guðmund Jónsson, Ólaf Sigmundsson, Jón Sigmundsson, Gísli Kristjánsson, Halldór Stefánsson og Jónas Pálsson. — Einnig skýslur um mataræði, eftir dr. Helga Tomasson, um Ameríkuféð, eftir dr. Halldór Pálsson, og um framskiðla landbúnaðarfræði, eftir Metólfeldi Sigmundsson.

— Þú þurr, sem þér eru bændur og hlúð
— en spyrningu eiga.

ðarfélag Íslands.

Happdrætti Háskóla Íslands

þóður yður tekifæri til snérhappa fyrir 1000 gjöld.

1/1 ársauði kostar 140 krónur.

1/4 miði kostar aðeins 36 krónur á árt.

Vinningar: Kr. 2.250.000,00.

Prentsmiðja . Bókband . Pappírssala

Ahera
er kúð á
vandaða vinnu
og fljótu
og ábyggilega
afgreiðslu.

Ei yður vandagur sem einhvergi PRENTUN, smíð eða
sala, þá erúð yður til var. Þér segum gífa yður allar
upplýsingar um vörð og tilhagren vorkinn, yður að kostna-
aðarlausu. Fanni BÓKBAND í smíð eða stórum stóð,
þá erúð til var.

Sími 6844

Kaupféð

**minningarspjöld
Landgræðslusjóðs,**

þegar þér viljið minnst
lífinna vina og vandamanna.

ÁLAFOSS

*Kaupirðu góðan hlut,
þú munda hvar þú fellaet hann.*

Álafoss fót bezt.

Verzlík við ÁLAFOSS.

Þingholtsstræti 2.

JÓN LOFTSSON H.F.

Hringbraut 121 : Reykjavík.
Sími 57660, læst líkur. Símanúmer: Drangsey.

Við seljum:

GIRNINGAREFNI
GALVANISERAÐA JÄRNSTAURA
TRÉSTAURA
BYGGINGAVÖRUR.

★ Góð og ábyrgileg viðskipti. Fljót afgreiðsla.

FLÓRA

Austurstræti 7 Símar 2089 og 5639

Vænti yður

FRÆ. BLÖM, KRANSA OG
TÆKKEFARISGJAFIR,
þi komið til okkar.

 Þannig sendar um land allir gæpa þóskóla.

FLÓRA

Austurstræti 7 Símar 2089 og 5639

*Steyptahúsið Steypustöðin
er á Laugavegi 38. - Sími 7160.*

- ★ Kampið hjóla á spóli þess steyptahúsið. Líklegt er
frí í síginn. Nýrskur um tryggja þetta afgræðna
og náð afang. Næstkomandi verður einn tryggja þetta
steyptahúsið.

Öll steyptahúsið gegn staðgæðslu og lög, afgreiðslu
steyptahúsið í neðringstíðum steyptahúsið.

Steyptahúsið;

H. RENNINGSTEGN & Co. Hæðarhúsið, Sími 7229
STEYPUSTÓÐIN H.F. Laugavegi 38. Símar 7160 og 2498.

SLÁTURFÉLAG SUÐURLANDS

REYKJAVÍK

Sími 1249.

Semnefni: Sláturfélag.

LANDSINS
FULLKOMNASTA
ÚRVAL

af alls konar
nýju,
frösnu,
reyktu og
söltuðu
KJÖTI,
niðursuðuvörum,
og áskurði á brauð.

Húsgögn eru dýr

Það er mikil óvæðing með húsgögnum þessum, en
þetta hefur tekið stórt á þátt að hafa eðla búnað
sem tryggir í samræmi við nýjstafnið.

Sjóváttrygging

Elrta,
stærsta
og fullkominasta
verksmiðja sínar greinar.

VINNUTAFÁÐGERÐ ÍSLANDS %
NÚR JAVN

Áfengisverzlun ríkisins

hefir einhætt
hér á landi
á tilbúningi

**hærvatna,
ilmvatna,
andlitvatna
og bökunardropa,**

því heldur nóaðna er
spíritus við framleiðsluna
eða ekki.

Þá er Áfengisverzlun ríkisins
einní heimilt að flyta þessa
vöru til landsins frá útlönd-
um.

Verðanir máti sér þó til hennar,
þegar þar ventur þessur vörur. —

Vendi samtaka um eftirfyllinguna innviðs!

Kaupid HREINS:

*Sápur, Akóbúar, Gólfabúar,
Þrostabúar og Fagilög.*

*H.F. HREINN er stóri og stærsti hreinsabúabúurinn
landins og HREINS-ÞÓRUR stendur alla smíðunir.*

H.F. HREINN

Bardarbúg 2. Sími 3444 og 4325

Höfum alltaf bílgæla

*af alla komar skyldumörðum
bátunum í laðalög. Búum til*

Ferðapótek

*með skattum fyrirséðu, við hæl
lífrs stíms. — — —*

INGÓLFS APÓTEK

**Með hinum aukna
skipakosti vorum,**

getum við annað mærum hluta innflutninga
og útflyttinga landsmanna, og flutu vörurnar
fljótt lands á milli.

★ *Tíðar ferðir.*

★ *Handshreyf skip*

Spærjið fyrst um ferðir „FOSSANNÁ“, er þér
þótt að flyta vörur milli landa.

Meðan.

ALLT MEÐ EIMSKIP

H.J. EIMSKIPAFÉLAG ÍSLANDS

ÚTVEGSBANKI ÍSLANDS H.F.

REYKJAVÍK.

ðætt útibúum & Akvepni,
Lagfelli, Seyðisfirði og Þorvaldseyjum.

★ *Amnat öll venjuleg bankamálþætti*
innviðandi og utan, svo sem innheimtu, kaup og sálu
erlendis gjaldleyris o. s. frv.

★ *Tekur á milli fjá*
til ávaxtanna & líknapartíkingu oðs með sparisjóðskjöfum
með rífa án uppgjarsfrvts.

★ *Vextir*
eru lagðu við höfuðstól tvíman á ári.

★ *Sérstök nýhygli*
skal sákin á vaxta geymsluholti, þar sem viðskiptamenn
þess kunið verðmæti í geymslu utan afgreiðslurinna bankans
án endurgjalds.

★ *Ábyrgð ríkissjóðs*
er á öllu sparisjóði í bankanum og í útibúum hans.

Heilsan er fyrir öllu!

Hafið óvæli huglast,
að læknar og aðrir
heilsufræðingar telja

**mjólk, skyr og
aðrar mjólkurafurðir**

einhverjar heilustu-
fæðutegundir,
sem völ er á.

**Styðjið og eflið
íslenska framleiðslu.**

★

Seljum

alls konar grænmeti.

★

Kjöt & Grænmeti h.f.

Snoorrabrut 56 - Sími 2853.

KARTÖFLUR

eru góður og hefur matar, sem nær öll heimili landsins hafa á borðum alla daga ársins, og ætí flest þeirra að geta tekið nægilegt af þeim til eigin þarfa.

- ★ Þjóðinn getur orðið þod þrjú næðilyrn, að vera sjálfri sér næg, um sem flest af því, er nota þarf í landinu.

Grænmetisverzlun ríkisins.

Geymir og Svastar fé.

4 tryggð og lagfæðing átti
með bestu Menntagætt Njörnum.

SPARISJÓÐUR MÝRARSÝSLU

Sími 8 - Borgarnesi

Opinn frá klukkan 10-12 áriðgis og 1-5 stöðlega alla
vika dags nema laugardags 10-12 áriðgis.

Til lands og sjávar

þorðuð veltuðni rú-
tinnans trausts og ná-
kenns viðhaldi.

Vér bjóðum yður:
Þaukafélagið.
Félagsmenn og fjölskyldur.
Áhugasamleg og umhyggjufull.

**Vélsmiðjan
Héðinn h.f.**
Borgarnesi.

Mylnu
BRÖKK
BRAUD

FRÖÐLEGA BAKUÐAÐA
SÍMI 1830

BÚNAÐARBANKI ÍSLANDS

Austurstræti 5 Reykjavík.

AUSTURLEJARI FIBÚ

Hverfisgata 108. Sími 4917.

FIBÚ & AKURKYRI.

Bankinn

annast öll innvið
bankavæðskipti.

Tekur á móti fé

i sparisjóð
og hlauðaréining.

★ Notkar GYMSLUHÖLF ennþá óleigð.

REGNAÐUR, alls konur.

SIÐFATNAÐUR, alls konur.

GÖNNISFÁR.

FINNUFATNAÐUR, alls konur.

FINNUVETTINGAR, alls konur.

MÁLNINGARFÖRUR, alls konur.

STUNGUSKÓFLUR.

★ Sendum gegn póstlaðu.

VERÐANDI, veldisfæðaverzlun

Síni 1786 - 1986 Reykjavík.

Klæðaverzlun

Andrésar Andréssonar h.f.

Stærsta
útlagsverzlun
landsins,
fyrir

karla- og kvenfatnað.

Samvinnuverzlun

tryggir sannaðl.

Í Sambands íslenskra samvinnufélaga eru 55 sambandsfélög með 27 þikund félagsmönnum.

Skilpið við samvinnufélögin og tryggð yður góða verðun.

Gærist meðlimir samvinnufélaganna og eflið þýðingu íslenskra samvinnumanna.

SAMBAND

ÍSL. SAMVINNUFÉLAGA.

SÆLGÆTISGERÐIN VIKINGUR

Varnargtg. 11
REYKJAVÍK
Pósthólf 316.

Síman.

1028: Söluaförin.

1414: 9 línur: Sérfróðs og verksmíðs.

Framleiðir hinar viðurkenndu

VÍKINGSVÖRUR, S. S.:

KRAFTA-ruðusókkulað.

ATSÖKKULADI.

KONFEKT í pakum og kúsum.

KULUR og STANGIR.